

num. 125. quam communem opinionem & veritatem asseruit num. 127. & ibidem plura accumulatur, & dat nonnullas limitationes ad hanc regulam. Sed re vera nulla melior limitatio potest assignari, nisi quando iste testis doceret de errore primi sui dicti, ita ut excusatione dignus esset, ut quando testis est vir multum timorosus & imbecillis ingenij, vel ambiguitate deposuisset, licet grauasset in aliquo inculpatum, vel non fecisset examinatus de recenti, sed multo post factum, vel propter paupertatem detegeret turpitudinem suam, dicendo se fuisse subornatum.

301 ¶ Nā sēpē pavor iudicij, imbecillitas ingenij, memoria labilis, & necessitas, vel ira opprimunt veritatem, ut dixi supra in 5. par. de test. num. 197. de ijs Farinac. de opp. contr. test. q. 66. per tot. sicut viri potentes in auxilium suorum curam adhibent, ne manifestentur mala opera eorum, quibus Deus resistit, iuxta illud, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, Iac. 4. 1. Pet. 5. & Iudicis recta sollicitudo, iustitiæ zelus, & conscientia propria exoneratio, & ab ijs, caueant timidi, & propterea cum exculpatione concurrentibus verisimilitudine, & coniecturis exculpatio ista prodest per supradicta, & vide Dd. adductos à Farinac. d. q. 66. per tot. vide etiam ad hanc conclusionem, quæ dicam in concl. 9. vers. verum Tindarus.

302 ¶ Octaua conclusio est, quod exculpatio testis facta in articulo mortis, deponentis se falsum dixisse, vel fuisse corruptum, non iuuat secuta litis contestatione, & repetitione, tex. in c. sicut extra, de test. per Doct. præcipue Barto. in l. si quis in graui, §. si quis moriens, num. 2. ff. ad Sylleia. Bald. in auth. si dicatur, in 2. col. C. de test. & Angel. d. conf. 308. Christophorus num. 4. Gabriel. com. concl. tit. de malef. cōcl. 32. num. 2. Marf. d. §. restat. num. 3. vbi dicit post primam depositionem solenniter factam, idem vide in conf. 78. & multo minus quando iam lata esset sententia, Gramma. conf. ciuili. 72. requisitus, nu. 4. Farinac. de opp. contr. test. q. 66. nu. 110. fol. 137. & idem de indic. & tor. q. 46. nu. 56. cum seq.

303 ¶ Nona sit conclusio, quod exculpatio testis (qui primò iuridicè & legitime deposuit, grauando inculpatum) facta extrajudicialiter, vel in carcere inter carceratos, non prodest, tex. est in c. sicut, ext. de test. Marf. d. §. restat, num. 3. Angel. d. conf. 308. nu. 4. & Farinac. iam supra alleg. & Marf. conf. 109. nu. 32. & 40. Burfa. d. conf. 201. num. 147. vbi dicit vnum, (sed in practica non seruandum) videlicet Iudicem non posse procedere ad sententiam, stante dicta exculpatione, & ante eum dixit Blanc. in sua pract. citi. veri. suis præmissis, in fin. num. 137. quod verum esset quando sententia sola est fundata super primo dicto illius testis; at si, & super illo primo dicto, & super confessione rei sententia profertur, & super alio teste, tunc illa extrajudicialis exculpatio non relevaret, tum quia vtile per inutile non vitatur, ut dixi de test. par. 1. nume. 87. & ad hanc regulam, quod vtile per inutile non vitatur circa sententiam contractus, ac alia plura vide Tiraq. qui more solito enucleat, in tract. de retract. conuentionali, in fin. num. 141. & 142. 143. cum seq. & Dyn. in d. c. vtile, de reg. iur. in 6. Dd. in l. sancimus, §. si quis autem, C. de donat. text. & gloss. in l. pecunia, ff. de vsur. Perr. Duen. reg. 185. vers. amplia quartò, tum etiam quia subest timor subornationis, & suspicio falsitatis habetur pro falsitate, Dd. in l. 1. C. de fals. sed in criminalibus non procedere de communi opinione testatur Bertazol. conf. 411. lit. a. vol. 2. Boss. de fals. nu. 14. faciunt adducta supra circa principium huius materiae exculpationis, & in conclus. 4. & ius acquisitum fisco priuatorum dictis non debet auferri, Dd. in l. transigere, C. de transact. Verum Trid. de test. in

proposito huius conclusionis distinguendo in c. 3. & 4. dicit, quando testis vnum dixit in iudicio cum iuramento in facto proprio, & postea totum contrarium dicat, tunc statur primo, quia etiam reuocatio cum tortura præsumitur facta ad sui exonerationem, postquam prima vice, id quod est verisimile deposuit, & qualificatè, si verò testificatus est in facto alio prima vice vno modo, & secunda vice reuocauit cum tortura, tunc standum est secundo dicto (cefante causa subornationis in repetitione) si verò vtrumque cum tortura deposuit, neutro creditur, ut sup. dixi concl. 7. & in pract. de test. par. 4. num. 145. & 146. & seq. Præterea repetitio non est facienda, sed est aduertendum quod sæpè fit quod ille, qui prima vice cum iuramento in iudicio vnum dixit, vel cum tortura quando conuallidari oportuit (per quod inculpatum aggrauet) tunc si ad instantiam grauati peratur post repetitionem iterum repeti, non debet hæc iterata repetitio fieri propter ius iam fisco acquisitum, & quia imminet valde timor subornationis, minusque Iudex hoc facere ex officio debet, Fely. in c. propterea, de test. nisi repetitio fieret ad declarandum suum dictum, aut casu quo omisit in prima repetitione illum interrogare super aliquo ex interrogatorijs partis aduersæ, ut dixi de test. in 5. p. nume. 199. ¶ Sed si testis spontè, & ex interuallo iret ad Iudicem, & vocato Notario actorum protestaretur se falsum dixisse vti subornatus, non debet audiri, postquam cum iuramento, & seruatis seruandis iam deposuit, & quando cum prima sua depositione concurrunt alia probationes contra reum, per ea quæ supra adduxi in hac conclusione, & in proxima præcedenti, quia præsumitur subornatus ad exculpandum, Fely. in c. lit. e. extra de præsump. Alber. de test. num. 4. Blanc. in l. generaliter, num. 2. C. de non nu. pecu. Farinac. q. 46. de indic. & tor. num. 56. nisi tam congruentem, & verisimilem rationem diceret, & tali fundamento conuallidatam, ut Iudex rationabiliter crederet veram esse exculpationem, & ideo inuestigandum esset diligenter, & cogitandum qualis sit ista exculpatio, etiam extrajudicialiter, ut Iudex certior reddatur in sua conscientia, Farinac. d. q. 46. nu. 66. cum plur. seq. & dato quod admittenda esset talis exculpatio, nihilominus testis exculpans, tanquam periuirus non esset fide dignus, quoad subornatorem nominatum, Gabriel. com. conclus. de test. concl. 32. lib. 7. & Farinac. de indic. & tor. q. 45. & 46. num. 59. cum plur. seq. ut præmonui supra in 2. concl. circ. fin. & reperto, quod iste exculpator fuerit subornatus pro exculpando, potest formari nouus processus subornatorius. Sed etiam cum dubitatur de subornatione, non est ei credendum, ne ponatur in discrimen totus processus, quia si iterum examinaretur, cum non deberet examinari, & torqueretur pro eruenda veritate circa suas depositiones, ut supra de test. in 4. par. num. 149. si sustineret vltimam depositionem, esset allatum magnum præiudicium fisco, qui de hoc posset conqueri, secus si in tortura primum dictum sustinuerit, non obstante exculpatione antedicta, quia fisco nullam læsionem recepit, sed Iudex tantum in discrimine & periculo causam posuit eum audiendo & examinando cum non debuerat, quia facta tenent, l. patre furioso, vbi Ias. ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. nisi Iudex istum audierit de mandato sui superioris, quo casu in totum excusaretur, l. qui iussu, de reg. iur. cum

306 simil. ¶ Quando autem iste, qui solemniter deposuit, non esse simpliciter testis, sed etiam ipse implicus in causa tanquam socius criminis, & narrando factum (ut in mandatario, & similibus) tam contra se, quam contra alios deposuisset, & cum dicta exculpatione tractaretur etiam de interesse suo, &

de sua exoneratione, tunc deberet audiri quando cū- que ante sententiam, non fatetur, vbi Bartol. ff. de confess. & Tind. de test. d. c. 3. & 4. adaptantur, quæ supra allegata fuere sub 9. concl. vbi Bursat. d. consil. 201. num. 147. & Blanc. in sua pract. crim. in vers. ijs præmissis, num. 137. in fin. & deberet dari terminus ad docendum de errore, ita multa iura & authoritates firmat Foller. in ver. & si confitebuntur, in 3. par. nu. 50. & 51. vbi limitat, nisi vltra confessionem essent aliæ probationes, & cum tali condimento omnes supradictæ conclusiones sunt semper declarandæ & intelligendæ; Omnes enim Doctores in materia exculpationis hoc afferunt, videlicet, nisi aliæ coniecturæ vel præsumptiones aut probationes concurrant pro exculpatione, aut pro inculpatione, & secundum eas exculpatio prodest, & non prodest, vt supra præmonui, numero 285. cum sequent.

307 ¶ Decima & vltima conclusio (omissa conclusione de Iudice asserente in articulo mortis iniquam se tulisse sententiam, de qua vltra Marf. in §. diligenter, & in d. §. restat, vide latè Farinac. d. q. 46. à num. 76. vsque ad num. 90.) erit conclusio, quod exculpatio domini rei furtiua non excusat furem, licet dixerit de sua voluntate rem furto sublatam esse, Bald. in lante omnes, §. rectè, ff. de fur. Marc. Mantua. sing. 602. & ita in pract. seruari ait Clar. §. furtum, ver. item excusator, vbi limitat quando furtum esset factum à consanguineis, vel à valde fido amico, (si amicus est, qui nostra bona tollit.) D. Menoch. de arb. iud. cas. 298. nume. 4. & in re parui momenti, Bald. in l. si sine, col. 2. C. ad Velleia. Rim. iun. consil. 106. numer. 2. tom. 1. interest Reip. fures puniri, & Reip. præiudicari non potest factum priuati. Mant. sing. 602. Sed si dominus primo querelauit, aut querelari fecit, & postea excuspat, nullo modo prodest eius exculpatio, nisi querela dubitanter data extiterit, & postea dominus rei dixisset, ipsum venisse in cognitionem, quod inculpatus sit innocens, bonam reddendo rationem, vt per Farinac. de indic. & tor. q. 46. num. 109. vbi dicit docendum esse de errore, &

308 ¶ idè dicitur, quod præsumptio innocentia rei, quæ resultat ex confessione & expurgatione offensis est potentior quàm præsumptio contraria, Mascard. de probat. d. conclusio. 1135. nu. 7. 8. & 9. & faciunt quæ supra dixi in materia ista. De innocentia autem quando Iudici constat (non obstante quod statutum velit contumacem haberi pro confesso & conuicto) non debet Iudex, nec potest eum condemnare, Barto. singu. in consil. suo incip. à domino Cyno. de Bononia, cum alijs per Marf. adduct. in §. opportune, num. 8. & 9. vbi etiam dicit, quod licet statutum omnes exceptiones excludat, tamen non excludit exceptionem innocentia per Bart. sing. in l. edita, in penul. col. C. de eden. cum alijs, quinimò dicit num. 10. & 17. quod Iudex cognoscens suam sententiam iniustam propter innocentiam rei non debet eam exequi, Ang. & Imol. in l. à Diuo Pio. ff. de re iud. de hac per Menoch. de arb. iud. qu. 38. vel debet Iudex potius renunciare officio suo, ne contra conscientiam exequatur sententiam iniustam, vt per Marf. num. 11. & num. 12. vbi favore innocentia Iudex ex officio poterit examinare testes à parte, ex Barto. in l. 1. §. fina. ff. de questio. DD. in l. & si non defendantur, ff. de pæn. & admittuntur testes domesticici, & minus idonei, Marf. num. 13. & alia multa in proposito adducit idem Marf. in §. secunda, nume. 30. & in §. vltima, à num. 11. cum mult sequent, vbi latè de innocentia reorum ante vel post condemnationem, & in §. constante, num. 30. cum mult. seq. ostendit ea, quæ Iudex considerare debet, ne innocens inquiratur, & num. 35. cum seq. dat plura exempla,

310 in quibus est, vt si quis dat operam rei illicitam, tamen dicit non esse locum inquisitioni, primum de mutante rem, vel depositante apud vicinum, qui si inficio vicino eam asportat, nulla competit actio illi vicino; secundum, de duobus socijs; nam si aliter contractat aliquam rem de dicta apotecha non oritur actio criminalis: Tertium exemplum est de re sua, per aliquem potentem indebitè detentam, quia dominus potest dictam rem suam furtiue accipere; Quartum, quando creditor non potest probare suum creditum, quod potest accipere quomodo docunque bona debitoris, sed hoc in foro poli, non in foro fori, & dicit non teneri vi bonorum raptorum accipiendo bona debitoris sui ad sibi satisfaciendum, sed obstat regula ne quis in sua causa sibi ius dicat, quæ fallit quando periculum est in mora. Item dat aliud exemplum de eo, qui occidit bannitum virtute statuti, ad cuius excusationem quilibet de populo comparere potest, Barto. in l. vbi pactum, C. de transact. Prædicta verò sunt intelligenda, dum modò sine scandalo fiat, & sine perturbatione, aut læsione propria fama, vt per DD. quos allegat Decian. de delict. tom. 1. lib. 11. de conscientia veritate cap. 13. num. 9.

Verum si Iudex ex officio contra furem processerit, vel ad denunciam eius, ad quem spectat, & dominus rei statim comparet postquam sciuerit, tunc excusatio prodest, nisi plene de delicto constaret, Bal. in l. 1. nu. 32. C. comm. de leg. & in ijs terminis loquuntur DD. quos Clar. adducit, d. §. furtum, vers. item excusatur, & Farin. d. q. 46. num. 110. ad quem

311 copiosius recurre in materia exculpationis. ¶ Quid tandem de exculpatione vxoris adulteræ excusantis adulterum accusatum à viro ipsius, aut à propinquis, dic, vt in prac. de test. 4. par. n. 57. lit. S. f. 192. & vide in 4. p. nu. 92. vbi de exculpatione puellæ rapte.

DE RECUSATIONE IUDICIS.

Quoniam supra pluribus in locis præcipue nu. 306. in hac 3. pa. de suspicione seu recusatione Iudicis tetigi, non tamè ad futuritatem, fuis postmodum quibusdam doctis allegationibus D. Iurisc. Monardi de Andrianis, placuit ex ijs nonnulla excerpere, quæ hoc loci ponenda censui. Igitur breuiter, & resolutiue in actu practico de more loquendo dico sic: quod æquissimo consilio factum est, vt nemo cogatur ferre Iudicem qui sibi sit adversus, suspectus, & inimicus, e. quod suspecti, 30. q. 5. l. apertissimi, C. de iud. Couar. pract. c. 26. Tiraq. de pen. temp. caus. 51. num. 88. vbi de Iudice consanguineo. At non decet pro quid minimo accusare Iudicem suspectum ne forte uictus postea magis acerbum Iudicem habeat. ar. l. si. §. si uero quidam. C. de test. manu. quandoquidè bonum est habere iudicem propitium. Spec. & tit. de Recusa. iud. §. qualiter. qua de re cautendum maxime ab illis, qui nunquam obliuiscuntur de causa eorum indignationis, quod est signum pessimum, unde qui ripam uult munire de damno futuro debet cauere. l. 5. de Rip. munienda. Caball. milleloq. 861

312 p. 2. quare bene dicas de Priore. ¶ Possunt autem omnes Iudices tam ordinarij quàm delegati hodie recusari ut suspecti, teste Rol. a Val. cc. ns. 9. nu. 16. uer.

313 secundò non obstat, lib. 3. ¶ & recusatio potest fieri in qualibet parte Iudicij, ut infra suis locis dicitur, de hac re loquuntur Cano. præsertim Franc. in c. cū speciali, ubi latissime de appel. Olaf. decis. 15. per tot. Cauat. dec. 28. nu. 109. in 2. p. & dixi supra obiter, nu. 273. in hac 3. p. & etiam in 1. p. tetigi, & Iudex noster non obstatè tam suprema potestate suspectus allega

314 ri pot. Cou. prac. d. c. 26. per tot. & inf. n. 3. 17. ¶ Excipiuntur Papa, Imperator, & Principes superiorem non recognoscetes, Steph. Aufr. ti. de recul. nu. 6. car. 66.

- cum in eis esset omnis suspicio, l. ff. ad l. Iul. de ambitu, & ita scribit D. Dec. resp. 26. nu. 1. uol. 1. & ratio rationis est, quia super illos non est aliquis ad quem possit recurri, nisi solus Deus, & infra dicā, & dixi,
- 315 nu. 234. p. 1. ¶ Quare de re persone, quæ possunt recusari, sunt infrascriptæ. Cardinales Illustrissimi, ac Legati à latere recusantur, prout sentiunt Dec. in c. nouit, num. 3. de appellat. Boer. decis. 269. nu. 5. Roland. consil. 19. nu. 17. & Dec. d. resp. 26. nu. 14. intellige circa negotia foranea, & controuersias Iudiciales.
- Senatus similiter & totum Parlamentum, Synodus & Vniuersitas, Regius Magistratus æquæ suspecti allegari possunt, ut ostendunt Dec. & Boer. in d. c. cum speciali, nu. 359. per tot. Por. Imo. conf. 91. nu. 14. & per tot. uol. 3. & etiam Conciliū Prouinciale (non Oecumenicū, nec Synodus uniuersalis) potest recusari ex iusta causa, ut testatur Rip. in c. 1. de iud. cui adhæret D. Men. Praes. de arb. iud. cas. 458. n. 3. idem in conf. 94. nu. 7. li. 1. & Im. d. conf. 91. dicit, & potest allegari suspectus Vicerex Neap. & per consequens, quod intelligitur allegatus suspectus ipse cū toto regno, & idē ciuitatum illarum Iudices abstinere debere à iudicando censet Lanc. de atten. in 2. p. c. 6. tit. post recusatorem, nu. 36. & seq. fol. 159. & est pulchrum conf. D. Men. resp. 2. inci. causæ Finarien. nu. 90. & 91. idem conf. 94. uo. 1. Nam quādo caput dolet, omnia membra languent. Doctores quoque oēs ciuitatis suspecti allegari possunt, uidelicet unius Collegij, ut fuisse obseruatū testatur Alb. in 2. p. stat. q. 101. quod esse magnum dictum censuit Rol. d. conf. 19. n. 16. contrariū sentit Bal. in l. hoc modo, ff. de cond. & dem. Dec. in c. 2. col. 7. ext. de iud. qui dicunt, & contra allegantē totū corpus uniuersale seu totū collegiū psumptio est, & recusans p fraudē, seu affectatē suspicionē allegauerit, tñ cessate fraude non est dubitādū, qn recusari possit, c. cū cessate, de app.
- 316 ¶ Sed hic quæro, si duo vel tres de collegio fuerint recusati, an totum collegium censetur recusatum? est materia. l. inter pares, vbi Bart. ff. de re iud. & teneo quod non, quia recusatio est odiosa, d. c. cum speciali, vbi Can. de app. & odia sunt restringenda, l. cū quidam, de lib. & posthu. c. odia, de reg. iur. in 6. Sed tres Doctores faciunt collegiū, vt dixi in reper. prac. de test. Igitur sto cum opinione Bero. qui hanc questionem in terminis pertractat in conf. 16. in causa,
- 317 lib. 3. ¶ Item de Iudicibus delegatis locutus est etiā Dec. in c. postremo, nu. 1. de app. imò in illis non cēsetur sublata recusatio, et si Princeps ex certa sciētia committeret causam; nā intelligitur nisi à parte fuerit allegatus suspectus; Nat. conf. 174. n. 4. & D. Men. de arb. q. 54. nu. 12. & 13. & si causa esset delegata cū clausula, suspicione remota, intelligitur de friuola, vt post Spec. Ant. de But. Ias. & alios dicit Nat. conf. 318 conf. 247. nu. 1. vo. 1. ¶ Quinimò pactum non ualeat, quod Iudex nō possit allegari suspectus iusta causa superueniente, ranquam contra bonos mores, l. si pulatio hoc modo concepta, vbi Bar. de verb. obl. & de pluribus iudicib. simul delegatis loquitur Coua. prac. c. 26. vbi distinguit an sint in solidum, vel aliter obligati: illo casu recusatio vnus impedit alios, hoc casu non: sic videmus quod auditores Rotæ vno recusato, alij, quib. subrogatus est alteri, procedūt, nisi forte tota Rota recusaretur; Nam qn est data iurisdicō Vniuersitati & non particularibus, vt Collegio, Rotæ; & huiusmodi dignitati, tunc dicitur in solidū data, vt declarat Vā. de null. ex def. iur. n. 176. & seq.
- Et supradictæ personæ possunt recusari, etiam si recusatus esset valde integræ bonitatis, & religionis, & in magna dignitate cōstitutus (vt ampliatur Excell. D. Monard. consultor) quorum fauore à regulis iuris communis recedimus, Dec. in c. postremo, n. 10. de app. Rol. d. conf. 19. nu. 18. decis. Genuæ 27. nu. 9.
- 319 Dec. d. conf. 26. nu. 3. ¶ Nā huiusmodi optimæ qualitates, vtputa religionis, & vitæ timoratae quæ multis tollunt suspicionē, tamen septies in die cadit iustus, & in terminis post Nat. conf. 174. nu. 9. li. 1. trad. Burfat. d. conf. 21. nu. 22. & ita respondit Rol. d. conf. 19. nu. 16. & oporteret quod isti Iudices essent nedū valdè religiosi, sed etiam Monachi Cistercienses, vel Carthusienses, ¶ quibus etiam conceditur iustificere in causis proprijs, vt post Spec. & Ias. scripsit Rol. in fa-
- 320 pē citato conf. 19. nu. 10. ¶ At vbi agitur de præiudicio tertij, cessat præsumptio illa, quod quis præsumitur bonus; ita egregiè per Nat. d. conf. 174. nu. 9. vo. 1. ad quam reg. vide D. Menoc. de præsump. Sed negari non potest, quin integritas & probitas personæ, pariant mirabiles effectus in Iudice, in teste, in mercatore, in Doctore, in Medico, & alijs de quibus per Tiraquel. de pœn. temp. latissimè in caus. 51. Nam mala primò aspectu non sunt mala in viro probo, 1. p. num. 141. & de test. p. 4. num. 28. lit. L.
- Præterea si personæ his insignibus qualitatibus præditæ non possent allegari suspectæ, sequeretur absurdum, quia non daretur appellatio ad Principem, contra tit. ff. de off. deleg. imò, quod plus est, appellatur in controuersia à Concilio, vt per Cano. in c. in multis, 17. dist. multò magis proponi potest recusatio, cum de vno ad aliud licitè argumētum Dec. d. resp. 26. nu. 16. Van. de null. ex def. iuris. ord. nu. 143. vbi æquiparantur recusatio & appellatio, quoad iurisdictionē suspendendam, per iura ibi per eū addu.
- Huic proxima est allegatio incompetentiæ, glōf. & D. D. in cle. 1. C. de seq. poss. & fou. Fel. in c. ex parte, de off. deleg. trad. Bar. in l. exceptionem, ad fin. C. de excep. Quæ incompetentiæ opponi potest in quo libet Magistratu, vt Florentiæ determinatum fuit ex rescripto Ducali, (& Iudex in competēs allegatus declarare potest se competentem, Vant. de null. ex def. iuris nu. 13. secus si est recusatus suspectus, quia cognitio suspicionis ad alios spectat, pract. Pap. in fo. libell. declinator. glōf. Spec. col. 2. die 24. Martij, 1600. quæ à tribus D. D. Iudicibus Rotæ cognosci debet. Et de Iudice ordinario & maiori magistratu non est dubitandum, quin non possit allegari suspectus, Conarru. pract. d. cap. 26.
- Si ergo personæ huiusmodi nominatæ, quæ sunt egregiæ, imò Illustrissimæ, possunt allegari suspectæ, quis profectò affirmare audebit, & alij Iudices inferiores, & Pedanei, de quib. satis locutus sum in pra. de test. nu. 83. cū seq. p. 5. nō possint allegari suspecti?
- 322 ¶ At Dij boni quantò magis recusari poterunt Notarij actorum, & alij, vt Cancellarij in statu Sereniss. D. mei, qui vice notarij actuarij funguntur; & de huiusmodi in specie locutus est Bald. in l. apertissimi, §. sape, C. de iudic. relatus à Lanfran. in c. quoniam contra, num. 6. vbi latissimè materiam hanc recusationis explicat, de probat. Dec. in d. capit. postremò, num. 2. in fin. de appellat. & nouissimè A. sin. pract. §. 14. capit. 26. & in indiuiduo Boer. decisio. 258. numero 7.
- 323 ¶ Simili modo de executoribus sentiendum est, vt tenet Dec. in c. nouit. num. 6. & 7. de app. qui possunt recusari, quando possunt inferre grauamen, secus de executore nudi facti, quod dictum exornat Cauale. decis. 28. nu. 95. p. 2. conueniret magis ijs restitentiā, quàm recusatio, vt dixi latè supra in 2. p. ferè per tot. & inf. in 4. par. num. 263. & 689.
- Veruntamen inueniuntur quidam tam interessati, qui renuunt abstinere cum recusati fuerint, & ex eo magis augetur suspicio, sed Senatores, qui dominium Reipublice repræsentant, quinimò Dux ipse, libenter se abstinenz, nedum quando existimant posse ex aliqua causa recusari, vt Genuæ vidi, absquo
- 324 villo indignationis signo, ¶ & de iure Iudex recusatus

status suspectus, quando votatur, non debet interesse, etiam si votum suum non det, Capic. decis. 138. nu. 5. infr. nu. 338. Quinimò etiam summus Pontifex, vel Imperator, qui non valent allegari suspecti, uti Papa, & ut Imperator, ut supra diximus, itaque Iudices in controuersijs litigantium, ut in magnis causis feudilibus, & status; iusta recusationis causa subsistente, solent ex honestate dare Iudices non suspectos, & causam alteri delegant, ut post gloss. in c. nullam, 2. q. 5. & per alia iura concludit D. Men. d. consil. 458. nu. 59. & d. consil. 94. nu. 12. vol. 1.

325 † Est tamen verum, quòd si recusatio sit notoriè frustratoria, affectata vel falsa, ijs tribus de causis (maximè in criminalibus) reiecta, non impedit Iudicem, quo minus ad vltiora procedere valeat, ut per Ionc. & Franc. in d. c. cum speciali, qu. 33. Lap. alleg. prima, nu. 362. & alios, quos adducit Lanc. de attent. d. tit. post recusationem, 2. pa. c. 6. fol. 158. nu. 24. Sicuti ex præceptis notoriè iustis & licitis causa suspicionis cessat, quia dubitandum non est de iniustitia, ubi euidenter apparet de iustitia, & eòtra, Tiraq. tract. causa cessan. nu. 227. & 246. & exceptio notoriè friuola dicitur, & tanquam temeraria ipso iure & facto reiicienda, §. 1. & 11. q. 1. c. Canon. 6. q. 1. Bertaz. in ver. recusatio iudicis, ver. 4. & facit, in arg. c. 1. de off. iudic. ordin. quæ tamen cessant in Notarijs actorum, qui semper præiudicare possunt etiam in exemplando processus, & sententias, salua pace honorum, quælibet enim scriptura debet carere omni suspitione, Bal. in l. 1. C. de relat. & eis saltem est dandus adiunctus, quando sunt Notarij ordinarij Banchi Potestatis, Nat. consil. 152. num. 6. lib. 1.

326 † Supradictam verò regulam vniuersalem, vnica tantum ipse limitatione perstringam, ut nec Iudices, nec Notarij valeant recusari, quando communi consensu partium sunt electi. per reg. vulg. Brocardicam, quod approbo, non improbo; de qua locutus sum in pract. de test. par. nu. 91. pulchrè in terminis A sin. d. pract. §. 14. cap. 8. nu. 5. sublimita si noua non superuenerit causa, Lanc. vbi supra n. 15. & 60.

327 † Nunc de ipsa recusatione proponenda dicendum est, & in primis illa deducenda est oretenus statim, & post in scriptis ad instar appellationis, iuxta no. per Rol. d. consil. 19. nu. 18. ut dicit D. Monar. nu. 37. sed non debet deduci in forma libelli, Tolos. decis. 110. nu. 5. & ante litem contestatam est materia, lapertissimi, C. de iud. At potest de consuetudine in qualibet parte iudicij deduci iusta causa subsistente, ar. l. de arate, §. ex causa, ff. de inter. act. l. si iure, ff. de re iud. gloss. in d. l. apertissimi, C. de iud. Sicut dicitur

328 de appellatione, quæ in omni actu præiudiciali interponi potest, Lancel. de attent. 2. p. c. 6. tit. post recusationem, nu. 1. & 60. † Sed nu. 49. limitat non esse verum si proponatur causa iam instructa, idem Fran. in d. c. cum speciali, 2. concl. sublimitando quæ do causa non est noua, & quando causa est coram illo

329 Iudice, à quo datur appellatio. † Sed quid si traditis motiuis à Iudice còtra alteram partem? teneo quod nò, quia dicitur recusatio affectata, ar. §. tria onerata telarū, Inst. de excus. tut. & hæc nò est causa sufficiens. An autem si per solam allegatam suspitionem, ille qui recusatur nolit abstinere, & presumat non posse recusari, an inquam iste articulus sit consilio sapientis mittendus? resolutiuè teneo quòd non; ex quo recusatio sola & simplex nò potest prohiberi, l. si plures, de testa. tutel. l. Imperatores, ff. de priuil. cred. & recusatio sola non requirit causæ cognitionem, ar. l. 4. §. duas, ff. de damn. infect. Et sicuti Iudex non potest appellare à dicta recusatione, ita nec committi debet articulus, quia si de quo magis, ergo de minus, text. & ibi DD. in auth. multo magis, C. de

331 Sacrosanct. Eccles. & à decreto † suspicionis non

datur appellatio, Carauit. Rit. 265. & vide Io. Ant. de Nigr. super constitut. regn. c. 217. & appellatio, & recusatio à pari procedunt, Ro. consil. 220. num. 4.

Redeundo ad proponendam recusationem, est aduertendum, quòd in illa debet exprimi vnico còtextu causa iusta & legitima, per quam Iudex aut Notarius iure merito recusati, pariter exclusi remaneant à d. iudicio, vel ab ea causa, & lite, D. Menoc. de arb. cas. 458. num. 12. & sentit D. Dec. d. consil. nu. 15. & debet recusatio proponi infra tempus, quòd datur ad recusandum, ad trad. per Dec. d. c. cum speciali, num. 2. Cauat. d. decis. 28. num. 98. cum sequ. & num. 104. vbi vnum notatu dignum dicit, † nempe quòd Iudex allegatus suspectus poterit assignare arbitris electis terminum ad terminandam & probandam suspitionem, cum pœna & declaratione, quò dicto termino transacto procedet ad vltiora super meritis, & ad pœnam, vbi ita iudicatum dicit. Terminus autem esse debet, ut statim cognito per partem, quòd Iudex sit suspectus, & ita scit, & potest tu ta còscientia iurare, sic allegat, recusat & iurat, quòd sufficit pro expressione causæ de iure ciuili, Rol. d. consil. 19. nu. 14. consil. 31. in fin. vol. 3. Cor. memorial. in verb. iuramentum probat, ver. & idem de suspitione, secus de iure Canonico. Et iuramentum hoc venit appellatione probationum, Ant. de Per. tract. de iuram. effect. 72. ver. duodecimo, & est tanti effectus, ut aduersus illud nulla recipiatur contraria aduersarij probatio, Men. de arb. iud. cas. 202. n. 36. † et operatur ut apposita recusatione cum iuramento, statim Iudicis iurisdictio suspendatur, Pur. decis. 380. nu. 5. li. 1. & omne exercitium iurisditionis cessat, Mille. in ver. iurisdictio sicut, fol. 194. Cor. còl. 247. col. 1. vol. 1. Dec. consil. 275. col. 1. Van. de null. ex def. iur. or. numer. 140. Rot. decisio. 84. vbi distinguit & Couarr. pract. q. cap. 26.

334 † Præterea si causa principalis agatur per Procuratorem, oportet ut habeat speciale mandatum ad recusandum Iudicem, ut per eundem Rol. consil. 19. nu. 2. & recita. D. Cau. dec. 28. nu. 108. p. 2. Rebut. tra. de recus. ar. 1. gl. 1. nu. 1. vo. 3. & si suspicio non fuerit allegata per procuratorè, adhuc allegari poterit per eius principalem; & ratio, quæ vrget pro principali vtique vrget pro procuratore, & eòtra. Vnde tantum est quòd principalis habeat causam suspicandi, quantum eius procurator & eòtra, maximè postquam effectus est dominus causæ per litem contestationem, Marant. de ord. iud. p. 4. dist. 16. nu. 35. Rot. Ro. in nouiss. de procur. decis. 2. A sin. pract. §. 2. c. 13. n. 1. & quòd suspicio non allegata à procuratore possit allegari à principali. tradit Lanc. de atten. lit. de recus. 2. p. c. 6. n. 60. ui. quoq; Cor. tra. de pret. ti. de exc.

Recusatione seu suspitione Iudicis legitimo modo allegata coram eodem Iudice, litis, inde causa sunt probandæ coram arbitris eligendis, iux. formam, quam trad. D. Cau. d. dec. 28. nu. 102. & seq. & nu. 97. vbi allegat Auffre. de recus. nu. 3. car. 65. Dec.

336 in d. c. cum speciali, n. 2. † & sententiam latam per eos super causa principali ipsemet Iudex executioni mandabit, à qua executione si appellatum fuerit, appellatio non deuoluitur ad Iudicem recusatum, sed ad Iudicem appellationis: hæc colliguntur ex Oria. in d. c. qm̄ contra, §. recusatione, iux. pract. iuris ciuili,

337 teste Roch. in sua pra. de recus. † De iure autem Canonico alia forma seruatur secundum Roch. vbi sup. Nā allegata causa expressè suspicionis legitima, quæ si vera esset Iudicem à iudicando repelleret, eliguntur arbitri ad effectum tantum cognoscendi de causa suspicionis, c. cum speciali, & c. 2. de app. vbi Can. et probata causa legitima, causam principalem alteri iudicandam committunt; si verò causa nò fuit probata, vel legitima non fuerit, tunc Iudex procedet.

cedet. At si arbitri non erunt concordēs in procedēdo super d. recusationis causa. Iudex recusatus procedet, facta prius monitione. Sed reuera adhuc suspicio uiuit, & factum, seu discordia arbitrorū parti pra iudicare non debet, l. paterfamilias, de hær. inst. qua de re bonum est vel tres arbitros eligere, vt si duo cōueniunt actus valeat, vel superior ad eū dū est, vt di-

338 cit Lanc. vbi sup. nu. 57. cum seq. † At in Notarijs actuarijs nō est necesse causam suspicionis inferere, sed sat est prestare iuramentum: ita consuluir Anch. cōf. 264. refert Cag. in l. librarius, nu. 50. ff. de reg. iu. & Ale. in cōf. 104. nu. 3. in fi. vol. 5. dicit, quod in Notatio consultore & procuratore militat dispositio, l. apertissimi, C. de iud. qua non requirit causā exprefionem, sed iuramentum sufficere. Præterea dū causa suspicionis cognoscitur, Iudex nequaquam debet esse præsens. Car. Alex. in c. cum speciali. col. 12. de app. alleg. à Caball. milleloq. 865. in 2. p. vbi ita tenere Ant. de But. sit in c. nouit. de iud. d. Dec. 138. nu. 5 & ita practicatur, ne reuerentialis timor suæ causæ cognitionem impediatur, vide supra numero 324.

339 † Si verò Iudex allegatus suspectus moriatur, successor poterit iudicare, c. cum cessante, de appell. & si causæ pendeat relatio coram Senatu, poterit Iudex successor statuere terminum parti ad reportandā resolutionem, vel moratoriam, ne causā in expedita remaneat, iux. pract. l. properandum, C. de iudic.

340 † Sed pone quōd causā nequeat expresse allegari, aut probari nisi cum scandalo, & periculo; tunc recurrit ad superiorem omni tutiori via, coram quo facta fide ipse mādabit vt causā alteri committatur, vide tamen Aufer. circa hoc, d. trac. de recus. nu. 67.

341 † Queritur modo si Iudex allegatus suspectus nolit se abstinere, nec permittere, vt cognoscatur super ipsa recusatione, an processus sit nullus, vel nulla sententia, stante dicta suspicionē allegata? & Doctores communiter tenent quod non, nisi per recusantem fuerit appellatum, Can. in d. c. cū speciali, Ant. Gab. concl. 5. li. 2. n. de iud. Are. in §. ergo siquidem, nu. 3. Inst. de fide hær. Paris. conf. 31. nu. 88. vo. 1. Nemiz. conf. 36. in prin. Vant. de nullit. ex defec. iurisd. ord. nu. 140. Gigas conf. 91. ver. nec prodest aduersario, pag. 119. vbi hanc esse com. sent. Bertaz. conf. 8. li. 1.

342 † Nec sufficit appellatio, nisi fuerit prosecuta, alioquin sententia non poterit dici nulla, Gigas cōf. 83. vers. præterea, pag. 113. Qui in vers. seq. inci p. quimmo, absolute & intrepide tenet, quōd talis sententia non possit dici nulla post recusationem, nisi petita esset electio arbitrorum, & deuentum ad eorum electionem, Cap. l. Tolos. q. 479. nu. 4. Contrariū de appellat. non prosecuta tenet Lanc. 2. p. c. 6. ver. si post recusationem, nu. 17. & ita iudicasse Rotam dicit. Et pendente recusatione, Iudex nulliter iudicat, filij. in c. ceterum, nu. 11. de refer. Caval. decis. 24. nu. 8. p. 1.

343 † Quarto etiam si pater, aut filius, vel gener Iudicis sit aduocatus in d. causa, an sit legitima occasio recusandi Iudicem? & arguendo à sufficienti partium enumeratione, non videtur hæc causa comprehensa inter alias causas iustæ recusationis, quod argu. valet per iura, quæ adducit Euerar. in sua cent. loc. 51. facit tex. in l. nam ad ea, ff. de leg. & ita tenet Lanc. de att. 2. p. c. 6. nu. 40. fol. 139. & Alba. conf. 92. nu. 2. vo. 1. nisi alia adminicula concurrant. Sola vero causā suspicionis adducta non sufficit Dec. in c. causam que, nu. 2. de off. de leg. Lancelot. eo. tit. num. 7. & 8.

344 † Causæ verò legitimæ recusationis iustæ multæ enumerantur à Doctoribus supra citatis, & inter alias recusationum causas hæc non est omittenda, quando Iudex est personaliter petitus à parte, & cessus, Bertaz. conf. 8. nu. 4. li. 1. & in hac materia recusationis prosecuere, quæ hic desunt apud præ. Pap. in for. lib. declinator. glo. nec fuisse Iudicem, per tot.

alia est potissima causa scuitiæ, asperitatis Iudicis nimia, ex qua magis odium arguitur, quam zelus iustitiæ, vt pulchre declarat Dec. de delict. to. 1. li. 3. tit. inimicitia causa, Meno. præf. 170. 4. li. & præf. 45. li. 5. & Roch. in præf. rub. de recus. Iudicis, adducit causas 33. Marant. in præf. enumerat causas 40. in 6. p. n. 114. p. 2. recenset causas 84. Sed vt ingenuè fateatur, habent omnes ortum ab istis quinque duntaxat fontibus, & sunt amor, odium, pretium, timor & ignorantia; quia in ijs, & ab ijs pendent omnes aliæ causæ suspicionum, mediata aut immediate; ad hæc vide Fran. in c. postremo, de app. & Lanfran. in d. c. quoniam contra. ver. recusationes, de probat. & Capyc. decis. 137. & 138. Et ijs finis impositus sit tertia parti ad laudem Dei, & sub correctione semper.

PARTIS QUARTAE.

SUMMARIUM.

- 1 Index liberi arbitrij cuncta diligenter examinare debet.
- 2 Iustitia vera qualiter depingitur.
- 3 Index rigorosus in procedendo, æquus in sententiando.
- 4 Index in dubio mitiorem partem sequitur.
- 5 Iniuria eadem respectu vnus dicitur atrox, respectu alterius non.
Index in atrocioribus delictis pronus ad condemnandum.
- 6 Executio sententiæ maius damnum affert captura, tortura, & sententiæ ipsius.
- 7 Rigor & crudelitas differunt.
- 8 Iudicis crudelis proprietas.
- 9 Indices caueant ne in iudicio aliquid dicant, quod vulgo iniquum videatur.
- 10 Arbitrium liberum an importet, quod standum sit declaratorie iudicis.
- 11 Quibus ex causis quis sine accusatore damnetur.
- 12 Pœna simpliciter intelligitur de corporali.
- 13 Pœna capitalis triplex, nu. 17.
- 14 Verba in dubio secundum subiectam materiam intelligenda.
- 15 Statutum de amputatione membri, intelligitur de manu.
- 16 Statutum loquens simpliciter de pœna capitali, intelligitur de minori.
- 17 Pœnarum septem species.
- 18 Pœnæ quæ non sunt hodie in vsu.
- 19 Pœnarum hodie duo membra omnes species comprehendunt.
Blasphemi pœna erat mortis.
- 20 Pœna blasphemie quæ hodie est in vsu.
Pœna mortis corrumperibus Dei, ac Sanctorum imagines.
- 21 Pœnæ mortis quinque species assignantur.
- 22 Iudæi à fide auertentes suos contribules, & heretici cur comburendi.
Pœna mortis quæ hodie est in vsu.
- 23 Consuetudo præstat nimirum Statutorum formam transgrediendi.
- 24 Confiscatio bonorum in pœnis arbitrarijs, an venire possit.
- 25 Confiscatio bonorum quando locum habet.
- 26 Confiscare bona an propter arbitrium liberum licet.
- 27 Confiscatio bonorum quibus modis fit.
- 28 Iudex habet arbitrium in pœnis arbitrarijs loco pœnarum, quæ in desuetudinem abierunt.
Pœna commensuranda delicto.
Pœna variatur pro temporum diuersitate, & qua de causa.
Iustitia constans, quomodo fit inconstans.

- Legis intellectum sufficit scire sine causa, quæ lex facta est.
- 39 Bannire, vel relegare extra Prouinciam an liceat, et de forma huius banni.
- 40 Exulatus à loco delicti, intelligitur exulatus à patria.
- 41 In exilium bannitus ad tempus, ei compensatur tempus moræ post condemnationem.
- 42 Exilij tempore non determinato, intelligitur per decem annos, si dictum sit ad tempus: at si simpliciter, intelligitur perpetuo.
- 43 Exilium ad beneplacitum an transeat beneplacitum ad Iudicem successorem.
- 44 Beneplacitum quantum durat.
- 45 Exilium frangens qua punitur pœna.
- 46 Pœnae ferè omnes de iure civili per Statuta sunt commutatae.
- 47 Cum Statutum loci inferioris non loquitur, recurritur ad Statutum loci superioris, & in subsidium ad Principum Constitutiones, demum ad ius commune.
- 48 Leges Principis dominantis sunt loco Iuris communis.
- 49 In pœna arbitranda quibus considerationibus adhibendis.
- 50 Qualitas aggravans delictum in accusatione non inserta, sat est quod in processu saltem incidenter nominetur.
- 51 Inquisitiones cur debent formari cum narratione facti.
- 52 Sententia in criminalibus an necessario debeat esse conformis libello.
- 53 Qualitas scientiæ à quo probanda.
- 54 Qualitas ignorantiae an excuset.
- 55 Ignorantia quando non excusat, quid in hærede, quid in tutore, tam in civili, quam in criminali, quid in contractibus, num. 42.
- 56 Scire vires testamenti dicitur, qui scit testamentum factum fuisse, & cogitur de suo interesse.
- 57 Scientia in quibus præsumitur, quid de ignorantia, quid in facto proprio, & quid in alieno.
- 58 Receptans bannitum an excusetur, supra nu. 39.
- 59 Proclama an efficiat absentes.
- 60 Statutum in vno casu quando non extenditur ad alium casum similem, 44.
- 61 Statutum de diffamato qualiter intelligendum, an extendatur ad non diffamatum.
- 62 Extensio an fiat in pœnalibus, & correctorijs, 47. 48. 49. & seq. & 86. in fin.
- 63 Extensio non fit ubi eadem est ratio.
- 64 Receptans delinquentem diffamatum, an magis pœnae obnoxius sit, quam receptans non diffamatum, sed uere delinquentem.
- 65 Dispositio odiosa & exorbitans quando de vno casu ad alium c. sum transit.
- 66 Dispositio antiqua quando per nouam declaretur.
- 67 Ratio Statuti est attendenda.
- 68 Delictum publicum magis aggravat, quam occultum, 40.
- 69 Verba ubi non conueniunt, nec dispositio.
- 70 Mala exempla esse euitanda.
- 71 In pœnalibus quando non est recedendum à proprietate verborum.
- 72 Casus similis non comprehenditur in Statuto, quando de illo loquitur aliud Statutum, & 52.
- 73 Diuersitas in iure, & ratione, diuersificat iudicium.
- 74 Casus omisus non venit in eadem dispositione, quando per alteram dispositionem comprehenditur non omisus.
- 75 Statuta duo diuersam pœnam dicentia pro eodem delicto, qualiter intelligenda.
- 76 Excusationum casus contingentes.
- 77 Nobilitas an & quando excuset delinquentem.
- 78 Pœna homicide qui ex proposito deliquit.
- 79 Assessorum pœna.
- 80 Famosi latrones qua pœna puniuntur.
- 81 Pœna furum, item fraudatorum, falsariorum, sortilegiorum, libelli famosi, infra libelli famosi.
- 82 Consuetudo seruanda in pœnis imponendis, vide in prima par. num. 32.
- 83 Pœna an loci delicti, vel iudicij sequenda, numero 125.
- 84 Delinquens qua pœna puniendus.
- 85 Pœna fugientis è carceribus.
- 86 Pœna detractionis in Monasterium.
- 87 Pœna ultimi supplicij quibus verbis comprehendatur.
- 88 Cautela vt in penis tollatur dulcetas.
- 89 Pœna in arbitrarijs an vsque ad mortem inclusiue.
- 90 Pœna à Statuto taxata, & ultra arbitrio iudicis, quid hoc importat.
- 91 Statutum imponens pœnam amputationis manus, uel aliter, qualiter intelligendum.
- 92 Pœna alternatiue in Statutis ima expressa, altera non, quid iuris.
- 93 Arbitrium liberum & absolutum, non potest facere delictum non capitale, quod sit capitale.
- 94 An de non delicto delictum.
- 95 Pœna omnis hodie cur arbitraria censeatur.
- 96 Lex, Hodie de pen. an habeat locum.
- 97 Pœna corporis afflictiua, quando, & per quem ex duobus semiplenis probationibus imponitur.
- 98 Duæ semiplenæ probationes quando coniunguntur.
- 99 Probationes diuersorum processuum, an coniungantur.
- 100 Iudicia diuersa quando coniunguntur, vide in verb. Acta. & in verb. Processus.
- 101 Probationes minus perfectæ ob difficultatem an sufficiant.
- 102 Probatio non plena, quando pro plena habeatur.
- 103 Iudici soli non est credendum, & an ex sola conscientia possit iudicare.
- 104 Iudex ob liberum arbitrium an valeat non seruare pœnam expressam à Statuto.
- 105 Clausula ex certa scientia, & non obstantibus quid operentur circa pœnas imponendas.
- 106 Delicta quando mutant substantiam.
- 107 Iudex quando non tenetur seruare Statuta, numero 78.
- 108 Iudex potest de duabus pœnis eligere quam malit.
- 109 Iudicem habere propitium querendum est.
- 110 Causæ ob quas pœnae minuendæ sunt, multæ enumerantur.
- 111 Auxilij indignus est, qui in auxiliatorem delinquit.
- 112 Affectio an minuat pœnam.
- 113 Dolosus aliter punitur, quam delinquens casualiter.
- 114 Multitudo an operetur minorari pœnam.
- 115 Multitudo gentis quot hominibus constat.
- 116 Confessio spontanea an profit quoad minorandam pœnam, quid si primo negauit, & postea confessus est.
- 117 Pax aut remissio an minorent pœnam.
- 118 Consuetudo an & quando excuset à pœna.
- 119 Causæ ex quibus pœnae sunt argenda.
- 120 Statutum pœnale in domo an habeat locum in scalis, quid in porticu, curtili, ostio & horto, 87. & 88.
- 121 Extensio an in pœnalibus fiat adhuc pendet decisio.
- 122 Domus ex quibus constare dicitur, & quid veniat appellatione domus, 88.
- 123 Scala an & qua comprehenduntur in domo.
- 124 Delictum factum in scalis, ostio, porticu & curtili, numero 86.
- 125 Hortus & area, uenique porticus an comprehendantur in domo.
- 126 Dispositio quando aliter interpretatur, quam verba sonant.

- 89 Delinquens in porticu propè domum, an dicatur in domo.
- 90 Delictum factum in apotheca an dicatur factum in domo.
- 91 Delictum factum in itinere, an dicatur factum in via.
Delictum factum in mari, vel insula, quomodo punitur.
- 92 Statutum de rapiente puellam de domo, an extra & prope domum locum habeat.
Excusatio puella raptæ an profit raptori.
Raptor pœnitens an excusetur.
- 93 Statutum de conuitio, vel de insultu ad domum, qualiter intelligendum.
- 94 Scandali causa augetur pœna.
- 95 Malum exemplum nequit tolerari.
Nomina testium cur reticenda.
- 96 Pœna augetur ratione temporis.
Principium an finis in pœnalibus attendatur.
- 97 Pœna grauior fit ratione personæ offensa.
- 98 Pœna qualiter ratione animi & modi augetur.
- 99 Delicta recentia grauiori pœna puniuntur.
Delicta reuerata pariter.
- 100 Pœna augetur propter negationem.
- 101 Iudex in augendo uel diminuendo pœnam, debet exprimere causam.
- 102 Sententia sine expressione causæ an teneat.
- 103 Pœna una quando facit cessare alteram.
- 104 Statutum quod procedatur de similibus ad similia, qualiter intelligendum, 116.
Delinquens si non est capax pœnæ quid agendum, numero 120.
- 105 Statutum unum an corrigat alterum, & quando, 108.
Correctio in dubio non pœsumitur.
- 106 Nemo duplici pœna grauatur.
Fiscus tenetur probare utraque pœna reum fore ple-tendum.
- 107 Pœnæ plures quando concurrunt, supra numero 104, & 105.
- 108 Pœna maior an & quando facit cessare minorem, supra nu. 104.
Statutum per quod pœna debet duplicari, qualiter intelligendum.
- 109 Iudex in pœnis imponendis quid seruare debet, numero 115.
- 110 Pœnis statutarijs nimis leuibus, debent grauiores arbitrari.
- 111 Statuta duo, vetus et nouum quando extant, quodnam attendendum.
- 112 Pœna antiqva per legem nouam correctam, nihilominus accusatio procedit ex lege antiqva.
Pœna statuti noui facit cessare pœnam iuris communis.
- 113 Pœnæ alternatiuæ cuius est electio, & seq.
- 114 In pœnis capitalibus electio non cedit reo.
Iudex in pœnis alternatiuis quam eligere debet.
Pœnæ non sunt alternatiuæ quando statutum indicit primò pœnam corporalem, vel postea pecuniariam, & e contra.
- 115 Delictum nomen assumit à qualitate criminum.
- 116 Pœna semel electa an sit locus pœnitentiæ.
Appellatione simpliciter pœnæ arbitrariæ, an solum de pecuniaria intelligatur.
Iudex quando loco pœnæ corporalis possit imponere pœnam pecuniariam, & e contra.
- 117 Iudex Brachij Regij an possit imponere pœnam ex suo arbitrio confiscationis bonorum.
- 118 Confiscatio bonorum duplex.
- 119 Testis an & à quo citari possit sub pœna confiscationis bonorum, quid in reo.
- 120 Pœna fisco applicanda an possit per iudicem superiorem remitti.
- Reus qui non est capax vnius pœnæ, quomodo punitur in alia pœna, supra nu. 105. & 121.
- 121 Statuto dicente quod delinquenti amputetur manus, quid si non habet, num. 122.
- 122 Pœgnantia qualiter probatur.
Pœna exponentium infantes.
- 123 Pœna tempore delicti, an verò tempore sententiæ sit imponenda, si statutum mutetur.
Adiectio vel diminutio pœnæ, quo tempore fienda.
- 124 Pœna vt euitetur attenditur initium, supra 96. infra 124. 148.
- 125 Pœna loci originis, aut domicilij, vel loci delicti, supra nume. 58.
Statuta in materia pœnali, quæ sint attendenda.
- 126 Pœna forensi delinquenti in forensem, quæ sit imponenda.
- 127 Subditus qualiter puniendus, distinguuntur multi casus, supra nu. 125. & 126.
- 128 Forensis delinquens in forensem, quali pœna punitur, supra nu. 126.
Forensis ob delationem armorum prohibitorum, quando puniri potest: etiam ferrens pertranseundo.
- 129 Delinquens in aliena iurisdictione contra æquè forensem, si punitur in altera iurisdictione, vbi nullo modo forum sortitur, qua pœna puniendus.
Cognitio extraordinaria pœnam exposcit extraordinariam.
- 130 Iurisdictione qualiter prorogata dicitur.
- 131 Delictum commissum in confinibus, qualiter puniri debet.
- 132 Iudicibus ex pluribus quando eodem tempore quilibet possit pro eadem causa procedere.
- 133 Delinquens in exercitu quomodo puniri potest, & à quo Iudice.
- 134 Delinquens si non sortitur forum ratione originis, domicilij, aut delicti, quomodo & à quo Iudice possit puniri.
- 135 Tractatus qualiter & vbi punitur.
- 136 Memoria rei in carcere mortui ante sententiam, an damnari possit: & quibus in casibus memoria defuncti damnatur: & de practica, infra numero 138.
- 137 Accusatio contra defunctum infra quantum tempus proponenda.
- 138 Practica damnandi memoriam defuncti.
- 139 Filius iniquitatem patris non portabit, qualiter intelligendum.
Pater qualiter punitur in filium.
- 140 Delicta quibus memoria damnari potest, & supra numero 136.
- 141 Pœna non declarata contra authorem, an possit declarari contra heredem, infra in 5. par.
- 142 Paria sunt sententiam esse latam, vel reum esse conuictum: de hac re infra numero 224. 225. 226. & sequen.
- 143 Pœna nunquid transeat ad heredem, si appellatione pendente reus moriatur.
- 144 Quid si post condemnationem ante executionem moritur.
Cadauera damnatorum an pro anotomia concedantur.
- 145 Hæres an possit defendere mortuum indefensum.
An possit reuocare confessionem defuncti.
An appellari possit.
- 146 Accusatore mortuo an iudicium remaneat extitum.
Fiscus succedit loco accusatoris.
- 147 Pœnæ an sint multiplicandæ, & quomodo, 150.
- 148 Delictorum vnus tantum finis est.

- Pœna insultus, & armorum, confunditur cum pœna vulneris, & quandoque non.*
- 149 *Delicta tot sunt quot delinquentes. Item tot sunt quot persone iniuriatae. Quid circa res plures vna vice exportatas.*
- 150 *In delictis attenditur quod principaliter fit, 148. sup. 124. & 96. Vulnera plura vno ictu illata, an pro numero puniendâ.*
- 151 *Vulneris appellatione venit scissura, & qualiter.*
- 152 *Dentes appellantur arma, sed largo modo. Percussio tumefacta cum arma, si opus habet apertura vt mederi possit, an veniat appellatione vulnerum.*
- 153 *Plures pro vno delicto, an & quando tenentur, 163. Text. §. si quis quinque solidos, de pac. tenen. declaratur. Soluenti pro socijs repetitio datur.*
- 154 *Factum quando dicatur vnum ex diuersis actibus, vel quando plura facta consentur.*
- 155 *Sententia absolutoria, vel condemnatoria contra vnum ex pluribus socijs, an alijs prosit, vel noceat, 158. & 159.*
- 156 *Delicta connexa qua dicantur.*
- 157 *Connexorum idem iudicium. Practica seruanda quando ex pluribus socijs criminis aliqui sunt presentes in carceribus, alij absentes & fugitiui. Cauela procedendi cautè contra reos presentes, & absentes, vide infra nu. 163.*
- 158 *Sententia quando contra vnum ex pluribus ferri potest, sup. nu. 155.*
- 159 *Sententia lata contra principalem quando nocet accessorio. Sententia lata contra homicidas, quando nocet heredibus occisi. Sententia lata contra principalem quando nocet possessoribus bonorum. Sententia lata contra seruum quando nocet domino. Sententia lata contra filium quando nocet patri.*
- 160 *Sententia lata contra adultum an noceat curatori. Sententia in ciuilibus lata contra presentem, non nocet tertio non vocato.*
- 161 *Instituto vno, qui factus est delictum, quod non fecit, si delinquens venit in fortiam iustitiæ, an pœnam euertabit, eo quia iam executâ est in alium. Pœna contra innocentem ignoranter executâ, an releuabit verè nocentem.*
- 162 *Innocens quamuis condemnatus potest semper audiri. Forma sententiæ contra bannitos contumaces.*
- 163 *Sententia contra plures qualiter sit ferenda. Plures delinquentes in vno facto interuenientes, an eadem, vel diuersa pœna puniantur, late tractatur, declara. nu. 184.*
- 164 *Statutum Mantuæ sub rubric. de homicid. declaratur, 174. L. quoniam multa facinora, C. de vi public. & priuata.*
- 165 *Agentes & patientes pari pœna puniuntur, fallit nu. 180.*
- 166 *Operam rei illicitæ qui dat, pœna ordinaria plectendus, declara. sub num. 180. maxime cum potuit prauidere periculum, nu. 181.*
- 167 *Pœna pro modo culpæ cuique imponenda.*
- 168 *Pœna est commensuranda delicto.*
- 169 *Animo bastonandi tantum quis si occidat, an de occiso teneatur.*
- 170 *Inclusio vnius exclusio alterius.*
- 171 *Iudex ordinarius secundum acta & probata iudicare debet. Dolo cessante cessat pœna ordinaria. Pœna sunt non esse, vel esse non posse.*
- 172 *Qualitas vulneris facit iudicium contra illum, qui talia arma habet apta ad illud vulnus. Bertazol. conf. 232. declaratur.*
- 173 *Animi mutatio non præsumitur.*
- 174 *Statutum Mantuæ de homicid. §. & intelligatur, declaratur.*
- 175 *Non dicitur hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. Animus quandoque non sumitur ex qualitate armorum, quibus vitur, Bald. in l. mandati, C. eo. declaratur.*
- 176 *Statutum Mantuæ de homicid. §. præbentes verò, declaratur.*
- 177 *Accessorium sequitur naturam sui principalis. Præcedentia declarant sequentia, & e contra.*
- 178 *Statutum de auxilio puniendo qualiter intelligendum.*
- 179 *Statutum Mantuæ de homicid. distinctè loquitur primo de dolo, secundo de culposo, tertio de casuali.*
- 180 *Regula quod agens & patiens pariter puniuntur, qualiter procedit.*
- 181 *Bertazol. conf. 299. & 326. lit. A. vo. 2. qualiter intelligendus.*
- 182 *Lucri & damni non est par ratio. Animus qualis cognoscitur ex circumstantijs. Vindicta iudicatur ab animo, & animus à circumstantijs, & à qualitate iniuriæ. Vindictæ animus non iudicatur à facto, sed à causa. Causa quomodo ab effectu iudicatur.*
- 183 *Bertazol. consil. 326. littera B. vo. 2. quomodo procedit.*
- 184 *Plures in vno facto interuenientes, quomodo puniendi.*
- 185 *Dyn. in c. in obscuris, de reg. iur. in 6. distinctè. qualiter intelligenda.*
- 186 *Bertazol. consil. 327. in addit. littera B. vol. 2. declaratur.*
- 187 *Mandans bastonare, an teneatur de occiso.*
- 188 *Animus à facto iudicatur, vide sup. nu. 182. Ictus scilopi est lethalis.*
- 189 *Pœna ordinaria locum non habet, quotiescunque res non est verè clara.*
- 190 *Res quando verè clara dicitur.*
- 191 *Signa & præsumptiones valde vrgent in quibusdam casibus vt pœna ordinariæ locus sit.*
- 192 *Consilium an sit obligatorium.*
- 193 *Consilium vt obliget, quæ requiruntur.*
- 194 *Consulens malè, an per reuocationem liberetur.*
- 195 *Cogitatio sola an sit punibilis.*
- 196 *Tractatus solus an sit punibilis, 197. vbi requisita.*
- 197 *Ad actum proximum quando dicatur de uentum. Tractatus vt sit punibilis, quæ requiruntur.*
- 198 *Compositio delictorum, à quo Iudice fieri possit. Compositio pœnarum regulariter prohibita, & qua de causa. Exempli mali causa compositio non fit, imò maior pœna imponit, nu. 235. & 236.*
- 199 *Compositiones pœnarum quibus ex causis fieri licet.*
- 200 *Ad concordiam Princeps vel Iudex supremus cogere possunt.*
- 201 *Compositio pœnarum non fit sine voluntate Principis.*
- 202 *Compositiones pœnarum, vt laudabiliter fiant, quæ requiruntur.*
- 203 *Compositio pœnarum quo tempore est fienda.*
- 204 *Compositio cum quibus reis fieri licet.*
- 205 *Compositio fieri non debet, nisi prius concordata parte.*
- 206 *Compositio facta sine parte quot mala efficiat, & inconuenientia.*
- 207 *Compositio facta sine parte valet, sed pars reclamando auditur.*
- 208 *Compositionem qualiter sine parte facere liceat. Satisfactio*

- 209 Satis factio qualiter & quando facienda, numero 212. in fin.
- 210 Damnum taxatione fienda standum est iuramento damnnum passi.
- 211 Auari an sint iniuriarum capaces.
- 212 Iniuria facta colono an dicatur facta domino, et an Collegio, si fiat vni Doctori.
- 213 Index an propter compositionem vel impunitatem amittat salarium pendente processu, & ibi multa in proposito traduntur.
- 214 Quid in aduocato.
Princeps potest remittere pœnam, & salarium.
Principi referuata non comprehendantur in generali concessione.
- 215 Beneficium reuocare potest, qui est causa illius beneficij.
- 216 Contractus ab initio sunt voluntarij.
- 217 Voluntas Principis sufficit pro ratione.
- 218 Princeps non presumitur uoluisse abdicare a se suam potestatem.
- 219 Delegatio continet solum cognitionem delicti, & non ea, quæ extra delictum ueniunt.
- 220 Entis quod non est, nulla oritur obligatio.
- 221 Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.
Salarium debetur Iudici quando non stat per eum.
- 222 Ordo editus Mantuæ super salarijs Iudicum & aliorum.
- 223 Ordo Mantuæ antiquus super salarijs.
Salarium an debetur officiali præterito, uel successori, & multa quotidiana explicantur.
- 225 Paria sunt aliquid esse, uel esse posse.
- 226 Verba in dubio sunt intelligenda cum effectu.
Impletum nil esse uidetur cum aliquid restat implendum.
- 227 Paria sunt non facere, uel minus legitime.
- 228 Ad questionem facti non respondet Iurisconsultus.
Testium multitudo est refrenanda.
- 229 Separatum separatum est iudicium.
- 230 Publicatio processus an sit necessaria.
- 231 Officialis discedens ab officio ante tempus, an perdat salarium.
- 232 Compositio pœnarum pro quibus delictis fieri licet.
- 233 Delinquentes quibus ex causis ueniam non merentur.
- 234 Delicta per quæ quis ueniam non meretur.
- 235 Compositio pœnarum ante finem causæ, quanta mala & scandala parit, numero 237. uide infra numero 314.
- 236 Scandalis occasio non est danda.
- 237 Gratiam facere delinquenti non decet ante condemnationem.
- 238 Gratiam facere ad Principem spectat, iustitiam ad Iudicem.
- 239 Gratia inanis & immatura, inanem parit effectum.
- 240 Delinquens semel ab uno Iudice punitus, an iterum ab alio puniri possit, nu. 273.
- 241 Mixti fori quæ sunt.
- 242 In delictis mixti fori qualiter procedatur.
Punitus à Iudice laico, an etiam possit puniri ab Ecclesiastico.
Processus vnus Iudicis, an impediatur processum alterius.
- 243 Index Ecclesiasticus non tenetur stare processui Iudicis secularis.
- 244 Præuentio inter quos Iudices locum habet.
- 245 Index loci delicti in paritate præfertur.
- 246 Remissio reorum ad alios Iudices cuius expensis fit.
Index renuens remittere reum, qualiter cogendus, 270.
- 247 Iudices de consuetudine non remittunt reos, nisi habita fide, quod deliquerint in iurisdictione penitentis.
- 248 Principum laudanda prudentia, quando alter alteri reos remittit.
- 249 Quod per gratiam conceditur, non est trahendum in consequentiam.
- 250 Procedi non potest eodem tempore contra eandem personam pro eadem causa à pluribus Iudicibus.
- 251 Index delegatus in sententiando, an sit Index in exequendo.
Sententia delegati mandatur executioni ab ordinario.
- 252 Executio nunquid spectat ad Iudicem ordinarium, qui sententiam tulit.
- 253 Delegationis uerba sunt attendenda.
- 254 Sententia euidenter iniqua non est exequenda.
- 255 Index supremus an teneatur exequi sententiam alterius.
- 256 Brachij secularis auxilium, & de eius materia late.
- 257 Brachium alterius an possit implorari à delegato.
- 258 Iurisdicctio an dicatur turbata per auxilium præstitum imploranti.
Episcopus potest suam sententiam exequi.
- 259 Episcopus an possit tenere familiam armatam.
- 260 Index laicus requisitus ab Ecclesiastico, an tenetur statim exequi illius sententiam.
- 261 Index laicus in dubio debet exequi sententiam Episcopi, & quando debet adhibere causæ cognitionem antequam exequatur.
- 262 Causæ cognitio qualiter adhibita censetur.
- 263 Index requisitus exequi alterius sententiam, an possit allegari suspectus.
- 264 Executor merus, et nudi facti, nullam cognitionem causæ adhibet.
- 265 Relationi publicorum executorum quando standum.
Capturandus pro debito civili, an sit prius citandus.
- 266 Episcopus potest exequi facere per suos executores in rem, & in personam.
- 267 Brachium seculare in subsidium imploratur.
- 268 Aliud est exequi sententiam alienam, aliud pronunciare exequendam.
- 269 Index ab altero Iudice sub eodem Principe requisitus, exequi tenetur.
- 270 Index requisitus ab alio Iudice exequi, uel præstare auxilium, si nolit potest puniri, sup. nu. 246.
- 271 Brachij auxilij imploratio est reciproca.
- 272 Iudex laicus an sit Index competens Clerici in causâ reconuentionis.
- 273 Reus sufficienter non punitus ab uno, an possit ab alio Iudice puniri, sup. nu. 240.
- 274 Delictum non punitum iuxta qualitatem, potest adhuc puniri.
- 275 Reus definitiue absolutus quando dicitur.
- 276 Absolutoria (quamuis contra conscientiam Principis) tenet, condemnatoria nunquam.
- 277 Clausula rebus stantibus, & similis.
Clausula ab obseruatione Iudicij.
- 278 Sententia interlocutoria & definitiua, quæ.
- 279 Præctica Mantuæ circa absolutoriam definitiuam, aut interlocutoriam.
Sententia conditionalis, sup. nu. 277. & 278.
Absolutio conditionalis qualiter fit, sup. nu. 277. et seq.
- 280 Reus definitiue absolutus amplius molestari non debet.
- 281 Reus quando definitiue absoluendus, & quando sub conditione, sup. nu. 275. cum plur. seq.
Absolutus simpliciter intelligitur ab obseruatione Iudicij
Sententia

- 282 Sententia absolutoria in actione populari, an paviat exceptionem rei iudicate.
- 283 Accusare nemo potest tanquam vnus de populo, nisi pro delicto publico. Maligni & calumnioli quomodo cognoscantur, numero 299.
- 284 Absolutoria an & a quo possit retractari. Sententia recipit declarationem a Iudice.
- 285 Iudex Brachij Regij potest corrigere, emendare, sup- plere, ac retractare suam sententiam, declara. vt nu- mera 288. Absolutus qui post absolutionem fatetur delictum, po- test puniri.
- 286 Fiscus auditur a duersus condemnationem minus suf- ficienter factam.
- 287 Sententiarum duarum vna absolutoria, altera conde- mnatoria, quanam attendenda sit.
- 288 Ius acquisitum fisco per sententiam, an retractari pos- sit absque Principe.
- 289 Sententia contra contumaces, an dicatur lata ob contu- maciam, vel propter delictum.
- 290 Damnatus capitaliter an habeat testamenti factio- nem.
- 291 Sententia in contumaciam lata an retractari possit. Sententia in contumaciam dicitur lata ex probatione priuilegiata.
- 292 Statuta in materia contumaciæ de eorum materia remisit.
- 293 Sententia proferuntur iuxta consuetudinem.
- 294 Expensæ an sint soluendæ per succumbentem in causa criminali.
- 295 Statutum quod victus victori condemnatur in expen- sis, qualiter intelligendum. Liberatus non dicitur, qui potest adhuc molestari. Expensæ in ciuilibus quando debentur.
- 296 Expensas qui reficere debet, an pendente appellatione sufficiat deponere certum quid. Oblatio & depositum expensarum, an sufficiat.
- 297 Expensæ quæ debentur victori, possunt peti vsque ad annos 30. conditione ex statuto. Expensarum contumacialium quid iuris, quid in emer- gentibus, vel instantia deserta.
- 298 Expensarum condemnationi an locus sit a die litis con- testatæ, vel a publicatione processus.
- 299 Calumniare qui verè dicitur, & supra nu. 283. Practica procedendi contra calumniatores. Expensæ non debentur nisi petantur.
- 300 Practica taxandi expensas.
- 301 Doctor per se litigans non consequitur expensas pro Aduocato, fallit, vt ibi. Taxatio expensarum qualiter fienda.
- 302 Expensæ in causis criminalibus de consuetudine non- reficiuntur, nisi statuto caueatur.
- 303 Statutum minuens pœnam propter pacem, remisio- nem aut confessionem, nunquid minuat ad ratam ex- pensas.
- 304 Beneficia priuatorum non extenduntur sicut beneficia Principum. Pax quid tacitè contineat respectu facientis pacem.
- 305 Beneficium confessionis viriute statuti, quando pro- dest, & quando non.
- 306 Damnatis ad mortem an concedatur sacrosancta Eu- charistia.
- 307 An sacra extrema vnctio.
- 308 Quid si damnatus nolit confiteri Sacerdoti peccata sua.
- 309 Executionem sententiæ capitalis differre, an sit arbi- trarium Iudici.
- 310 Executio iniusta non debet fieri, quid agendum quando superior mandat exequi.
- 311 Cantela qua Iudex non exequendo sententiam iniustam, non peccabit, & securus erit.
- 312 Innocentia retardat executionem.
- 313 Iudices quando in magna sunt angustia.
- 314 Remissio Principis ante sententiam facta, tollit omnè condemnationem sup. 235.
- 315 Damnatus ad mortem an valeat testari, vide supra num. 290.
- 316 Laqueo fracto & suspenso è furca viuo cadente, quid agendum.
- 317 Executio sententiæ capitalis, in quo loco fienda, num. seq.
- 318 Demolitio domus delinquentium an impediri possit per creditores, aut per uxorem.
- 319 Causa vera iustitatorum publicè exponenda, & de in- conuenientijs, & scandalis, si iustitia publicè non- fiat.
- 320 Expensæ pro iustitia exequenda, & quæ fiunt in con- fortatorio, a quo soluendæ.
- 321 Expensæ quæ pro caualcata fiunt ex causa iustitiæ, a quibus soluendæ. Quid de erectione furcarum.
- 322 Furcas erigere publicè interest, & sunt meri imperij.
- 323 Furcas erigens sine merito imperio puniatur.
- 324 Authoritatem publicam sibi assumens, qua pœna pu- nitur. Authoritatem publicam assumere quot modis di- citur.
- 325 Procurator fiscalis an habeat ius capturandi.
- 326 Procurator Cesaris habet iurisdictionem magnam.
- 327 Prescriptio contra Imperium & Ecclesiam, quæ.
- 328 Fiscus an habeat iurisdictionem.
- 329 Iudex incompetens capturare potest.
- 330 Capere faciens indebitè qualiter teneatur vel excu- setur.
- 331 Rei criminis vt plurimum sunt suspecti de fuga.
- 332 Iudex laicus an possit capturare clericum.
- 333 Exceptio incompetentiæ circa capturam, an & quan- do potest obijci.
- 334 Executorum est capturare.
- 335 Priuatus an capturare faciat per executores tantum.
- 336 Offensus an possit propria authoritate capturare.
- 337 Debitor suspectus de fuga, quando & a quibus possit capi.
- 338 Capturare num liceat cuilibet de populo.
- 339 Captura ab initio inualida, an iustificata teneat.
- 340 Capto absoluto, an capi faciens teneatur.
- 341 Fiscalis Florentiæ, qua dignitate & præminentia fulget. Quid de eius locum tenente.
- 342 Locumtenens fiscalis sapit naturam sui principalis.
- 343 Matthæus Carlinius Aduocatus Florentinus celebra- rimus.
- 344 Locumtenens fiscalis de quibus cognoscere valeat
- 345 Causæ iustæ capturandi quæ, & nu. 347.
- 346 Capi faciens temerè tenetur.
- 347 Captura ante delictum, in delicto, & post delictum.
- 348 Captura ex coniecturis & præsumptionibus conce- ditur.
- 349 Suspicio falsi, an & quando pro falsitate habeatur.
- 350 Suspicio falsitatis est sufficiens ad capturam.
- 351 Suspicio quid sit.
- 352 Suspiciones plures ex quibus scriptura arguitur de fal- so enumerantur.
- 353 Originale scripturæ alteratum, arguit falsitatem.
- 354 Interlineatura in scripturis est prohibita.
- 355 Suppletio post peractam scripturam non admittitur.
- 356 Supplere est de nouo facere.
- 357 Interlineatura quid sit.
- 359 Additio scripturæ facta, quando suspicionem præbet.
- 360 Scriptura diuerso atramento arguit falsitatem. Idem quando super sunt literæ nouæ, & nu. 361.
- 361 Apostilla quando indicat falsitatem. Literatura diuersa manu scripta arguit falsum.

- 362 Ponens dicitur fatari.
 363 Positio si est falsa ponens tenetur.
 364 Falsi pœna quoad scripturas, quando locum habet.
 365 Scriptura vitatur testibus contradicentibus.
 366 Paria sunt producere falsum testem, aut falsum articulum.
 367 Exemplum quod habet relationem ad originale, non probat si originale non inuenitur.
 Scriptura falsa aut erronea, quæ dicitur.
 368 Scriptura cancellata, seu rasa, est suspecta.
 369 Scriptura incisa suspicionem parit.
 370 Suspicio quæ potest cadere in virum prudentem, dat causam capturandi.
 371 Scriptura licet vera, si prima fronte est suspecta, dat causam capturandi.
 372 Scripturæ addere est prohibitum, & qualiter additio possit fieri.
 373 Pœna falsi extraordinaria quando infligi potest ob factum prohibitum tantum, nequaquam nocibile.
 374 Pœna falsi ordinaria quando locum habet.
 375 Pœna extraordinaria infamiam non irrogat.
 376 Vestimenta damnati ad mortem cuius esse debent.
 377 Instructiati quomodo sepulture tradendi.
 378 In dubio præsumitur quem penitusse.
 379 Suffragia pro animalibus iustitatorum à quibus fienda.
 380 Potestates terrarum habent iurisdictionem limitatam a statuto, num. 329.
 381 Extensionis materia difficilis.
 382 Interpretatio sumpta a practica, & obseruantia, est melior ceteris.
 383 Extensio & interpretatio à pari procedunt.
 384 Extensio in pœnalibus an fiat, adhuc licet est sub Iudice.
 385 Extensionis materia à quibus tractetur.
 387 Extensionis & restrictionis materia intricata.
 388 Extensionis verbum.
 389 Extensio vnde duxit originem, vel super quibus fundatur.
 390 Extensio ad quid inuenta.
 391 Author amat corrigi ab eruditioribus.
 392 Extensio quotuplex sit.
 393 Extensio actiua, & eius exempla.
 394 Statutum de mandatario quando extenditur ad mandantem.
 395 Extensio passiuæ, & eius exempla.
 396 Statutum antiquum & nouum, referuntur in totum circa eandem materiam.
 397 Extensio passiuæ quando locum non habet.
 398 Exempla declarant, sed non decidunt.
 399 Statutum nouum quomodo recipit extensionem à veteri.
 400 Statuta duo vetera an comprehendantur sub vno statuto nouo.
 Pœna in statuto nouo non specificata, qualiter à statuto veteri declaratur, & de duabus pœnis, quæ sit eligenda.
 401 Interpretatio quando fit in deteriore partem.
 Pœna quando multiplicari potest per extensionem, ibidem.
 402 Statuti veteris obseruantia, declaratur à dispositione noua.
 403 Arma quibus casibus licet deferre, non obstante prohibitione.
 404 Statutum Mantuæ in rubr. de homic. declaratur.
 405 Homicidij tres species, ibidem.
 406 Distinctio inter homicidia, quando non tenet.
 407 Extensio reciproca quæ.
 408 Terminus à quo, & terminus ad quem.
 409 Inundatio Venetijs.
 410 Extensio de minori ad maius.
 411 Reg. si de quo minus, ergo de quo magis.
 412 Reg. propter vnumquodque tale, & illud magis.
 413 Reg. si de quo minus.
 414 Statuta recipiunt extensionem à simili.
 Extensio à simili.
 Ab equiparatis.
 415 Statutum quod percutiens in gula magis puniatur, an habeat locum.
 416 Extensio de loco ad locum.
 Statutum puniens grauius delictum in platea habet locum in palatio.
 Iniuria facta Prioribus, quali pœna cohercenda.
 417 Priores nostri temporis quibus equiparandi.
 418 Extensio de persona ad personam.
 419 Statutum de armis an comprehendat mulieres.
 420 Mulieres an portantes arma puniantur.
 421 Statutum de Monachis an extendatur ad Moniales.
 422 Statutum puniens expressè mulieres, an comprehendat rusticos ignaros, minores, & huiusmodi.
 423 Reg. inclusio vnius qualiter procedit.
 424 Extensio à minoribus ad furiosos, &
 425 A seruo ad Monachum, & in pluribus alijs personis.
 426 Statuta extenduntur de persona ad personam.
 Extensio de persona ad res.
 427 Statutum de compromisso coactè fiendo, dicitur odiosum.
 Prohibitum habere officia communis, an sit prohibitum exercere.
 Officium notarij banchi.
 428 Extensio de re ad tempus.
 429 Extensio de tempore ad locum.
 430 Chartusia Papiæ famosissima & ditissima.
 Suspectus de fuga sicut potest capi die feriata, sic capi potest in Ecclesia.
 431 Extensio de persona ad locum, & ibi exempla.
 432 Extensio de tempore ad tempus.
 433 Extensio de præterito ad præteritum.
 434 Extensio de præterito ad præsens.
 Decem prædicamenta argumentandi de præterito ad præsens.
 435 Extensio de casu ad casum.
 436 Statutum de armis non ferendis in nocte post sonum campanæ, habet locum in nocte Veneris sancti.
 Decretum Iudicis nullum non operatur excusationem.
 437 Extensio de casu vero ad fictum.
 438 Mediol. Nob. mulierum prudentia.
 439 Extensio passiuæ an habeat locum quando fictio illum habet.
 Assistens delicto an puniatur sicut delinquens.
 Laudans amicum vt malè agat, punitur.
 An alias quis sit facturus, quomodo intelligitur.
 440 Scripturam iniuriosam exhibens nõ excusatur sub quo vis pretextu.
 Extensionis de casu ad casum, multi enumerantur casus.
 Extensio actiua & passiuæ, quando locum non habet.
 441 Statutum à contrario sensu, an recipiat extensionem.
 442 Extensio in limitatis non habet locum.
 443 Statuti verba sunt attendenda, declara & limita, cum plur. seq.
 444 Verba vbi non conueniunt menti, nec dispositio iuxta corticem verborum est intelligenda.
 445 Verba in statutis sunt intelligenda secundum consuetum loci statuti.
 446 Masculinum quando concipiat femininum.
 447 Taciti & expressi an sit eadem virtus.
 448 Extensio de masculis ad feminas in criminalibus.
 Fœmina an sint ligata statutis, & seq.
 449 Verba vniuersalia quibus masculinum concipit femininum.
 450 Sermo indefinitus in dispositione legis, non equipollit vniuersali.

- 451 Statutum contra bannitos, an extendatur ad mulieres bannitas.
Femina à quibus negotijs sint exclusæ.
- 452 Immunitas concessa generi an comprehendat feminas.
- 453 Masculinum in pœnalibus & odiosis, an concipiat femininum: quid in correctorijs num. seq. quid in exorbitantibus.
- 454 Statutum contra fugientem à carcere, habet locum etiam in mulieribus.
- 455 Statutum quod filij bannitorum expellantur de Civitate, odiosum est.
- 456 Statutum contra adulterum non habet locum contra adulteram.
- 457 Statutum loquens in bannito non habet locum in bannita, quid in receptorib. bannitorum.
- 458 Femina an ligetur Statuto de receptorib. bannitorum.
- 459 Statuta an, & quando ligent forenses.
- 460 Contrarium quando probari non potest.
- 461 Pœna Statutaria tantum, & non delictorum, haud ligant forenses.
Marmirolo rum delicarum Serenis. Ducis Mantue.
- 462 Per Statutum prohibens putrida ejici super platea, an prohibeatur deferri coria.
- 463 Itinerantes an ligentur Statuto contra deferetes arma.
- 464 Publicatio proclamationum, quando afficiat remissive.
- 465 Forensis non ligatur Statutis, non potest illis uti, nec gaudere eorum privilegio.
- 466 Sordus non ligatur Statuto de sono campanæ.
- 467 Forensis quando ligatur Statutis, eodem modo excusari potest, sicut subditus.
Contrariorum eadem disciplina.
- 468 Statutum ubi non potest habitare, nec inhabilitare.
Reg. quod tantum operetur propositum in proposito, quantum oppositum in opposito.
- 469 Delictum factum de sero, vel in aurora, an dicatur factum de die, vel de nocte.
- 470 Nox quando esse dicitur pro Statutis.
- 471 Extensio de Statuto ad consuetudinem.
- 472 Consuetudo ut valeat, quæ requirit.
- 473 Extensio quæ in Statutis pœnalibus, etiam in consuetudine pœnali.
Forenses sicut ligantur Statutis, ita consuetudine.
- 474 Extensio non fit ex puris singularibus.
- 475 Consuetudo in pœnalibus & odiosis, non extenditur.
- 476 Statuta exorbitantia, odiosa, correctoria, & pœnalia non extenduntur.
- 477 Tolerantia an excuset.
- 478 Extensio in exorbitantibus an fiat, limita.
- 479 Statuta quæ, & cur dicta sint exorbitantia.
- 480 Principium dextera, contra quos armetur.
Excommunicationes in delictis atrocissimis occultis, & reiteratis, concedendæ.
- 481 Dispositio licet crudelis, tamen servanda.
- 482 Statuta crudelia.
- 483 Extremis morbis extrema remedia.
- 484 Pœna exorbitantes.
- 485 Verbum exorbito.
- 486 Statuta exorbitantia quæ.
- 487 Statuta exorbitantia bisarie considerari.
- 488 Dispositio de filio, an ad generum extendatur.
Extensio de filio ad generum.
- 489 Extensio in pœnalibus valde exorbitantibus, non fit.
- 490 Statutum quod pater possit vendere filium ob necessitatem famis, non extendendum.
- 491 Statutum de stercorizante facie extensione patitur.
- 492 Statutum de percussente in gula, qualiter intelligendum.
- 493 Statutum Mantue de homic. s. & intelligatur.
Extensio fienda in casu simili ad alias personas.
- 494 Statutum de receptante bannitum.
- 495 Exorbitans provisio toleranda ex causa.
- 496 Bannitorum vis contra receptantem, non excusat.
- 497 Causa finalis declarat an materia sit favorabilis, vel odiosa.
- 498 Causa quando odiosa, & quando favorabilis dicitur.
- 499 Statuta pœnalia ad quid fiunt.
- 500 Præfatio declarat qualitatem causæ.
- 501 Statuta quæ dicantur odiosa.
- 502 Extensio non fit in pœnalibus odiosis.
- 503 Odium est duplex.
- 504 Mens ex quibus declaretur.
Domum suam vendere an quis cogi possit, quid de frumento.
- 505 Angaria quibus ex causis imponantur.
- 506 Statuta partim odiosa, & partim favorabilia, an extendantur.
- 507 Favor publicus quando consideratur.
- 508 Statuta correctoria pœnalia quæ.
Blasphemie pœna alterata.
- 509 Verbum corrigere sonat in bonam partem, & verbum derogare non.
- 510 Iura antiqua qua de causa possint novissime corrigi.
Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio, & licet mutare propositum in melius.
- 511 Correctio est duplex.
- 512 Correctio non fit per subauditos intellectus.
- 513 Statuta pœnalia correctoria, an extendantur.
Extensio in correctorijs fallit.
- 514 Argumentum à contrario sensu in correctorijs non sumitur.
Statutum nouum quando extenditur per vetus.
- 515 Extensio in correlatiuis, quid in connexis.
- 516 Lex corrigens intelligitur secundum terminos legis correctæ.
- 517 Statuta pœnalia an extendantur.
Extensio in pœnalibus.
Statuta pœnalia in quibus consistant.
- 518 Lex propter occasionem peccati, & pœna propter delictum.
- 519 Statuta & iura cur pœnam imponunt.
Statuta puniunt nedum homines, sed animalia, & vsque res inanimatas.
- 520 Pœna est afflictiva, punitiva, prohibitiua, & exclusiua.
- 521 Extensio in pœnalibus ad maiora delicta remissive.
- 522 Extensio de principali ad subrogatum.
- 523 Restrictio quando, & qualiter fiat in pœnalibus.
- 524 Dispositio generaliter quando restringenda.
Legis virtus in quibus consistat.
- 525 Statutum contra emittentem, seu extrahentem sanguinem, an extendatur ad barbitorum.
- 526 Sanguinis effusio in Ecclesia, an illam interdicat.
- 527 Statutum dans premiũ capienti bannitum, an extensiuum.
- 528 Damnum auertere, & lucrum amittere differt.
- 529 Lex quare restrictionem patiatur.
- 530 Statutum pœna capitis puniens homicidam, an habeat locum quædo ad necessariam defensionem occidit.

HORTENSII CAVALCANI
DE BRACHIO REGIO

PARS QUARTA.

Ormato processu tā offensiuo, quàm defensiuo, reliquum est venire ad expeditionem, vel in absoluendo, aut in condemnando reum. † Quæ de re Iudex liberum, & absolutum habens arbitriũ procedendi, & cõdemnandi cuncta diligenter examinabit, c. iudicantẽ. 30. q. 5. & l. 3. ff. de test. ac recta statera sententiã poterabit, c. cõ æterni, de re iud. in 6. memoriæ mandando, & præ
N oculis

- 2 oculis habēdo, † quōd Iustitia vera depingi solet, & describi ab vna parte cum ense, & igne, ab alia verò cū palma oliua intexta, sic tamen, vt superior oliua permaneat, quasi misericordia sit victrix;
- 3 quamuis rigor equitati par existat; † quia in procedendo expedit iudicē rigorosum esse, veruntamē in sententiando iustum, & magis æquū esse decet, §. 1. vbi Glos. Instit. de iustit. & iur. in procedendo executor rigidus, sed in iudicādo iustus Iudex, qui secundū Senec. citō intelligit, & tardē iudicat. † Et semper in dubio mitiorem partē sequi debet tanquam tutiorem, l. semper, cum mult. simil. de reg. iur. nisi atrocitas delicti, & mala qualitas delinquentis aliter suadeat, Bald. in l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de ijs qui not. in fin. & in l. quicumque, C. de ser. fug. exemplū de alapa officiali data, quia est imponenda maior, non minor pœna, quā priuato, idem Bal. in c. 1. §. iniuria, in princ. de pac. iura. fir. Marant. pract. 4. p. nu. 55. & Marf. in l. 1. nu. 23. ff. de questio. & Gomef. pulchrē de delict. c. 6. nu. 4. dicit, † quōd iniuria alicui facta, respectu personæ potest atrox iudicari, vel ratione qualitatis iniuriæ, aut loci, D. Menoch. de arb. q. 85. num. 4. in atrocissimis quidem delictis Iudex promptior esse debet ad condemnandū, Bal. in l. ita vulneratus, l. lect. ff. ad leg. Aquil. Ceterū in vniuersalibus mitis & æquus. † Nam licet captura afferat præiudiciū magnū, tortura damnum maximū, & sententia vt quam maximū; tamen executio sententię est damnum supra modū irreparabile, ita vt licitum sit resistere de facto, vt latissimē dixi in 2. p. huius tract. sub nu. 120. cū seq. & est summo perē aduertendum ne confundantur termini iustitiæ, vt aliqui faciūt,
- 7 qui credūt † crudelem idem esse quod rigorosum, sed reuera decipiuntur, imò animam suam illaqueant, quoniam crudelitas est proprium Iudicis tyrāni, & rigorositas Iudicis magnæ autoritatis, Put. in verb. crudelitas, cap. 1. Fab. à Monteleo. in eius pract. arb. art. 18. nu. 3. fol. 49. & vide Afflic. super 2. Feud. tit. quis dicatur Dux, & c. Rubr. 36. car. 139. nu. 4. in fi. vbi de recta, & rigida iustitia: & tūc dicitur iudex crudelis, qui non habet distinctionis regulam, & nemini parcit, licet excusationi locus sit, vt dixi in 3. par. nu. 3. & nulli compatitur, nec sexui, nec ætati, nec moribus; exemplū de Nerone, ac de Herode, quorū fuit proprium crudeles esse, & innocentes occidere (vt dixi in præcedenti par. nu. 207.) Alij honorem acquirere existimant, cum rigorosos se præbent, vbi æquitas secus suadere videtur; quos ignaros, & proteruos Iudices appellat Catal. de syndic. num. 26. & ij sunt qui iustitiam claudam, & mancam reddūt, imò iustitiā monstruosam faciunt, Tiraq. de retract. lignagier. §. 15. glo. 1. vbi pulchrē loquitur. † Vnde condemnare non condemnādum, vel absoluere non absoluēdum, aut pœnam sine causa augere, vel minuere, seu propriam certuicem attēdere est propriū ignari, & crudelis Iudicis tyranni, secundum gl. in d. l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de ijs qui not. infam. Felyn. in c. inter ceteras, de refer. Dec. consil. 100. Marf. pract. §. cōstante, nu. 24. Boer. decis. 3. 17. nu. 3. Clar. q. 43. ver. scias, vbi Baiar. † ait, quōd Iudices cauere debent, ne aliquid dicant in iudicando quod vulgo iniquum videatur, & eius opinioni nō applaudeat, quæ vulgi opinio videtur quoddam ius naturaliter insitum, licet de iure scripto possit talis opinio vulgi cauillari, per gl. in l. maior annis, C. de transact. Verū ad claudendū ora vulgi non sufficerent Pedamontanę stuppæ ex canabe, aut Lombardicæ ex lino, & hac de causa dixi vanas voces populi non esse exaudiendas, vt in pract. de test. par. 3. nu. 210. sicut arbitrij nostri nō

est, quid quisq; loquatur, sed fac bonū ne timeas;

10 † ita arbitrium liberum importare videtur, quod frādum sit declarationi in re dubia Iudici nostro, l. cum quidam, l. 2. ff. de leg. 2. quia præsupponitur abesse dolus, l. creditor, §. in bonæ fidei, nu. 14. de act. limita, si à Principe in contrarium ordinatum non sit, l. 2. ff. de noxal. l. liberorū, ff. de ijs qui not. infam. l. sancimus, C. de test. & l. precipimus, C. de appellat. † an & quibus de causis quis sine accusatore condemnari possit, vide Dec. in l. ea est natura, in addit. de reg. iur. Anchar. in cap. 1. de accusat. in 6. inter quos quando delictum est notorium, & quando ex officio potest procedi.

Et cum de interpretatione pœnarum, & de impositione earum tractandum sit, tam de iure communi quā statutario, per nonnullas breues regulas hoc explicabimus. † Quotiescunque igitur fit mentio de pœna simpliciter, semper est intelligendum de pœna corporali, Abb. in c. inter alia, vers. ex hoc, de immun. Eccles. Cardin. Clem. 2. §. 1. de hæret. Caruit. rit. 79. nu. 4. Nec obstat l. semper in obscuris, vbi Dec. nu. 12. de reg. iur. quia ea habet locum si sub vno verbo diuersæ res comprehenduntur; exemplum de pœna capitali, quæ stat in triplici differentia, vt statim dicam, quia intelligitur de minori; † Idem si pœna esset, vel corporalis, vel pecuniaria, quia de pecuniaria intelligitur l. pen. ff. de pœn. Verū secundum subiectam materiā pœna debet accipi vel pro corporali, vel pecuniaria. Ridiculū enim esset, vt pro iniuria simplici pœna intelligeretur de corporali, & pro atroci iniuria intelligeretur de pecuniaria, nisi ex qualitate personæ, & circumstantijs aliter dicendum sit: † quoniam verba in dubio sunt intelligenda secundum subiectam materiā, l. si vno anno, ff. locat. Felyn. in c. penult. de sent. excom. & Dyn. in reg. in obscuris, de reg. iur. in 6. & Cano. in c. penult. de except. & latissimē per Bonacoss. (qui alios alleg.) in suis q. crim. super statu. in ver. pœna, per tot. add. ad Abb. d. c. inter alia, lit. c.

15 † Similiter statutū loquens de pœna amputationis membri intelligitur de manu, Auth. vt nullit. Iud. §. vlt. & ibi DD. scilicet de manu minus fructuosa, c. in penis, & c. in obscuris, de reg. iur. in 6. Cepol. in l. si fugitiui, nu. 2. 3. 4. 5. & 35. vlt. q. ad 40. Euer. centu. in loc. à priu. ad hab. Graf. com. opin. c. 2. 9. 19. Gomef. reg. Cancell. de annal. post. q. 48. col. 1. lit. e.

16 † Si verò statutum loquitur simpliciter de pœna capitali, tūc de minori pœna, hoc est, de pœna exilij intelligendū est, Barr. & DD. oēs com. in l. transigere, C. de transact. vbi Marf. nu. 31. & 32. cum seq. tex. iuncta gl. in l. 1. C. ne Iudæi macip. Christi. Bal. in l. si in fi. C. quæ res vendi nō poss. Claud. in l. vt vim, de iust. & iur. & ita sunt intelligēdi Canonistæ, tex. & gl. in c. inquisitionis, de accus. gl. in §. in summa, ver. extraordinaria, Insti. de iniur. l. facularij, §. sunt quedam, ff. de extraor. crim. l. Iulia, §. hodie, ad leg. Iul. repetun. Marf. in pract. §. opportunè, nu. 40. & Felyn. in cap. qualiter, & quando, sub nu. 23. de accus. vbi dicit, † quōd secundū leges septē sunt genera pœnarū, tres capitales, & quatuor nō capitales, sed Iac. de Beluif. in prac. Rubr. de diuers. penis, nu. 8. reprehendit hęc restrictionē dicēs quod species pœnarū sunt plus quam centū: et pœna capitalis stat in triplici differentia; prima de morte hominis; secunda de amissione libertatis, et simul Ciuitatis, vt damnatio in metallum; tertia de amissione Ciuitatis tantū, quæ est pœna exilij, l. in criminalibus, in verb. capitalē, C. de iurisd. omnium iud. et in l. 2. in princ. ff. de pœn. et l. 2. ff. de pub. iud. Michael. Grass. comm. opin. lib. 1. c. 3. quæst. 25. et D. Menoch.

D. Menoch. de arb. iud. cas. 3. 10. num. 10. & 11. & sic nota, quod aliud est dicere penam mortis, aliud penam capitalem, vt respondet Marant. in sua pract. in 4. par. num. 47. & seq. Quando enim fit mentio de pena mortis, intelligitur de separatione animæ à corpore, Felyn. d. cap. qualiter, Clar. d. quest. 67. & ibi Baiar. num. 6.

18 † Sunt etiam multa alia pœnæ de iure ciuili scriptæ, quæ tamen in desuetudinem abierunt, vt damnatio ad bestias, pœna parricidæ culeo insuti, in mare proiecti; pœna qua falsarij è saxo Tarpeio deiciabantur, & qui abortum dolosè committebant, in puteo suffocabantur: Alia erat pœna aquæ & ignis interdictio, vel delinquentes viui comburebantur, damnatio in metallum, & deportatio in Insulam; sed hæc duo adhuc seruantur. Erat pariter pœna stigmatis, quæ hodie seruat in sceluis seu seruis non Christianis: & de ijs, ac alijs quam pluribus pœnis tex. glos. & DD. in l. si quis in metallum, & per tot. tit. ff. de pœn. Clar. q. 67. per tot. Farinac. in tit. de delict. & pœn. per mult. qq. Erat etiam in vsu pœna talionis, vt dens pro dente, & qui occidit occidatur, de qua Menoch. cas. 3. 22. nu. 3. & per alios casus, quos per te videre potes. Pœna verò perpētui carceris, de qua in l. mandatis principalibus ff. de pœn. abscissionis, vel mutilationis membri parum est in vsu, & non dicitur capitalis; Bart. in l. 2. ff. de pub. iud. & Bald. in l. eos, C. de accusat. & omnino vide Maria. in cap. veniens, de accusat. vbi latissime de qualitatibus pœnarum, & quando pœna pecunia contertatur in corporalem datā soluendi impotentia, Put. in ver. pœna; cap. 5.

19 † Sed hodie omnes pœnæ possunt sub duobus membris comprehendī, videlicet vt sint capitales aut non; seu pœna est mortis, aut citra mortem, Clar. d. q. 67. vers. distinguēdo. Et notandum quod olim pœna mortis etiam blasphemij puniebantur, Auth. vt non lux. contr. nat. est Nouell. 77. & lapidabantur in Leuitic. c. 24. quæ hodie recepta non est ob statutorum dispositionem, vt non mirum si vigeat hoc blasphemix peccatum, Menoch. de arb. cas. 375. num. 26. Clar. in §. blasphemia, vers. sed quarto, nihilominus in hoc crimine ad torturam deuenitur per ea quæ in 3. par. dixi num. 129.

20 † Blasphemo, & periuro solet etiam hodie lingua perfodi, Decia. de pœn. pecun. c. 23. nu. 22. latè Plot. in tract. de blasphemia. Item pœna mortis corruptibus Dei, ac Sanctorum Imagines, in sacrilegos, in vinearum vastatores, & arbores fructiferas incidentes, scilicet nocte apponentes alienis fenestris, in muros Ciuitatis transcendentem, in transfugas, sepulchrorum violatores, pacis publicæ perturbatores, & alios quamplures casus ponit Farinac. de pœn. q. 20. per tot. Guliel. Bont. inter tract. crim. diuers. fol. mihi 444. † Et quinque mortis pœnarum species assignantur, videlicet spiritualis, ciuilis, secularis, affectualis, & æternalis, ab Archid. in 2. q. 7. cap. placuit, & Luc. de Penna in l. 1. num. 33. C. de desertor. lib. 12. & olim apud Athenienses utebantur veneficio, & apud barbaras nationes, & tyrannos tempore primitiæ Ecclesiæ pluribus alijs mortis speciebus, quæ apud nos Christianos ob animæ periculum non sunt in vsu, nisi

21 contra inimicos Fidei Catholicæ. † Qua de causa Iudæi, qui in aliquem suæ sectæ ad fidem conuersum impetum facere audent, & saxis, vel alijs modis eum percutere, & hæretici viui comburi possunt, l. 2. C. de Iudæ. & vide Decia. tract. crim. de pœn. lit. S. c. 42. nu. 4. tom. 1. vbi de multiplici pœnarum genere, & Boss. in tit. de plur. violent. per tot. & Menoch. de arb. iud. in mult. qq. & cas.

Hodie nulla alia pœna mortis est in vsu, quàm capitis, furcarum, & ex causa stragulationis, à qua consuetudine, in pœnis præsertim arbitrarijs, non est recedendum, l. minime, de leg. l. si quis reum, ff. de cust. reor. l. hodie, ff. de pœn. Abb. in c. de causis, in fi. de offic. deleg. Felyn. in cap. inter cæteras, 23 nu. 20. de refer. vbi ait, † quod propter consuetudinem formam statutorum transgredi licet, vt ob magnam sceleritatem, antequam delinques morti tradatur, solet ad caudam equi duci, seu trahi ad supplicium, & etiam forcipibus ignitis affligi, Franc. decif. 240. num. 10. Baiar. ad Clar. d. q. 67.

24 † Sed hic pone, quod à statuto, seu à consuetudine sit pœna mortis imponenda in certis delictis, vt per Farinac. de pœn. d. q. 17. num. 53. & alio statuto caueatur, quod vbi ingeritur pœna mortis, etiã bona confiscari debeant; item pone quod Iudex liberum habens arbitrium condemnandi vsq; ad mortem inclusiue, teneatur etiam seruare statuta, & eueniat casus enormis delicti non comprehensus in dicto primo statuto, & Iudex velit condemnare pro arbitrio suo vsq; ad mortem inclusiue, an etiã tenebitur velit nolit imponere confiscationem bonorum? Hanc questionem de facto habui in Ciuitate Mantuæ; & fuit conclusum, etiam in pœna mortis arbitraria venire de necessitate confiscationem bonorum, vt obseruatum est, & sic necessi-

25 tas imposta fuit ei, qui ex arbitrio iudicauit; quãuis bonorum confiscatio de iure locum habeat quando delinquens bannitus est, tanquam contumax in pœnam mortis, per tex. in auth. bona damnatorum, C. de bon. damn. Sed si reus esset præsens, dicta auth. & bonorum confiscatio non videntur habere locum, & reus præsens in pœnam pecuniariam condemnatus debet luere pœnam in corpus, l. fin. ff. de in ius voc. & in l. si qui id quod, ff. de iuris. omn. iud. l. quæcūq; C. de ser. fug. & sic in subsidium bonorum confiscatio, aut pœna corporalis venire dicitur, & non principaliter, & tamen os mihi clausum fuit, sub pretextu quod ita seruatum sit. Qua de re si Iudici non videtur locus esse confiscationi bonorum, nec in pœnam mortis arbitriū extendet, vbi vigeret tale statutum, & obseruata, vt Mantuæ, licet ipse nequaquam libèter acquiescere potuerim propter arbitrium liberum, & per aliam rationem, quia sententia condemnatoria ad mortem iusta videtur, sed addita etiam confiscatione bonorum illam nimis excessiuam esse arbitratus sum, per d. auth. bona damnatorum, C. de bon. damnatorum. Et quando alicui de iuri communi non est pœna mortis imposta, sed à statuto tantum, tunc d. Auth. bona damnatorum non habet locum, vt per Pet. de Rau. sing. 114. idem dicendum videtur quando arbitrio Iudicis est pœna mortis imposta, Nam si non vult, non coarctatur condemnare etiam in confiscatione bonorum.

26 † Item quia Iudex, qui ex generali arbitrio habet autoritatē damnandi reū capitaliter, non potest bona illius confiscare, si reus est præsens, Peregr. de iur. fisc. lib. 5. nu. 26. de pub. bono. Bald. in c. 1. ver. sed hic quæro, de pac. tenen. Alex. conf. 116. nu. 13. vol. 2. Dec. cōf. 252. Cæpol. cōf. 17. col. 1. Nihilominus in Iudice nostro aliud esse teneo propter suprã authoritatē, p. ea quæ passim dicta sunt in hoc tract. præsertim, p. 1. secus in inferiore, cui datū est arbitriū, vt tenet Bal. in l. 1. C. ne sine iussu Princ.

27 † Et in hoc proposito sciendum est, quod bonorum confiscatio duplici modo imponi potest, vel principaliter, aut in consequentiam; quando venit in consequentiam, & non principaliter, tunc superueniente morte naturali, non est quærendum de bonis; si verò pœna mortis, & bonorum

confiscatio veniunt æquè principaliter per legis dispositionem, tunc superueniente morte naturali, non resoluitur pœna confiscationis bonorum, ita colligitur ex Bal. in l. si quis, in princ. C. si reus, aut accusat. mor. sue. Damas. reg. 23. vbi amoto principali dicitur amorum accessorium; de primo exemplum est, si statutum, aut lex exprimit qualitatem delicti, & pœnam mortis, & simul confiscationem bonorum; de secundo exemplum est in casu nostro, in quo Iudex arbitratus est pœnam mortis, & in consequentiam venit bonorum cum confiscatione bonorum vtraque est pœna principalis, Bar. in l. 3. in fi. C. si pend. appell. Farinac. omnes allegans in tit. de Inquisit. quæst. 10. sub nu. 47. vbi de vtilitate huius distinctionis quo ad hæredes condemnati, vi. infra num. 106.

28 † Reducendo ad pœnas, quæ ab aula recesserunt, loco eorum est arbitrarium Iudici aliam pœnam (modò vsitatam) in similibus imponere, Glos. in l. 1. de seditios. dummodò pœna commensuretur delicto, Menoch. de arb. iud. quæst. 90. num. 38. & quæst. 83. num. 2. vbi ait pœnam variari pro temporum diuersitate, & facinorosorum peruersitate; & ideò hodie est in vsu pœna tritemij perpetui, vel ad tempus apud Italos, vel bannum, aut exilium, vel deportatio, quod nostrates dicunt confinare in Corsicam, vel in Insulam Atabariæ, præsertim apud Regnicolas, & Venetos propter commoditatem Insularum, vt refert Clar. d. quæst. 67. ver. deportatio. Rei etiam relegantur extra propriam prouinciam eius domini, in cuius dominio delictum secutum est, & delinquens fuit condemnatus, & in practica ita banniri solet, videlicet:

29 cet: † Bannimus te per triginta milliaria longè circumcirca à dominio isto, vel plus, aut minus, prout Iudici videbitur, Clar. quæst. 26. ver. vidi, & Baiard. loquens de quinque speciebus exilij, ad Clar. quæst. 71. num. 1. & 5. ait, quòd exulatus à loco delicti, & à patria exulatus intelligitur, per Iac. Beluis. in pract. iudic. tit. de fuga reo. nu. 39. quem refert, & sequitur Vulpel. consil. 58. num. 4. Menoch. de arb. cas. 330. Et idem Baiard. ibi num. 6. Sed debet addi pœna non seruantis, quæ maior esse debet, Caball. cas. 164. † aliud valde quotidianum dicit, quòd condemnatus in pœnam exilij, quamdiu moratur in carcere post dictam cõdemnationem, illud tempus computatur in tempore, quo debet stare in exilio, per Franc. decis. 317. vol. 2. & num. 9. dicit, quòd si tempus exilij non fuerit determinatum, sed dictum sit, condemnatio ad tempus, intelligitur per decennium, per tex. l. sine præfinito, ff. de pœn. Tiraq. de præscr. num. 12. quem vide, secus si simpliciter dictum sit, cõdemno in exilium, quia intelligitur de perpetuo exilio, Bald. in l. 1. col. 1. C. de postul. l. seruus, C. de pœn. & de communi testatur Gomef. de delict. c. 4. nu. 3.

31 & 5. qui tenet, & concludit † exilium ad beneplacitum Iudicis trāsire ad successorem, nec per mortem cessare, tamen si Bart. in l. centesimis, §. ita stipulatus, de verb. oblig. cõtrariū tenet vt et ibi Bal. & cum eo omnes alij, Bertaz. consil. 22. & ita obseruantia est contra Bartolum, ex quo beneplacitum refertur non ad personam Iudicis, sed ad publicam personam, quam repræsētat: & hanc esse

veram opinionem, & tenendam in iudicando, Gomef. testatur, & Brun. à Sol. quæst. 28. num. 15. Beneplacitum tam ex parte cõcedentis quam personæ cui concessum est aliquando dicitur perpetuum, & si electa est industria personæ dicitur quoad viuet, cap. quem Abbas, de offic. deleg. cap. fin. de rescrip. in 6. Dec. consil. 3. sub num. 5. col. 4. nec potest reuocari nisi noua, & iusta causa superueniente, Bolog. consil. 2. num. 12. 13. 114. & 115. licet in consil. 3. sub num. 15. aliter referat per tex. in l. fideicommissaria libertas, ff. de fideicommiss. liber. vbi concessa ad libitum possunt reuocari etiam sine causa, vt not. Bart. in l. alio, ff. de alimen. & cib. leg. & trad. Alexand. in l. si sic, de legat. 1. & tamen in concessione officiorum secus est, vt idem Bolog. respondit d. consil. 3. num. 116. & num. 118. tradit differentiam, quia aliud est concedere ad libitum, seu ad placitum, aliud ad beneplacitum, quod de sui natura importat voluntatem fratri rationis submissam, & ex hoc apparet, quod nisi legitima subsistente causa, officialis non poterit remoueri, vt supra, & ab hæredibus cõcedentis, vt plures allegat idem Bolog. dict. consil. 3. num. 120. & cum plur. seq. vbi sub num. 124. ampliat etiam quod officium concessum fuisset cum clausula quamdiu cõcedenti placuerit: allegat Guid. Papæ, Decisio. 195. & quod cap. si gratiose, de rescript. habet locum in beneficijs, non autem in officijs, vt ita tenere ait, Cal. consil. 3. Marc. Mantua Decis. 513. & alios per eū citatos. Et Beneplacitum sub nomine dignitatis durat perpetuo, at sub nomine proprio finitur morte, vt in cap. si gratiose, de Rescript. in 6. Gaspar Caball. Milleloq. 995. par. 2. cum ibi per eum adduct. Et in hac materia Beneplaciti vi. Bal. in l. meminisse, col. 2. ver. Quarto, ff. de offic. Proconsul. & leg. & quod in gratijs, & beneficijs Beneplacitum non intelligatur perpetuum, Put. de synd. in verb. successor. in officio. cap. 2. versic. si Princeps, num. 6. & quod an morte extinguatur, vi. Bart. & Doct. in l. centesimis, §. ita stipulatus, de verb. oblig. Didac. Couarru. varia. resolut. lib. 3. cap. 15. col. 1. 2. & 3. Gomef. varia. resolutio. lib. 2. cap. 8. num. 5. Menoch. de arb. quæst. 69. & ibi in no. Add. Nunquid per deportationem ad beneplacitum sit locus restitutioni dotis, vt in casu mortis viri, cum deportatio æquiparetur morti, vt per Brun. à Sol. loc. supra cit. & dicitur quod sit, tex. in l. si marito, ff. solut. matrimon. & insuper nota quod bannitus sub conditione videlicet ad beneplacitum alicuius in dignitate constituti, cessante dignitate, bannum resoluitur, cap. gratiose, de rescript. in 6. Gozad. consil. 22. Couarru. lib. 3. cap. 5. per tot. vi. Capic. Decis. 116. num. 6. Boet. Decis. 149. num. 14. † & qui exilium frangit, regulariter tenetur exulari per tempus duplicatum, exemplo eius qui ob tempus non seruatum condemnatur in duplicatis inducijs, Institut. de except. §. hodie autem, Peguer. quæst. crim. cap. 41. Bald. in l. 1. in fin. C. de Monopol. & de pœnis, quæ hodie sunt in vsu, vide Clar. quæst. 64. vbi iuxta casus contingentiam in practica inuenies: in criminalibus verò non conceduntur induciæ, Gloss. ordin. 3. quæstio. 2. in Summa, Roman. singul. 698. Euerard. in sua Centur. loc. 77. lit. A. & B.

32 † Verum pœna de iure communi ferè omnes per statuta locorum, vel Principum decreta sunt hodie vel auctæ, vel diminutæ. Ideòq; statuta sunt benè, & diligenter consideranda, & videndæ sunt constitutiones, & proclamata Principū, & illa seruanda, vbi statutum non loquitur, vel si sunt correctoria

34 rectoria statuti, ꝛ quia leges Principis dominantis sunt loco iuris communis, vt inquit D. Borgn. Cauale, decis. 35. per tot. p. 1. Bart. & Iaf. in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. & in l. cunctos populos, C. de sum. Trin. & fid. Cath. nisi capitula hanc tollant dubitationem, vt Fiuizani anno 1547. Sed Barge cauerit expresse à statuto, vt in casibus ommissis à statutis Barge recurratur ad ius comune Romanorum, vide Cauale, decis. 12. par. 3. & in proposito multa specialia ponit Fab. à Monteleo. in sua pract. arb. par. 4. per tot. & demum recurritur ad ius commune. & capitula quæ habent vim contractus sunt seruanda etiã in foro poli, ait Gomes. var. resol. c. 10. sub num. 3. ver. sed attende, tom. 2. ear. mihi. 198. vbi alleg. S. Thom. 2. 2. q. 96.

35 ꝛ Quotiescunque autem pena est arbitranda, rone debet ratio haberi qualitatum delicti, & personarum, vt inquit Gomes. var. resol. tit. de delict. c. 6. num. 4. quia senectus, iuuentus, furor, ebrietas, ira, ignorantia, magna virtus, & excellentia Reip. vtilis, in delictis leuibus, & grauibus excusationem præstant, Clar. q. 60. per tot. secus in delictis pensatis, & præmeditatis, & si quis esset solitus delinquere, vel delinqueret in personam publicam, vel in magna dignitate constitutam, Abb. in cap. super spoliatione, de ord. cog. & infra dicam.

36 ꝛ Qua de re sciendum circa criminum qualitates poenam augentes, quod si qualitas aggrauans delictum non est expressa in querela, seu in libello accusatorio, sufficiat vt præsumptione iuris ex narratis in libello percipiatur, prout communiter concluditur, Soc. consil. 188. lib. 2. quem Clar. alleg. q. 90. ver. in hac autem materia, sicut etiam in causis civilibus. Hinc est quod inquisitiones cautè formari solent cum narratione facti, & forsitan ad tollendas has dubitationes inoleuit practica in Statu Sereniss. Magni Ducis Domini mei, in quo non formantur inquisitiones, præsertim in Patria mea more aliorum locorum, nisi se constituat, quia datur solum copia inquisitionis si petatur, sed non transmittitur, vt aduertit in 2. par. nu. 299. Sed vbi hæc magis communis practica seruatur formandi inquisitiones, si qualitas aggrauans minimè deducta sit, nec in processu accumulata, sed duntaxat incidenter probata extiterit, sat erit, quia Iudex per eam poterit augere penam, prout iuris, Gomes. de delict. c. 11. nu. 8. vbi testatur de comuni, & rationem assignat; ꝛ quia in criminalibus non requiritur, vt sententia sit conformis libello, dum modò delictum sit probatum, sic etiam qualitas non probata, si de principali delicto constat, quis de consuetudine condemnari potest, Clar. d. q. 66. multò minus cum sententia profertur à Iudice Brachij Regij, A sin. pract. in 1. c. 2. sub nu. 29. & 30. vi. in Reper. in verb. libellus non attenditur, vbi iura, & libellus ineptus nõ nocet, Bal. in l. quid ergo, §. pena grauior, ff. de infam. Bar. & alij in l. libellorum, de accus. Alex. ad Bar. in l. si quis delatorem, ff. de iur. fisc.

37 ꝛ Alia qualitas deducitur, quæ appellatur qualitas scientiæ, & hæc debet probari ab allegante scientiam, tex. cum Glof. & DD. in l. qui cum alio contrahit, de reg. iur. & in l. quod te, ff. si cer. per. & de hac scientiæ qualitate, Mascard. latè concl. 879. in verb. scientia, vbi multas concl.

38 ꝛ Et in hoc proposito circa accusationis qualitatem, & accusatoris excusationem, vltra ea quæ in materia expensarum dicta sunt, nu. 104. & 140. & alibi in 5. p. & quæ in hac 4. p. dicuntur, scias in practica quod si quis accusat non simpliciter, sed qualificatiuè, vel cõditionaliter aliquem ob aliquam diffamationem extrinsecè, vt de furto, vel alio de-

lictò, de quo per Farinac. de accusa. q. 16. nu. 61. vel detulit curiè aliquè qui iactauit se fecisse illud delictum quod hæctenus occultum fuit, & is de tali pro-
 palatione delatus est, tali pro-
 palatione probata, delator, aut accusator, aut manifestator non incurrit penam temeritatis, iuxta l. eum quem temerè, ff. de iud. & §. 1. Instit. de pen. temer. litig. etiã si querelatus absoluitur: quia si qualitas deducta est probata accusator nõ est in aliqua calumnia, l. 1. §. calumniatores, & ibi Bart. ff. ad Turpill. Vnde in eo, in quo quis tantum se astrinxit si non succumbat non tenetur, arg. l. Grachus, ff. de adult. l. si idèd, ff. quib. vt indign. DD. in l. qui accusare, C. de edend. & ita iudicatum fuit Florentiæ ad fauorem Andrea de Gaffano, anno 1603. ex voto D. Auditoris Caballi, & aduersarij manibus vacuis remanserunt, & videtur esse de mente D. Farinac. d. q. 16. nu. 62. At si Iudex in procedendo excessit litem suam fecit, vt ad alium si dixi, in 5. p. & supra in 3. p. nu. 254. ipse tenetur, & nõ querelans versus carceratos, quia culpa est sua, l. fancimus, de pen. c. damnũ, de reg. iur. in 6. & scias quod si statutum velit præmiũ dari accusatori, quod nõ debetur illi qui accusat qualitate, vel sub conditione hac, si verum erit. Petr. à Rauenna. sing. 888. cum iuribus ibi adduct. Nec etiam quando principaliter accusat ad propriam vindictã, secus si pro bono publico. Corset. sing. 309. Bar. in l. lex Cornelia ad Sylla. dixi in 1. par. sub nu. 228. nec etiam cõsequitur præmiũ qui accusat ad propriam defensionem, ar. l. nulla macula, C. de Delator. lib. 10. Corset. d. sing. 309. Petrasancta sing. 14. num. 10.

B Ceterum querelans purè, non obstante clausula non se astringendo, si non probat tenebitur soluere expensas, per d. l. 1. ff. ad Turpill. nisi id ratione officij, vel exploratoris faciat, vel nisi docuerit de legitimo impedimento, vel de facto alieno, ad quæ vide in pract. de test. in ver. impedimentum, & Petr. Tauer. sing. 966. Boss. de iniur. num. 4. quem adducit in propos. Farinac. d. q. 16. nu. 69. car. 153. & de clausula nõ se astringendo, inf. 5. p. nu. 266.

39 ꝛ Verum in materia nostra criminali, & circa statuta, dico, quod ille, qui bannitum receptat (licet alleget ignorantiam suam) videlicet ignorasse causam banni, vel eius qualitates, tamen non excusatur, quia tenebatur prius inuestigare si erat prohibita huiusmodi receptatio, Nell. de bann. q. 20. in fi. 3. par. 2. temp. Plot. de in lit. iuran. §. 52. nu. 14.

40 vt infra dicam, & ex hoc subinfertur, ꝛ quod ignorantia qualitatum non excusat illum, qui scire debet, aut scire præsumitur, d. l. quod te, ff. si cert. per. præsertim si delictum est de iure naturali, vel gentium prohibitum, idem delinquendo in ijs, quæ

41 sunt iuris civilis, vel Canonici, quia ꝛ non licet ignorare iura, l. 2. de iur. & fac. ignor. vide Put. in tract. synd. in ver. pena, c. 8. num. 1. 2. & 3. vbi distinguit, vt dicam in 5. par.

42 ꝛ Porro scientia præsumitur in vicinis, notis, agnatis, cognatis, & familiaribus, præsentibus, & non absentibus, tex. gl. & DD. in l. non hoc, C. vn. cog. Mascard. concl. 879. cũ alijs seq. facit Gabriel. com. concl. tit. de reg. iur. concl. 5. vbi loquitur de scientia, & simul de ignorantia, si vtraque præsumitur, Dec. in d. l. qui in alterius, de reg. iur. D. Me noch. de arb. q. 72. & cas. 186. & Mascard. d. concl. 879. vbi tractat quando ignorantia in facto proprio excusat, & conclus. 633. vbi de ignorantia in facto alieno, & per alias multas conclusio. vbi de ignorantia iuris, & facti; in summa qui ratione officij scire, aut facere debet, non excusatur ob ignorantiam, vel per non factum, per dict. reg. qui contrahit, de reg. iur. & negligentia hoc in casu, culpa

annumeratur, ut infra in 5. par. num. 43. 72. 170. & alibi, nam qui non facit quod debet, dicitur esse in culpa, & habet regulam contra se: reg. qui non facit, cum vulg. & tenetur probare suam innocentiam, supra in 1. par. sub num. 267. vi. text. in l. si seruum Stichum, in princ. de verb. oblig. Decia. de delict. tit. de culpa. cap. 6. num. 6. tom. 1. lib. 1.

43. † Rursus quoad receptionem banniti, aut delinquentis, qui receptat, dicitur sciens, primò si notorius sit delinquens, aut bannitus, secundo si fuit iuxta solitum bannum publicatum, per loca solita, & ad hæc vide Franc. Marc. in decis. Delphi. q. 523. lib. 2. Cacheran. decis. 71. Clar. q. 60. ver. nunquid, Blanc. pract. crim. in ver. ignorantia, vbi an proclama abientes afficiat: tertio quando receptor fuit præsens delicto: quarto, quando in loco erat fama publica eum esse delinquentem, & de omnibus ijs qualitibus habetur per Fabia. à Montel. in pract. arb. 4. p. num. 907. & ille qui post delictum delinquentem receptat bona fide, de iure communi non punitur, l. si qui, C. de adult. Put. de syndic. in verb. tortus, c. 3. sed tenetur tantum de receptione simplici, non autem tanquam socius criminis, Bart. Soc. consil. 262. Bonacof. in suis quaest. crim. super statu. in verb. receptans, vbi multa trad. in practica.

44. † Hinc quæro; dicit statutum, quòd si quis receptauerit bannitum, vel diffamatum ob delictum capitale, incurrat pœnam rebellionis, & lesæ Maiestatis: modò quidam scienter receptauit statim delinquentem nodum diffamatum, sed benè sciuit deliquisse delicto capitali atrocissimo, nunquid iste incurrit pœnam supradictam? & videtur

45. dicendum, quòd sic, † quia etiam in pœnalibus, & correctorijs fit extensio, Bart. in l. quemadmodum, cir. med. & per glos. ibidem, C. de cens. & agric. lib. 11. Castr. in l. bona fides, ff. de pos. Bald. in l. non sine, ad fin. de bon. liber. & pœna locum habet etiam in casibus in superficie literæ diuersis ab identitate rationis, Glos. in Clem. 1. ver. Præsi-

46. dentes, cir. fin. de rescript. † Nam vbi est eadem ratio, vel omnimoda similitudo, non dicitur propriè fieri extensio, Glos. in cap. 1. in ver. Italia, de temp. ord. lib. 6. multò magis dicitur casus comprehensus expressè, & non per interpretationem, quando subest maioritas rationis, l. etsi non defen datur, ff. de pen. quoniam plus est scire certò quem capitaliter deliquisse, quàm eum esse diffamatum, ex quo esse potest, quòd quis sit diffamatus, & tamen iniuste, quia non deliquit; Item esse potest, vt quis receperit ignoranter delinquentem diffamatum; sed quando verè sciuit deliquisse, & receptauit, hoc magis est, & maius peccasse dicitur, & ipso facto in mala fide constituitur, ar. l. sine, ff. de vsucap. & dicitur in dolo vero, l. si quis in graui,

47. §. sciens, ad Sylleia. † Præterea vbi aliqua communiter æquiparantur à iure communi, tunc dispositio pœnalis odiosa, & exorbitans loquens in vno casu specificè, extenditur ad reliquum, Glo. in cap. fin. post vers. prouisione, de elect. in 6. similiter Dispositio quantumcunque pœnalis extenditur, si tendit ad alterius declarationem ad omnes casus, vbi dispositio antiqua per nouam recipit declarationem necessariam, cap. quisquis, 84. dist. pulchrè Rom. consil. 105. sub nu. 2. & vide Brun. à Sol. quaest. 27. num. 11. & Marf. §. aggredior, num. 64. cum seq. & de materia extensionis laussimè dicam infra num. 380. vsque ad num. 530. vbi tractatum ferè integrum feci de extensione, & restrictione.

48. † Verùm contrarium de iure veriùs esse dico in casu isto, quia ratio statuti debet attendi, l. cum

ratio, de bon. damnat. & mens prænarrati statuti ea esse dicitur, quòd banniti, etiam diffamati æquiparentur postquam in eadem dispositione, ratione, & pœna simul comprehenduntur, l. eum actum, de neg. gest. cap. translato, de constitut. Et quoniam maius delictum facit, qui publicè contemnit iustitiam, quam ille, qui hunc finem non habet, l. si quis, §. qui abortionis, ff. de pœn. l. exemplo, C. de probat. is receptor non dicitur contra publicam iustitiam venisse, quandoquidem receptauit delinquentem adhuc nò diffamatum, quòd multum re, & verbo differt à mente, & verbis statu-

49. ti, † & vbi verba non conueniunt, non conuenit dispositio, l. 4. §. toti, de damn. infect. l. quod constitutum, de mil. testa. statutum itaque factum videtur ad reprimendam audaciam illorum, qui non timent iustitiam publicam offendere, receptando bannitos, & diffamatos, quia res est mali exempli; non sic si delinquens adhuc non est diffamatus, quia peccatum occultum minus punitur: est tex. Institut. de iniur. §. 3. vbi furti manifesti pœna est quadrupli, non manifesti dupli: Publicum verò peccatum magis punitur, vt euitetur malum exemplum; cuius causa grauior pœna imponitur, l. omnes, §. in acie, de re mil. Bar. in l. aut

50. facta, §. qualitate, ff. de pœn. † & in pœnalibus si assignatur ratio diuersitatis in mente, & verbis, non est recedendum à proprietate verborum, l. nò aliter, de legat. 1. l. semper in pœnalibus, de reg. iur. l. non videtur, §. in pœnalibus, vbi Dec. num. 10. ff. eod. quinimò interpretatio fit contra proprium significatum verborum, vt pœnæ molliantur, Bart. in l. centesimis, §. si ita stipulatus, de verb. si-

51. gnificat. † Non obstant in contrarium adducta, quia non fit cõprehensio casus similis, si extrat alia dispositio expressè casum similem continens, & hoc ponit falcem ad radicem, vt de alio statuto puniente receptantem delinquentem simpliciter, quia primum loquitur de diffamato de delicto capitali; secundum loquitur de delincente simplici- ter; Ideo quælibet dispositio propriam pœnam habet, vnam diuersam ab altera, & ex diuersis nò benè infertur, l. Papinianus, §. exuli, de minor.

52. † & propterea si per aliam dispositionem est prouisum casui omisso, & per eam delictum casus omissi in primo statuto impunitum non remanet, iux. l. ita vulneratus, ad leg. Aquil. tunc non fit comprehensio ab identitate rationis minusquam extensio, Bald. in l. transigere, num. 11. ver. iste passus, C. de transact. nec adest maioritas rationis, de qua in contrarijs per ea quæ dicta sunt pro hac parte; & eo minus procederet si Rubr. statuti loqueretur contra diffamatos, quia statutum locum nò habet non verificato præfactio, Glos. & Doct. in l. mancipia, C. de ser. fug. Bertazol. consil. 2. nu. 37. & alibi, lib. 1.

Nec statuentes credendum est interrogatos responsuros fuisse hunc casum velle comprehendi in dicta prima dispositione, cum sciuerint comprehensum esse in alia dispositione, & sic cessare etiam videtur ratio Romani cõsil. 105. & pro hac parte conferunt valdè iura adducta per Cachera. decis. Pedamont. 66. & Euerar. in centu. loc. 3. §. arg. à ratione legis larga. Possent nihilominus cocurrere alia qualitates magis aggravantes delictum in isto receptatore, vt locus esset pœnæ arbitrariæ, puta tritemij perpetui, si prius sciuerat tale delictum esse patrandum, multò magis si ipse mandasset, quia si non constaret de reuocatione, posset puniri non virtute dicti statuti, sed pœna alterius statuti de mandato, et receptatore delinquentis, iuxta qua

53. litatem criminis; † & in materia duorum statutorum

supra pro eodem delicto penam diuersam imponē-
tium, an altera alteram penam tollat, vide Cauale.
decif. 6. nu. 6. p. 1. Bonacoss. in suis quaest. crim. su-
per statu. in verb. pēna, & infra sub num. 105.

54. † Modò ad rem; dixi habendam esse rationem
qualitatum delicti, & delinquentium, vt docet Put.
in verb. pēna, c. 8. & 10. & pulchrè Guid. Pap. de-
cif. 106. nu. 14. & 15. Nam aliqui delinquent casus,
vel in rixa, vt à communiter accidentibus contin-
git viris gloriosis & superbis; vt in Prou. 13. habe-
nt: Inter superbos semper iurgia sunt. Aliqui pro-
pter ebrietatem, & ij (si non sunt soliti ebriari) me-
rentur aliquam veniam; quoniam alij sunt fatui,
& multò minus puniuntur, Imol. in l. si verò, §. de
viro, ff. solut. matr. Alij delinquent ob consuetudi-
nem, & habitum prauum, quibus maior pēna ir-
rogatur, l. quid ergo, §. pēna grauior, ff. de ijs, qui
not. infra. & in ijs, & quam pluribus alijs casibus
pēna ordinaria locum nō habet: quamuis Clar. in
§. homicidium, versic. dicunt non excusaret à pēna
ordinaria illum qui volens occidere vnum occidit
alium, & Genoua in loco Sestri delinquentes in
vnum quom suum inimicum esse crediderunt, &
non erat, exem plari pēna puniti fuere, sed qui tale
delictum faceret prouocatus, in pura rixa, vel non
pensatè, tunc crederem pēnam extraordinariam
locū habere, de hoc Pet. Caball. cas. cri. 31. & Add.
ad Clar. d. §. homicidium, & de huiusmodi delin-
quentium distinctionibus vide omninò Fab. à
Monteleo, pract. arb. par. 5. num. 15. 16. & 17. cum
alijs seq. car. mihi 397. vbi de qualitate in anima
consistente; de qualitatibus corporis tam de natu-
rali, quàm de accidentalibus, sub num. 20. concludit,
quòd tria requiruntur ad hoc, vt nobilitatis causa
pēna minoretur, videlicet nobilitas natalis, & q-
in bonis conspicuus sit in diuitijs, in luceque, &
exercitio circumspēctus, & vide Farinac. q. 23, &
55 Clar. q. 68. † Si verò nobilis in derogationem, si-
ue contumeliam officij, vel dignitatis deliquit,
tunc magis punitur nobilis, quàm ignobilis, Cē-
pol. consil. 39. num. 23. & 24. & in hac materia di-
stinctionis personarum vide DD. quos adducit
Baia. ad Clar. q. 60. à num. 92. vsque ad num. 106.
Bertazol. consil. crim. 356. num. 10.

56. † Pēna autem homicidæ (qui ex proposito oc-
cidit) de consuetudine, est amputatio capitis, c. 1.
de homicid. & l. 1. ad leg. Com. de sicar. si in pura ri-
xa, & affectata pēna est vitremij perpetui, non af-

57. fectata ad tempus, vel perpetui banni. † Assassini,
qui pecunia, vel pretio occidunt pēna furcarum,
& assassini vias publicas frequentantes (vtra fur-
carum pēnam) solent eorum cadauera in frustra
scindi, & appendi ad loca delictorum; simili pēna
plectuntur famosi latrones, & qui simul cum la-
trocinio occidunt. Nam ad caudam equi ducun-
tur ad supplicium, & interim forcipibus ignitis in
diuersis corporis partibus affliguntur; fures fustis
publicè afficiuntur; fraudatoribus iētus funis
in publico; falsarij mitra cum eorum falsitatis in-
scriptione coronantur, & fustigantur publicè, aut
in publica berlina stare per aliquas horas solent,
quæ appellatur pēna colariæ à Clar. q. 70. versic. est
etiam, & ver. mitre, D. Menoch. de arb. iud. q. 80.
num. 41. Farinac. d. tit. de pēn. quaest. 19. num. 29.

58. † & in summa in pēnis imponendis seruanda est
regulariter consuetudo illius loci, in quò quis iu-
dicatur, per Glof. not. in l. 1. C. vbi de crim. agi
opor. nisi processus esset factus in vno loco, & de-
59. lectum in alio, † quia in procedendo attenditur
locus iudicij, & in condemnando locus delicti,
maximè si locus iudicij est sub eodem Principe,
ad quæ vide Clar. cum ibi per eum adduct. q. 85.

ver. tertius est casus: sed si ille, qui punitur, deli-
ctum extra iurisdictionem Principis sui Domini
fecit, non quaeritur qua pēna ibi delinquentes pu-
niantur, sed punitur pēna imposta à statuto loci
in quo punitur, Maria. in §. postulasti, num. 16. de
foro competen. ar. in l. cunctos populos, num. 47.
C. de Summa Trinitate, & Fide Cathol. Decian.
de delict. lib. 4. cap. 16. num. 4. tom. 1. Item pro pē-
na nobiles, & mulieres quandoque in carceribus
relegari solēt, iux. l. qui diutino, ff. de pēn. & hec pē-
na de consuetudine apud laicos seruatur, Clar. q.
85. & ibi Baia. num. 43. versic. sed quæro, Menoch.
de arb. iud. q. 88. & 89. & ad tempus, non autem in
perpetuum, quia à iure prohibita est talis pēna,
quæ posset commutari per Iudicem liberum ar-
bitrium habentem in pēnam damnati in metal-
lum. Soc. in rubr. de pēn. num. 21. cum seq. quem
adducit Baia. ad Clar. quaest. 83. num. 43. & vide
Farinac. d. tit. de pēn. q. 30. vbi etiam de fugientibus
è carceribus. Hodie pēna trirremium valde est
in vsu apud nos: est quippe purgatorium in hoc se-
culo, & remiges obeunt decies in die, & impa-
tientibus continuus dolor, & labor, ac angor animi,
& cruciatus, succedit loco pēnæ in metallum.

60. † Quid autem seruetur de iure Canonico, trad-
dunt Scribentes in l. Imperium, ff. de iurisd. omni-
iud. & Innoc. in cap. qualiter, il. 2. de accusat. Soc.
de iustit. & iur. q. 2. art. 3. Diaz. pract. Cano. c. 129.
est etiam in vsu pēna indignationis Principis, de
qua per Menoch. de arb. cas. 365. & Iaf. in d. §. in
bonè fidei, nu. 37. cum ibi per eum adduct. de act.
& de hac dixi sup. in 2. par. num. 255. grauissime,
& supra modum puniuntur parricidæ, & meritò,
olim namque parricida insutus culeo viuus cum
vipera, gallo, & simia in profundum maris im-
mergebatur, vt quodammodò adhuc viuus pē-
nas inferni (si comparari licet) is crudelis sentiret,
de qua Plac. epit. delict. lib. 1. cap. 12. num. 17.
Decia. de parricid. Farinac. & alij de quibus supra,
& non potuit in mentem Solonis legum condi-
toris cadere quod filius tanti sceleris fuisset vn-
quam qui patrem occidere attentaret, ideoque de
pēna parricidij nihil statuit, quia non cogitauit

61. euenire posse. † Est etiam † pēna detrusionis in
Monasterium, qua vtuntur Ecclesiasticæ perso-
næ: item laici ob malam vitam vxorum, & alia-
rum mulierum; & de ijs, ac alijs pēnis latissime
apud Farinac. de pēn. quaest. 19. & 20. Foller. pract.
crim. versic. pēnis debitis feriantur, vbi num. 47.
ponit verba quibus profertur sententia mortis; vi-
delicet, condemnamus in pēnam mortis, ita & ta-
liter vt moriatur, & vitam laqueo finiat: si est de-
capitandus, dicitur, ita vt caput à spatulis separe-
tur, sic apud Clar. q. 67. vbi Baia. num. 6. & Ang.

62. de malef. in verb. caput à spatulis. † Et quotiescu-
que in lege, aut statuto fit mentio de furca, gla-
dio, ferro, igne seuerissimo, vel grauissimo, aut no-
uissimo, seu amarissimo vltimo supplicio, obliga-
tione mortis, vel sanguinis depositione, datur in-
telligi criminofum (de quo ibi fit mentio) ad lite-
ram occidendum esse, Farinac. de pēn. d. quaest. 19.
num. 10. q. 30. num. 5. quando diceretur, quòd pē-
na acerrima plectatur, quia de pēna mortis intel-
ligitur, vt not. in l. 1. C. de seditio. l. 1. C. ne lic. si-
gn. saluat.

63. † Verum ad remouendas difficultates cauti Iu-
dices solent in pēnis imponendis potiùs abundare
verbis, quàm vti breuitate, ne sequatur illud
Horatij dictum, breuis esse laboro, obscurus fio, vt
intelligatur qua, qualis & quanta sit pēna, Alex.
consil. 37. num. 25. col. 2. & in propos. Cauale. de-

64. cif. 7. num. 18. p. 1. † & quamuis in arbitrarijs pē-
na

- na vsque ad mortem extendi non possit, Signorol. consil. 117. num. 51. versic. Item pramitto quod licet in arbitrarijs, Clar. q. 83. vers. sed quæro, & ver. præterea, vbi Baiar. & pulchrè D. Menoch. de arb. q. 86. per tot. etiam appositis illis verbis, & plus, & minus, quia si comprehenderetur mors, non diceretur processisse per viam pluris, sed per viam maioritatis, vt ita loquitur Farin. de pen. q. 17. num. 52. quia est differentia à pluralitate ad maioritatem, sicut est à termino à quo, ad terminum ad quem; exemplum † si pœna statuti sit centum aureorum, & statutum dicit, & alterius arbitrio Iudicis, intelligitur, vt possit condemnari in aliquo pluri, puta in centum quinquaginta, nõ autem ad mortem, per l. hæc adiectio, de verb. sig. & conferunt. quæ supra dixi in 3. par. nu. 28. & 29.
- 66 † Similiter si statutum indicit pœnam pœdis, vel aliam, est intelligendum de consimili pœna; Soc. in l. 1. num. 4. de reb. dub. Capol. in l. si fugitiui, num. 40 & 41. C. de ser. fug. Menoch. de arb. q. 9. num. 3. & sic gradatim eundem est, & non de vno extremo ad aliud extremum: Hæc tamen cessant in Iudice nostro tam amplum, liberum, & absolutum habente in procedendo, & condemnando non ex abrupto, sed iustitia mediante, facit Iol. de Imol. in l. 2. ff. de publ. iudic. quem sequitur Aret. §. in summa, Instit. de iniur. Petr. Caball. cas. cri. 92. quod verum est etiam in nostro Iudice supremi arbitrij, qui semper debet secundum iura, &
- 67 leges iudicare, c. iudicetur, q. 7. † Nec potest facere crimen non capitale, quod sit capitale, & per consequens non potest pœnam mortis imponere, si delictum non est capitale, Felyn. in c. ex literis, de constitut. quamuis possit suis præceptis facere de non delicto delictum, vt iubere ne quis eat per certam viam, vel vt non exeat de domo, aut vt fideiubeat sub certa pœna, & similia, de quibus supra in 2. par. num. 302. Et stante libero arbitrio procedunt dicta à Marant. in sua pract. 4. par. num. 65. † vbi dicit, quod hodie omnis pœna, etiam determinata à iure, est arbitraria, per l. hodie, ff. de penis contra illos, qui dicunt frustratorium esse tractare de arbitrarijs; quandoquidem omnia asserunt esse determinata à iure, vel per regulam, vel per ampliationes aut limitationes, tamen Bald. in l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de ijs, qui not. infra. dicit, quod dicta lex hodie non habet locum propter statutum speciale; sed reuera negari non potest, quin multum tribuendum sit auctoritati Iudicis nostri, qui potest, vt diximus, procedere per processum informatiuum, & sic ordine iuris non seruato, & potest etiam maiorem, vel minorem pœnam imponere, & alia multa facere, quæ sanè à tam amplo libero arbitrio dependent, dum modò ex causa iusta id faciat; Put. in verb. pœna, c. 8. num. 11. & 12. & latè per Fabia. à Monteleo. in sæpè allegata pract. arb. Farin. de delict. & pœn. q. 17. vbi in propos. regulæ cum mult. limit. diffusè loquitur, & dum modò pœna sit iuxta mensuram delicti, per l. sancimus, cum concor. ff. de pœn. Franc. Marc. decis. 912. lib. 1. D. Menoch. de arb. q. 86. nu. 30. & 31. & latius infra dicam, & omnis pœna indicta à lege, statuto, consuetudine, vel pendens à Iudicis arbitrio etiam in foro poli iuste exigitur, vt per Caball. milleloq. 874. par. 2.
- 69 † Hinc est, vt Iudex noster ex duabus semiplenis probationibus possit imponere pœnam etiam corporis afflictiuam, vt dicit Clar. de Senat. Mediolan. q. 63. versic. tu scis, in fi. Secus quoad alios Iudices, Menoch. de arb. cas. 492. vbi allegat Io. Bapt. à Sanc. Seuer. in l. admonendi, num. 207. ff. de iureiuran. idem Menoch. de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 41. & Gabr. com. concl. lib. 1. tit. de probat. concl. 1. num. 23. vbi ponit, quando duæ semiplenæ probationes coniunguntur, quando scilicet agitur ad pœnam corporalem, vel pecuniariam, &
- 70 Gabr. pariter ait d. concl. 1. nu. 26. † quod si quis processatus fuerit diuerso tempore, seu diuersis instantijs, probationes diuersorum processuum (intellige hinc inde semiplenæ) non coniunguntur ad condemnandum, de quo vide Felyn. in c. qualiter, & quando, §. ad corrigendos, de accusat. dixi in pract. de test. p. 2. num. 125. & in 3. par. num. 99. & nu. 105. Ro. consil. 8. Mynsing. obser. 99. cent. 2.
- 71 † Et hinc nota quod plura, & diuersa indicia coniunguntur ad plenam probationem, vt locus sit pœnæ, exemplum est quando plures deponunt vidisse aliquid fieri, at testes non erant pariter congregati in eodem loco simul, sed vnus post alium aduenit, & vidit, Bald. in l. si quis ex argentarijs, §. 1. num. 4. C. de eden. Grammat. decis. 11.
- 72 † Et in ijs, quæ sunt difficilis probationis, non oportet omnes probationes esse in suo genere perfectas; Ro. consil. 7. col. 2. in princ. Gabr. d. tit. de probat. concl. 1. num. 32. cum seq. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 41. ad quos est recurrendum in materia duarum semiplenarum probationum: facit quoque Gand. de quæstio. & tor. q. 1. nu. 41. col. 2.
- 73 † vbi ait, quod si maleficium non esset legitime probatum apud acta, & deficeret quid modicum, non in dicto, sed quia aliquis ex testibus non esset omni exceptione maior, tunc virtute liberi, & amplii arbitrij Iudex noster potest fidem pro plena habere, ex quo probationes hodie videntur arbitrariæ; & Iudex si credit testem (alias inhabilem) in causa dicere veritatem, potest fidem adhibere, vt dixi in pract. de test. p. 3. & supra in hoc tract. par. 3. & ita dicunt Dd. Cano. in c. quoniam contra, de probat. vbi Dec. num. 4. nec est necesse Iudici nostro causam tam luculenter exprimere, sicut alijs Iudicibus, Cauale. decis. 45. num. 1. par. 1. quia cum Iudex noster est certus in conscientia rem ita se habere, & testem veritatem in substantia dicere, nõ curat de tot alijs adminiculis; Masc. sing. 486. sãt est quod sine quibusvis testibus iudicare non potest; quandoquidem † Iudici soli quæuis dignitate fulgenti, non esse credendum omnes Doctores fatentur, vt dixi in 1. p. sub num. 234. & 260. & facit Mascard. de prob. concl. 950. & 951. vbi multa in proposito nostro, est tex. in l. propeandum, §. & si quidem, ff. de iudic. est materia l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præf. In causis breuius statuti assertioni Iudicis, stat. cle. sæpe col. 76. Ideoque D. Iudici artis lanæ Florentiæ, officiali maiori d. artis credendum esse dum modo sit vir probus, cuius integritas nota sit, Bar. in Auth. nisi breuius, C. de senten. ex pericul. recitan. pulchrè Tiraq. de pœn. temp. caus. 51. num. 144. & quatum proffit probitas vi. in 5. par. sub nu. 41. & vide omnino Couarru. variar. resolut. lib. 1. c. 1. de offic. ord. vbi latissime an, & quando assertioni Iudicis standum sit, & tenet in summa num. 7. & 9. quod si rem scit in conscientia tantum, non possit iudicare nisi concurrant aliæ probationes, vt puta confessio, & dicta testium, quamuis extraiudicialiter, & non in forma iudicij receptorum; vt limitat Mascard. d. concl. 950. & opinio Couarru. d. lib. 1. est magis iuridica & tuta, quæ adiuuatur auctoritatibus sanctorum Patrum, vt ex doct. D. Thom. 2. 2. q. 84. art. 6. & ibi Gaeta. Calder. in c. pastoralis, §. quia verò, vbi etiam Illustriss. Bellarm. col. penult. & Capra. conclus. 32. & ipse semper finem habui vt ex sola conscientia nemo possit iudicialiter quenquam iudicare, per illam rationem quæ Mascard. recenset d. concl. 950. post num. 5. in fin. sumptam ex Cassador. decis. 12. num. 8. & seq. vbi ait

est absurdum esse Iudicem per solam conscientiam iudicare, quia posset innocentem condemnare, & nocentem absolvere, & dicere quod ita sensit in sua conscientia; & quamvis iniustitiam, & in conscientia litem suam fecisset, tamen non posset ab eo appellari, nec de nullitate dici, vel syndicari; quæ tamen ratio videtur defectiva, stantibus statutis, quæ vigent ferè per totam Italiam, quod à sententijs in causis criminalibus non possit appellari, neq; de nullitate dici, de quibus aliàs locutus sum. Sed fortè hæc ratio melior erit, quod non debet Iudex ex sola sua conscientia iudicare, ex quo iudicium tribus constare dicitur, Iudice actore, & reo, Ias. in l. edita, C. de eden. et in rubr. C. de iudic. & actore nihil probante reus absoluitur, l. qui accus. C. de eden. cū simil. & Iudex non potest duabus personis in iudicio fungi, nempe Iudicis & testis, quia in promiscuis actibus non debent turbari officia, l. consulta Divalia, C. de test. Vanr. de nullit. ex defect. iurisd. num. 43. Quicquid dicat Marf. sing. 486. vbi stante clausula quod de facto, & sola veritate inspecta pro ut ipsi videbitur, contrarium tenens, vi. de hac clausula supra in prima par. num. 142. Cæterum laudavi semper vt Iudex (si fieri potest) curet in conscientia esse tutus, vltra indicia sufficientia, vel confessionem delinquentis.

75 ¶ Nunquid autem Iudex noster liberi, et amplii arbitrij possit non seruare pœnam expressam à statuto? & videtur dicendum, quod non, per tex. in c. cum M. extra de constit. & Dd. in l. quid ergo, §. pœna grauior, & ibi gl. ff. de ijs qui nor. infra. Menoch. de arb. q. 86. num. 26. & seq. & in terminis, q. 97. vbi nu. 2. ait, hoc arbitrium liberum esse in procedendo, non autem in iudicando, hanc quæst. tangit Clar. q. 85. versic. vlt. & ibi addit. & Tiraq. in tract. de pœn. temp. aut remitten. ait sub num. 3. quod in arbitrio ipsius iudicantis fit facti quæstio, pœnæ verò persecutio legis auctoritati referuetur, l. 1. §. calumniatoribus, in fin. ff. eod. & assignat duplicem rationem, primò quia plerumque expedit accusatori, vt reus pœna statuti puniatur; secundò quia sic interest Reipublicæ: quinimò Iudex, qui pœnam à iure definitam aut à consuetudine introductam remisit, aut auxit, eandem pœnam pati debet, l. lege Iulia, §. vlt. ad leg. Iul. repet. & Tiraq. vbi supra nu. 13. 14. & 15. Verum in supremo nostro Iudice hæc non procedunt, qui vices Principis habet ea auctoritate ampla & absoluta, tam in procedendo, quam in iudicando, cum clausula illa, contrarijs non obstantibus, vt supra p. 1. sub nu. 142. cum plur. seq. & per Abb. in c. porrecta, de confirm. vtil. vel inutil. Dd. in l. fin. C. si contr. ius vel vtil. pub. Paris. consil. 1. num. 82. vo. 4. Vg. Cel. tract. claus. tit. de rescript. & ad Bertazol. in consil. 488. lit. g. fol. 278. vo. 2. in crim. versic. alia est clausula, vbi si addatur dictæ clausulæ, Non obstantibus, &c. hæc etiam clausula, videlicet quod obstantia omnia habeantur pro expressis, & insertis, tunc tolluntur omnes constitutiones, & priuilegia præcedentia, Alex. consil. 155. nu. 16. vo. 6. Grammat. consil. 100. nu. 44. Ferrer. consil. 75. nu. 6. & extenditur etiam ad ius tertij, Bero. consil. 147. num. 29. & seq. vo. 3. & esse magis communem opinionem testatur Viui. in tom. 1. com. op. in 2. p. 40. claus. Gabr. com. concl. fol. 858. num. 20. & fol. 649. num. 59. & seq. tit. de claus. Alioquin sine dictis clausulis, aut circumscripta suprema potestate, & consuetudine tenetur seruare pœnam statutariam, Grammat. decif. 47. num. 9. & Bertaz. consil. 343. nu. 4. par. 2. Boer. decif. 289. Valsq. controuerf. Illustr. tit. 1. c. 14. nu. 9.

Plac. epit. delict. lib. 1. c. 33. maximè in illo Iudice, qui iurauit seruare statuta, Guid. Pap. decif. 206. & Tiraq. d. tract. nu. 1. 2. & 3. Franc. Marc. decif. 980. & infra latius dicam de causis augmentibus, vel minuentibus pœnam, num. 79. cum seq. & clausula non obstante aliqua lege generaliter vel specialiter loquente in contrarium operatur quod dispositio quantumcunque generalis intelligitur restricta. Bar. in extrauag. ad repri. in verb. Non obstante, secus si dicatur non obstante quacunque alia lege, quoniam subintelligitur idest de lege contraria, per Euerar. in loc. a Rat. leg. stric. 3.

76 ¶ Qua de re concludo, quod Iudex noster possit augere, vel minuere pœnam taxatam à lege, ex causa vrgenti & iusta, c. si quem pœnituerit, §. notandum, 2. q. 3. l. in metallum, ff. de pœn. l. omnes, ff. de re mil. Tiraq. d. tract. de pœn. num. 18. & 19. 33. stante auctoritate ei data à Principe, cum clausula, de quibus paulò ante diximus, ac cum clausula, ex certa scientia, de qua sup. in 1. par. & per Bald. in l. fin. C. senten. rescind. poss. Lanfranc. in c. quoniam contra, de probat. Fely. in c. cum vicefrumum, col. 8. versic. limit. extra de offic. deleg. & Bart. in l. idem Vlpianus, §. sunt & alij, ff. de excusat. tut. per quam clausulam præsumitur Principem velle vt potestate absoluta, gl. in c. ad hoc, in ver. elegerint, in fin. de referi. pt. & de hac claus. per Cels. eod. tract. clausul. de rescript. & tollit omne vitium, Bertaz. consil. 360. nu. 8. & consil. 488. vbi Add. lit. g. lib. 2. Menoch. de arb. q. 97. in fi. & operantur tales clausulæ, vt si potestas huiusmodi sit collata Iudici ordinario, possit & ipse ex legitima causa non seruare statuta, & quamuis iurauerit, non dicatur periurus, Put. de syndic. in ver. iuramento, Gand. de malef. tit. de obser. statu. Ias. in l. ius autem, ff. de iust. & iur. Bonacoss. q. crim. super statu. in verb. iuramentum, plures allegat Farinac. de delict. & pœn. q. 17. num. 15. quia in principio, cum Iudex ordinarius iurat, temper subintelliguntur excepta statuta, quæ non sunt in viridi obseruantia, & salua obedientia superioris, ac salua qualitatibus delictorum, & delinquentium. Et tamen restringenda est talis ratio, si talis auctoritas data sit Iudici ordinario, vt per eam dicatur de legatus, secundum ea quæ dixi in 1. par. num. 245. sed si detur ex consuetudine Iudici ordinario, vt D. Capiteo Iustitiæ Maturæ, tunc iuxta solitum eius iurisdictionis exercitium intelligenda, & regulanda est; vt dixi supra in 1. par. num. 23. & alibi per tot. & licet in dicta clausula nil dicatur de pœna inducta à consuetudine, tamen etiam super ea Iudex arbitrium habet, Bald. & Castr. in l. tale pactum, §. fin. ff. de pac. Tiraq. de pœn. temp. aut remit. num. 19. & seq. in dubio tamen Iudex, cuius qualitatis existat, tutè aget seruando pœnam taxatam à lege, vel introductam à consuetudine, l. pro spexit, ff. qui & à quib. l. minimè, ff. de leg. Si verò casus euenerit, quod habeat aliquam qualitatem secundum plus aut minus alteratam, vt puta de delicto facto à pueris, vel à senibus bis pueris, vel à mente captis, aut ebrijs, aut ignaris, vel magno calore iracundiæ ductis, & similibus de quibus Clar. quæst. 80. & Guid. Pap. decif. 206. num. 14. in plus (inquam) si à solitis delinquere, vel per pecuniam, vel pensatè, & data opera, vel aliter ijs qualitatibus, est opus querere, an Iudex ordinarius possit alterare pœnam statuti expressam ex causa pluris aut minus; quia delicta mutant substantiam eorum qualitates, siue respectus agentis, siue patientis, loci, temporis, qualitatis & quantitatis, vt infra dicam. Ergo sumus extra casum statuti simpliciter loquentis, quo casu est recurrendum, vel ad

ad Principum constitutiones, si loquantur in individuo de casu secuto à statuto omisso, vel ad ius commune, vel ad arbitrium, & ita procedunt dicta Guid. Papien. & aliorum, de quibus supra. Aut casus est secutus iuxta dictum statutum, per quod pœna est expressa, nec casus vlla qualitate alteratus est, & tunc Iudex ordinarius, qui iuravit seruare statuta, non potest alterare vlllo modo, ar. l. qui cum vno, §. quæ post, ver. recessum, ff. de re mil. Bald. in l. eum, C. de fur. contrarium tenet Tiraq. de pœn. temp. aut minuen. num. 23. aut in Iudice liberum arbitrium simpliciter habente, & non potest alterare statutorum pœnam expressam, aut per consuetudinem introductam, Gand. c. 1. extra de confir. vtili vel inut. D. Menoch. d. q. 97. tex. in 77 l. 1. ff. de offic. proconsul. † posset bene in dubijs arbitrari pœnam, vel de duabus pœnis, vnam statuti, alteram de consuetudine quam malit eligere, & in hoc versatur arbitrium simplex, Dec. in l. si fugitiui, in fin. C. de ser. fug. & bonum erit, vt Iudex se informet, quid olim fuerit obseruatum in contingentia facti, vt infra dicam. Secus si data sit potestas libera cum clausula derogatoria, vt dicit D. Menoch. in fi. q. 97. & prout supra dictum est, & ita sentit idem D. Menoch. q. 13. nu. 2. & 3. & seq. & q. 85. & cas. 329. num. 9. vbi dicit bonum esse habere † Iudicem propitium, & beneuolum, Cœpol. caut. quando, & c. ad quod optimum Temedium erit naturam Iudicis, & eius mores cognoscere, & bonis verbis obsecundare: Spec. in tit. de Aduoc. §. hic dicendum, docet modum captandi beneuolentiam Iudicis, & Caball. milleloq. 861. p. 2. dicit quod salutatione seu reuerenter se habere debet subditus loquendo laudando eius dignitatem, honestatem, & prudentiam, studium atque scientiam, præsertim si Iudex sit vanagloriosus collaudando de more se ipsum, nam multo magis cum audierit ab alijs applaudi, non ei si potest stare, dilatando fimbrias suas, idem scias cognoscere humorem Iudicis peccantem (quamuis quandoque sit lauare caput Asino) caute ergo te habebis, experto crede Ruberto. quoniam aliqui sunt Iudices natura biliosi, sed nihilominus iusti, & veraces, alij multiplicitate negotiorum implicati; vnde responsa eorum quandoque ex improviso displicent, sed meliora facta subsequuntur. Stat igitur firma conclusio, quod Iudex noster supremæ authoritatis sine causa non potest alterare, nec mutare pœnam statutariam, Grammat. decis. 23. Afflict. decis. 287. & latè Farinac. de pœn. d. q. 27. Bald. in l. quicumque, col. 5. ver. scias, C. de ser. fug. Nat. consil. 254. lib. 2. sic se declarat Clar. in d. q. 85. versic. vltimus, Didac. c. 9. nu. 8. Blanc. pract. crim. fol. 73. nu. 71. & tenet Marf. sing. 182. Menoch. q. 96. num. 6. 14. & 16. & num. 20. vbi loquitur in delegato Principis, Bossi. in tit. de pœn. num. 10. Peregr. de iure fisc. lib. 4. tit. 8. nu. 14. Carret. pract. crim. ver. circa itaque, car. mihi 2 10. & in inquisitore loquitur Frac. de fid. Cathol. tit. 32. & omnes ita in theorica, et practica pertransiunt.

79 † Causas autem minuendi pœnam tradunt Bart. in l. denunciasse, ff. de adult. Farinac. alios allegans A de delict. & pœn. q. 17. num. 10. & latissimè Tiraq. tract. suo de pœn. temper. vbi tradit causas sexaginta quatuor, quibus pœna minorari debet, 1. ira, l. aut facta, §. causa, de pœn. cum cōcor. 2. furor, l. Diuus, ff. de offic. Præs. 3. furor accidentalis, Dd. in l. furiosum, C. qui testa. fac. poss. 4. amor, c. cum in iuuentute, de præsumpt. 5. somnus seu dormitatio, l. 1. §. adipiscimur, ff. de acq. poss. 6. ebrietas, l. omne delictum, §. per vinum, ff. de re mil. 7. minor ætas, l. auxilium, de minor. & est factus titulus

de delictis puerorum, vbi c. 1. Abb. nu. 1. ait excusari in delictis carnalibus, & in alijs quibus puerilis ætas plena est, vt in mendacijs, periurijs, & furtis mitius puniendi. Verum quoad vitium nephandum tanquam hebetes ingenij excusari aliquantulum possent, sed pater parcendo virgæ odit filium. O quam bonum erit incipere ferre iugum ab adolescentia sua, Salomo. Prouer. & ociose erunt molescentes in minuto numero, & tenebrescent, videntes per foramina, Eccl. c. 12. Senes verò ardescunt in concupiscentia eorum. Nam si humanum est peccare, & diabolicum perseuerare, quid maius brutorum, & suum in luto proprio morari? quid magis nephandum excogitari, quid turpius, & magis fetidum coram Deo, & hominibus vitio Sodomitico? quod maius indicium viri sine cerebro, quam hoc abominabile peccatum, quod igne & sulphure tanquam pestis extinguendum? & est peius vitium, quam cum matre concubere, 32. C. q. 7. c. adulteri, probatur hoc vitium per socios criminis, Mascard. de probat. concl. 1313. quamuis soli puero non credatur, Gram. decis. 40. num. 14. D. nec soli mulieri, Crauet. conf. 41. et pœna est ignis, Duenas reg. 113. vel prout statuta disponunt: Sed propter periculum animæ Christiani non comburendi viui, & statutum imponens pœnam pecuniariam, & non corporalem, non valet, Alber. de Rosat. super statut. q. 23. & lenones, & domum concedentes pro tali vitio eadem pœna puniendi, Afflict. super constitu. Reg. tit. de adult. rubr. 42. & punitur effectus extraordinariæ, licet non sequatur effectus, Menoch. de arb. cas. 286. & cas. 329. E. num. 5. vbi tenet, quod minor excusatur à pœna ordinaria, si est minor, ipse teneo ab annis 18. citra, verum postquam attingere incepit annum vigesimum, nedum si est doli capax, pœna ordinaria punitur, quia agentes & patientes pari pœna puniendi, l. si quinquam, C. de Episcop. & Cler. l. quisquis, C. ad leg. Iul. Maiesta. pœna quoque dicitur flagitij de quo supra in 1. par. ob delicta carnalia sub num. 84. lit. c. est flagellatio, qua Hebræi verbatur, non vltra 40. verberibus, & ne fieret excessus cauebant ne excederet num. 39. verberum: veruntamen contra D. N. Iesum Christum iniqui legem, & numerum exceperunt, Dauid Ps. 10. & Ps. 31. Flagellis illum Innocentem ceciderunt vltra quinque millia, Quo digressus sum redeundo octaua causa minuendi pœnam est senectus, l. si quis in grauescente, §. ignoscitur, ff. ad Senatuf. conf. Syllan. sed non ex vitio nephando, imò hoc magis est causa augendi pœnam per supra dicta, 9. propter sexum femininum, l. qui quisquis, §. ad filias, C. ad leg. Iul. Maiesta. 10. rudibus, 11. ignorantia, l. 1. de leg. 12. debilitas ingenij seu fatuitas, 13. imprudentia repentina, dum modò culpa non præcesserit casum, 14. culpa sine dolo, 15. dolus leuissimus, 16. amicitia magna, 17. quando pater filium delinquentem spontè obtulit, 18. si filius patrem, 19. & 20. qui propter affinitatem, & sanguinem deliquerunt, 21. & 22. idem in parentibus spiritualibus, 23. vicinitas & commoditas, 24. pietas qua quis motus est, 25. delicta præcedentia à Baptismo sequenti delentur, c. vlt. de penit. cum concord. 26. liberorum, 27. quando ex præsumptionibus tantum fit condemnatio, Canon. in c. afferte, de præsumpt. 28. penitentia ductus, 29. quando delicta sunt ferè præscripta, 30. propter spontaneam confessionem, auth. sed nouo iure, C. de pœn. 31. magna nobilitas, 32. & 33. paupertas cum pro victu deliquerit, 34. mandatum superioris, l. sed & si vnus, §. si iussu, ff. de iureiurand. 35. iustus metus, l. vnica, C. si Rector prouin-

provincia, 36. si inuitus delinquit, 37. conatus non secuto effectu, l. ijs qui cum tela, C. de sicar. 38. attentatum tantum, l. aut facta, §. euentus, ff. de pœn. 39. maximè in arbitrarijs, l. i. de extraord. crim. 40. prout supra num. 38. 41. diutina carcera- tio, l. qui diutino, ff. de pœn. l. omnes, C. eodem. 42. consuetudo, gl. in cap. cum venerabilis, de consuetud. 43. causa etiam leuissima. 44. delinque- tes in omittendo, gl. in l. si mota, ff. solut. matrim. 45. commutatur pœna mortis periculosa in leuiorem, Bald. in l. quicumque, col. 4. ver. quarto casu, C. de ser. fug. 46. propter scandalum vitan- dum, l. qui eadem, ad leg. Corn. de sicar. 47. si mul- titudo delinquit, cap. constitueretur, in fi. 50. dist. Qldr. consil. 195. Crauet. consil. 21. num. 8. Ancha- ran. consil. 58. Mascard. de probat. conclus. 1413. & multos alios alleg. Bonifac. tract. de fur. §. ani- mo furandi, sub num. 227. 228. & sequentib. vbi declarare videtur quod delictum commissum à paucis eque punitur: si verò à multitudine mi- tius punitur. 48. cum per diminutionem pœnæ quis ad meliorem frugem rediret, 49. ob merita, & Reipubl. beneficia, l. 2. §. postea, ff. de orig. iur. 50. propter egregiam qualitatem, l. ad egregias, de pœn. §. 1. cum nunquam alia vice deliquerit, l. non omnes, in princ. de re mil. §. 2. cum proceditur so- lum ex officio de iure Canonico, §. 3. si Iudex non habet facultatem imponendi, nisi pœnam leuiore- rem, §. 5. propter fauorem Cardinalis, §. 6. quæ petit meretrix in virum iustitandum, §. 7. qui sine scan- dalo clam delinquit, cap. nemo, §. 2. quæst. 4. quod non firmo, §. 8. quando ius præsumit in fauorem delinquentis, l. 2. C. qui accus. §. 9. toleratur malum ratione boni, §. 23. quæst. 4. C. quam magnum, §. 60. vt supra num. 28. 61. si prius ab alio fuit prouocatus, l. item Mela, §. Celsus, ad leg. Aquil. 62. quando duo ad inuicem se vulnerarunt, & ignoratur quis prior fuerit, neuter punitur, vel ambo mitius, c. semper in dubijs, de reg. iur. in 6. 63. cum quis ab vno tantum ex pluribus apparere occisus, sed igno- ratur à quo, d. l. item Mela, §. sed etsi seruum plu- res, ff. ad leg. Aquil. 64. si laqueo rupto suspensus ceciderit è furca, Luc. de Penna in l. i. col. 7. ver. sed pono, C. de desertor. & occul. lib. 12. & ij casus 64. sunt quos ponit Tiraq. in d. suo tract. de pœn. temper. quos limitat, & declarat, prout per te vi- dere potes. Ipse verò de ijs quæ frequentiori vsu occurrunt dicere proposui. Et redeundum ad mino- rem ex quo materia est valde quotidiana, in ma- teria statutorum quæ volunt minorem annorum, puta octodecim, haberi pro maiori in ciuilibus, an utique procedat in criminalibus, vide Tiraq. caus. 42. Plac. epit. delict. cap. 32. num. 12. Nat. cõ- sil. 542. num. 19. vol. 3. Gomef. var. resol. de delict. Farinac. de inquisit. quæst. 11. num. 29. de accusat. quæst. 15. num. 52. Bertazol. consil. 118. lib. 1. Ca- ualca. decis. 5. num. 7. & 53. decis. 11. num. 38. de- cis. 42. num. 50. Ceph. consil. 708. num. 17. vol. 5. Rot. Luc. decis. 91. num. 2. & alias similes causas tradit Clar. quæst. 60. Dec. in l. ferè in omnibus, de reg. iur. & Guid. Pap. d. decis. 206. num. 14. vbi tres principales causas assignat, & sunt conditio perso- næ delinquentis, ignorantia, & facti inconsulta- tio, hoc est ira repentina, aut immensus dolor; & quoad conditionem comprehenduntur hæc, atas scilicet minor, l. auxilium, ff. de minor. senectus, l. 2. ff. de term. mor. dignitas; l. aut facta, ff. de pœn. & id quod sup. de nobilitate dixi, & egregia facta, Menoch. de arb. quæst. 92. num. 9. Put. in verb. pœ- na, cap. 4. sub num. 7. cap. 5. num. 5. cap. 6. per tot. vbi enumerat omnes causas, quæ faciunt mino- rari, seu allouari pœnam, ad quem breuitatis gra-

tia recurrendum est. Item quando quis est valde utilis Reipubl. Dec. in cap. de causis, de offic. iud. deleg. Bart. in l. ad bestias, ff. de pœn. fallit si contra Reipubl. grauer deliquerit, quia indignus est au- xilio, qui in auxiliatorem delinquit, l. auxilium, in fin. ff. de minor. Plac. epit. delict. lib. 1. cap. 33. num. 3. Item etiam comprehenduntur fatuitas, rusticitas, ebrietas, infirmitas, prouocatio honoris, quæ excusat si nõ in totum, in maximam partem, quædo ira non fuit affectata, DD. in l. Diuus, ff. de offic. pref. Abb. in cap. 1. extra de ijs qui fil. occid. Dec. in l. quicquid calore iracundiæ, de regul. iur. Grammat. vot. 19. num. 4. Clar. d. quæst. 6. ver. sed quæro, & ibi Baiar. num. 36. Marf. in l. repeti, de quæst. & similes causæ, de quibus per Clar. latissi- mè d. quæst. 60. per tot. Iudex autem noster se in- formabit de qualitate, & natura illius qui calore iracundiæ allegat deliquisse, quoniam ei arbitra- rium est iudicare quantum calor durare in isto po- uit, Menoch. de arb. cas. 319. Theaur. Decis. 178. Notandum tamen quod prouocatus etiam facto non effugiet pœnam arbitrariam, si prouocantem fugientem insequutus sit, & illum occidit: nam magis ad vindictam quàm ad offensam necessa- riam occidisse dicitur, per l. si adulterium, §. Im- peratores, & ibi DD. ff. de adult. Cagnol. in l. quic- quid calore, nu. 8. de reg. iur. & de ignorantia pro- batur in l. 1. ff. de sicar. per Sfort. Od. de restitut. in integr. quæstio. 8. artic. 9. num. 64. quæ tamen non excusat in delicto iure naturali prohibito, 2. q. 4. cap. si quem pœnituerit, §. notandum, l. 2. §. 1. de iur. & fact. ignor. Put. in ver. pœna, cap. 8. & de re- pentino dolore est text. in l. absentem, §. vlt. ff. de pœn. & de ijs, ac alijs causis minuendi pœnam lo- quitur Peregr. de iur. fisc. lib. 4. tit. 8. nu. 24. & 25. & in Principe loquitur num. 14. 15. & 16. eod. tit. car. 121. & Fab. à Monteleo. in dict. sua pract. arb. part. 5. ver. quæ sint iustæ causæ pro pœna mutan- da, fol. mihi 448. ¶ vbi an causa affectionis eius proximi, vel obedientiæ præcepto sui maioris, pu- ta patris, aut domini excusent nu. 22. & 25. Paul. Ghirl. de relaxat. carcer. tit. de compo. pœn. quæ- stio. 3. num. 3. fol. 311. ¶ Aliter enim punitur dolosi, aliter casualiter delinquentes, dolosi sem- per in pœnam ordinariam, & quandoque maio- rem propter atrocitatem delicti; Alij verò non sic, sed in mitiorem pœnam, Fab. à Mòteleo. d. pract. par. 4. nu. 46. & 47. & vide omninò Put. in verb. pœna, cap. 4. & 5. num. 5. vbi ¶ ratione multitudi- nis pœna minoratur, dict. l. aut facta, §. fin. de pœn. & quod multitudo gentium non dicitur nisi ex- cedat numerum 50. & facit in propos. Felyn. in c. dilectus, col. 4. de rescript. Idem Put. in cap. 6. qui omnes causas alleuiandi pœnas recenset, & cap. 8. nu. 1. 2. 3. & 4. cum seq. vbi propter inopiam pro- bationis, & quando ex præsumptionibus quis cõ- demnatur, vt per Bald. in l. fin. C. de probat. & in l. Presbyteri, C. de Episc. & Cler. in l. si fugitiui, C. de ser. fug. Put. in ver. pœna, cap. 8. num. 9. ¶ Adde si delictum spontè confiteatur, quoniam confes- sio solet minuere partem pœnæ, Bart. & Salyc. in l. eum qui, ff. de iniur. Bart. in l. Mæuius, §. duobus, delegat. 2. & ad quætionem si quis primò confessus est, & postea negauit, vel è contra an lo- cus sit beneficio minorationis pœnæ, vide Bald. in tit. quæ fuit prima causa benef. amit. num. 10. in v. Feudo. Petr. Caball. §. 6. & dixi in 3. par. nu. 562. & in hac num. 102. in fin. sed si pœna est ipso iure imposita, tunc confessio non prodest post ne- gationem, nec ante, Bart. in l. nam quod, §. 1. ff. de pœn. leg. A. fin. pra. §. 7. ap. §. limit. 83. No. hanc li- mit. ad ea quæ in proposito de hac re satis dicta sunt

- sunt supra in 3. par. sub num. 202. ver. Redeundo, & ad hæc, vi. Caualea. Decif. 8. num. 29. p. 1. Barb. in auth. sacramenta puberum, num. 60. 61. & 65.
- 84 C. si aduers. vendit. † Item pax & remissio in cæteris casibus minuunt pœnam, latissimè per Clar. quæst. 21. & quæst. 58. per tot. & tãdem vide Tull. Rector. quem allegat Put. d. ver. pœna, c. 6. col. fin. vbi sexdecim rationes esse dicit, quibus prouocantur superiores ad miserendum.
- 85 † Causas modò augentes pœnam propter frequentiam, & immanitatem delicti, recenset Car. in clem. 1. §. quæ omnia, de pœna. tex. in l. Presbyteri, C. de Episc. & Cler. tex. in l. aut facta, in fin. ff. de pœn. Luc. de Pen. in l. 1. C. de Collocon. Illyriac. lib. 11. Felyn. in cap. Canonum statuta, nu. 4. de constitut. Put. in verb. pœna, cap. 8. Alphons. à Castr. lib. 2. de potestat. leg. pœnal. Guid. Pap. d. decif. 206. num. 15. vbi ad duas causas eas reducit, de quibus supra, nempe ob atrocitatem delicti, l. quidam, ff. de pœn. l. Presbyteri, C. de Episc. & Cler. Clar. d. clem. 1. §. quæ omnia, & ibi glos. de pœn. Altera causa est propter delicti frequentiam, d. l. aut facta, in fin. ff. de pœn. Bald. in l. quicumque, C. de ser. fugit. & in l. si quis non dicam rapere, col. 3. C. de Episc. & Cler. sed ex alijs pluribus causis pœnæ augeri solent. Nempe ratione loci, in quo delictum commissum est, vt in locis Sacratiss, in Ecclesijs, coram Principe, vel in eius palatijs, Cason. de indic. & tor. tract. 4. tit. de indic. homicid. quia loco, vel in Prætorio, vide in 1. par. sub num. 147. & 199. vi. tex. in l. Ancillis, vbi Bald. C. de incest. Nup. Ana. c. in tantum, num. 7. de collus. detegen.
- 86 † Hinc in practica scias, quod statutum puniēs delictum factum in domo, maiori pœna, quàm si fieret extra domum, l. lex Cor. §. domũ, ff. de furt. debet considerari an factum sit in scalis, ostio domus, curtili, aut horto domui contiguo? & resolutiue dico, quòd in pœnalibus regulariter non fit extensio, cap. odia, de regul. iur. in 6. imò verba sunt propriè & strictè intelligèda, l. 1. §. si is qui natem, ff. de exercit. act. l. 3. §. hæc verba, vbi Bart. de neg. gest. l. cum lege, vbi Aret. de testa. Roc. de Curt. inter cons. crim. diuers. consil. 61. num. 26. & Bonacoss. in suis quæst. crim. super statu. in ver. extensio, in fin. ait, quòd adhuc lis est sub Iudice, an extensio fiat in pœnalibus, sed intellige, vt sup. nu. 44.
- 87 & 48. † Qua de re dico, quòd domus constare dicitur de solo pariete, id est muro, & tecto, l. eum qui ædes, ff. de vsucap. & quicquid intra muros domus est, dicitur contineri appellatione domus, igitur statutum pœnale loquens in domo habet locum in domo communi, Ias. in l. serui electione, §. Labeo, num. 28. Bart. in l. 1. C. qui testa. fac. poss. Petr. Caball. cal. crim. 106. & locum habet in ostio dictæ domus, & multò magis intra ostium, Capol. de ser. vrb. præd. c. 48. num. 2. per l. aqueductus, & l. seq. ff. de contrahen. empt. l. si venditor, §. firmius, ff. de act. empt. intelligendo de ostio proprio domus, & non de antecostio, puta si ante domum sit viridarium, vel area murata, vel sepe circumdata, & ibidem primum ostium. Hac ratione cessat dubitatio si delictum factum sit in scalis, quoniam scala, quæ sunt intra domum, seu intra ostium proprium domus, nulli dubium est, quòd sunt in domo, d. l. eum qui ædes, de vsucap. sed difficultas est de scalis de foris, tamen domui, seu muro domus affixis; sunt enim quadam domus, vt rurales, in quas ingreditur per scalis, quas habent extra domum, & hoc in casu si quis offendat in scalis extra domum non punitur, ac in domo deliquerit, idem Capol. tit. cod. de ser. vrb. tit. de scalis, vbi infert, quòd etiam debitor poterit capi in ijs scalis exterioribus, num. 8. & alleg. l. fistulam, vbi Bart. Bal. & alij. cod. de ser. vrb. & ibi Floria. verum cum nulla alia scala sit introeundi domum, nisi hæc de foris, statutum habet locum etiã in istis, ne videatur superfluum, l. si quando, in princ. de legat. 1. Nam vbiunque dispositio re-tenta verborum proprietate, vsque ab initio valere non potest, ex tunc improprie sumitur, vt aliquid operetur, l. Scæuola, ad Trebellian. l. Titia. 1. §. Lucius, de legat. 2. ad hæc omnia vide Bart. & alios quos adducit Ias. in l. serui electione, §. Labeo, num. 28. de legat. 1. & Angel. de Malef. in ver. & fecit inultum, ver. quid autem si statutum. An autem Domus conducta comprehendatur appellatione Domus, & idem Angel. tenet quod sic, per liqui Domum, ad leg. Iul. de adult. l. 1. §. Domum, ff. Alex. lux. aleat. l. lex Cornelia, §. Domum, ff. de iniur. vbi Bart. & Alciat. similiter habet locum in Domo Communi, Ias. in l. serui electione, §. Labeo, num. 28. de legat. 1. Bart. in l. 1. C. qui testam. fac. poss. Aug. ad Ang. in ver. Platea, num. 5. † Sed statuti pœna non haberet locum in offendente in horto, vel area, quia in materia pœnali non fit extensio, licet in fauorabilibus, & pœnalibus appellatione domus contineantur area, hortus, & alia ibidem adiacentia, muris, aut sepe circumdata, Flor. in l. Olympico, de ser. vrb. præd. l. cætera, §. hoc Senatusconsultum, ff. de legat. 1. vbi Bart. & appellatione domus pariter venit porticus, non sic in pœnalibus (intelligendo de porticu extra domum,) † quia factum in isto porticu, non dicitur factum in domo, sed ante domum, l. 1. §. in flumine, ff. de flum. sicut non dicitur factum in domo, quod fit extra, & propè serraturam ostij domus, Bart. in l. 1. ff. de cloac. † Quid si delictum fiat in apotheca, & si est in domo, vel domui adiecta, etiã dicitur factum in domo, dicit. l. eum qui ædes, ff. de vsucap. & DD. in d. l. cætera, §. hoc Senatusconsultum, de legat. 1. iecus si apotheca non sit adiecta domibus, sed separata, vt est pergula, & apotheca, & officina, assidum, vel etiam murata, in qua artifex assidue non moratur, puta biberendo, & dormiendo, & pro domo, & apotheca simul ibidem habitando, DD. in l. cum pater, §. mense, de leg. 2. l. prædij, §. pater, de legat. 3. l. qui tabernas, ff. de contrahen. empt. vt de more pauperum sartorum, & faterum, & similibus, at si apotheca esset adiecta muro domus, vt Mediolani illæ, quæ circa Palatium Illustriss. Gubernatoris sunt adiectæ, non veniret statuti pœna de delinquente in domo, & idèd huius meti teneo factum fuisse Decretum Mantuæ, Ann. 1541. in quo delictum factum in apothecis dicitur factum in domo, & in hoc standum est. † Item si statutum punit delictum factum in via, vtique locum habet si fiat in semita aliqua, & è contra, Fab. à Monteleo. dict. pract. arb. 4. par. f. l. mihi 232. & in 6. par. fol. 488. vbi etiam de delicto facto in mari, vel in insula, & quid super treribus, standum est proprijs constitutionibus, vel consuetudini; tamè delictum in mari factum puniendum est ab illo cuius est Ciuitas maritima, vel iurisdictione. Nam Ciuitates maritimæ habent iurisdictionem etiam in Mari, vt Liburnum, Genua, & alia, Iacob. de Belois. pract. in cap. Romana, §. contrahentes, num. 19. de foro compet.
- 92 † Quid si statutum dicit, quòd si quis rapuerit puellam de domo sua puniatur, & rapta sit extra domum? & videtur quòd non habeat locum per rationes adductas in præcedentibus articulis, vide Bonacoss. in suis quæst. crim. super stat. in ver. raptus, & ibi Baiar. ad Clar. in ver. raptus, vbi infert ad multa, & ibi sub num. 15. dicit exculpationem

nem raptæ prodesse rapienti, cum iuramento, *Ma sca. de prob. concl. 1253. nu. 25. & Marf. cons. 61. nu. 23. Quid si è domo rapuerit, & penitentia ductus statim in domum restituit: vide ad hæc Fab. a Monteleo. d. sua pract. arb. p. 4. & Iac. Nouell. in tract. ad defensam, nu. 127. & Deci. pract. cri. li. 8. c. 12. & 13. tom. 2. si stetit in puris terminis excusatur. Nam primi motus non sunt in nostra potestate, Gram. cons. 56. nu. 17. & 18.*

93 † Quid si statutum dixerit, si quis conuicium, vel insultum fecerit ad domum alicuius, an factum extra domum vel propè domum, vtputa ante ostium, & in porticu ante domum, seu in area, platea, aut horto domui contiguus, dicatur incurrisse penam? & dicitur quod sic, per l. 1. §. in flumine, ff. de flu. Bar. in l. 1. ff. de cloac. vbi Alex. Bart. Pau. de Cast. & alij in l. cætera. §. Senatus, de leg. 1. Bar. quoq; in l. cætera, in §. hoc Senatusconsultum, de leg. 1. vbi Alex. Iaf. & alij.

94 † Item habetur ratio scandali, quia scandalum publicum est causa augendi penam; nam vñ homini illi, per quem scandalum venit, & qui scandali zaucrit vñ de pusillis istis, expedit ei vt mola asinaria suspendatur in collo eius, & demergatur in profundum maris: *Matt. c. 18. c. nihil prodest, de presc. & c. qui scadalizauerit, de reg. iu. est tex. in l. omne, §. in acie, de re mil. & ea quæ exèplo malo grauiora sunt, tolerari nequeunt, l. si quis aliquid, §. qui abortione, ff. de pen. Hinc est † quod ratio ne mali nomina testium reticere possunt, & nõ edificandali cauendi causa, tex. iung. in c. si. de hare. in 6. Abb. in c. cum I. & A. de re iu. & Alb. Bru. in 3. vol. stat. ait, quod illa statuta, quæ mandant quod nomina testium stent secreta vsque ad iuramentum ipsorum sunt bona propter timorem subornationis, & quod notarij qui non tenent secretum crimine falsi sunt puniendi, per l. si quis aliquid, §. instrumentum, ff. de pæn. sic Bru. vbi sup. in ver. statuta terrarum. ad hæc vi. omnino D. Farin. in suo tra. de test. q. 73. sub n. 20. cū seq. vbi pro, & cõtra.*

96 † Item ratione tēporis augetur pœna, vt in hebdomada sancta, in festis Paschalibus, & etiam in tempore publicæ lætitiæ, vt sup. in 1. p. nu. 53. cum plu. seq. & est rub. C. publ. lætit. & c. lib. 12. & vide Ang. cons. 117. nu. 7. Pau. Ghirl. de relax. carc. q. 6. & Fab. a Monteleo. d. pract. 4. p. nu. 51. & 52. dicit, quod si principium fuerit licitum, & ex eodẽ facto incidit in finem illicitum, tunc quis pœna ordinaria non tenebitur, Euerar. cēt. in loco a virtute finis, in prin. Fran. Mar. decis. 710. vo. 1. quia pugna non coronat, sed finis & victoria, l. re non nouam, in fin. C. de Iudæis. Bald. & Cast. in l. dies festos. C. de fer.

97 † Item pœna grauior fit ratione personæ offensæ, vt contra Principem, vel eius Consiliarios, de quib. loquitur tot. tit. ad l. Iul. Maiest. & in 2. p. sub nu. 110. multa in proposito traduntur, & nu. 111. 112. & 113. dixi etiam in pract. de test. p. 1. nu. 40. Idem si contra personam Ecclesiasticam, vt tot. tit. C. de cri. sacrilegij, & pariter contra Iudicem, vel decuriones, & similes personas publicas in dignitate constitutas, DD. in d. l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de ijs qui not. infra. Pœna vero seditiosorum est a lege indicta vt l. 4. ff. ad l. Iul. de vi priu. Men. de arb. cas. 266. nu. 4. & 394. num. 78. qui hanc esse pœnam arbitrariam dicit, & de diuersis pœnis cõtra seditiosos. vi. plene Boer. tit. de seditio. & Dec. in tra. delic. to. 2. eo. tit. c. 19. n. 27. vsq; ad n. 39. At si concitetur seditio, ea mente vt fiat contra Principem, pœna (proculdubio) est mortis vt ibi. Nobilibus vero magis punitur ex quo magis ex proposito

facere præsumitur. l. dist. cap. sanctitas, l. proferandum, §. si quid, C. de iudi. intellige quoad pœnam pecuniariam, *Damas. reg. 62.*

98 † Vltimo pœna ratione animi, & modi patrandi delictum augetur, si ex proposito, & animo deliberato in insidijs proditorie deliquit, sine causa, ob propriam malam qualitatē, aut per pecuniã assassinium commisit, cum sclopo, aut veneno occidit, & similibus prauis, & dolosis qualitatibus, de quibus supra in 1. p. nu. 59. vsque ad num. 79. et 93. cum seq. & tot. tit. ad l. Corn. de sicar. Pau. Castren. consil. 236. vol. 2. Petr. Caball. cas. crim. 97. & de omnibus supradictis causis vide Put. in d. verb. pœna, c. 4. 5. 6. & 8. vbi pulchre, & magistratiter loquitur. Et si extaret lex, vt Florentiæ anni 1562. die 22. Septembris. Quod de certis delictis lapsio decennio, de alijs quinquennio, de minoribus vno anno, cognosci non possit, & sic præscripta actio intelligitur a die vltimi delicti, & non a primo delicto. Bar. & doct. in leum qui. §. in popularibus, circa med. ff. de aleator. vbi præscriptio statutaria locum habet, vtroq; casu scilicet ne post tempus ciuilitate, nec criminaliter agatur. & vi. Balb. de præscr. 4. par. 4. par. q. 2. Caball. casu. crim. 5. & infra, & in materia l. fin. C. vt intr. cer. temp. vi. Capic. decisio. 206. vbi de instantia causarum criminalium, & Doc. in d. l. proferandum. C. de iudic. A. fin. in sua pract. cap. 3. verum de iure communi de omnibus delictis cognosci potest, vsque ad viginti annos, vt l. querelam, C. de fal. Boss. de accusat. nume. 30. vi. infra in quinta parte, numero 173. de causis † alleuandi, vel augendi pœnas, & dicit sub num. 8. quod delicta recentia grauius puniuntur, quam antiqua, Put. in ver. pœna, c. 4. num. 8. quæ si lapsio decennio a die commissi delicti minuenda sunt, aut commutanda, Princeps consulendus est, Boss. de homic. nu. 112. & in tit. 100. de pæn. num. 8. & 10. † sicut etiam grauius puniuntur delicta reiterata, idem Put. c. 8. nume. 14. Clar. q. 84. vers. sed hic incidenter, Euerar. in loc. a vi geminationis, quod si verum est valde punientur lenones, qui quæstum faciunt adolescentulos vitijs nefandis obijciendo, vt per Ouid. lib. 1. amor. eclog. 10. de quibus aliqua dixi supra, & in l. crimen lenocinij, C. ad leg. Iul. de adult. & in l. fin. C. de specu. & scenic. & lenoc. lib. 1. ubi licet pœna sit exilij, ne alios infestent, tamen etiam est vltimi supplicij, in auth. de lenoc. Farinac. de indic. & tor. quæst. 43. num. 100. & uide supra sub num. 79. Foller. pract. d. uer. item quod fuit leno. Sed quoad reiterationem, quia est materia quotidiana scire debes, quod reiteratio uerificatur in bona uice, argum. d. l. boues, §. hoc sermone, de uerb. signif. Gram. mat. decisio. 16. & 36. Luc. de Pen. in Lunica, num. 10. C. de suscept. exactor. lib. 10. & reiteratio delicti est adeo grauis, quod auget etiam pœnam, quamuis reus de tali crimine alias fuerit punitus, pulcre Anguisol. cons. 18. lib. 1. & si a statuto pars pœnæ remissa sit, ob cõfessionem delicti si iterum in idem delictum incidit, statutum amplius locum non habet. vt not. Doc. C. de episc. & cle. l. 3. pulcre Euerar. in sua cent. in loc. 91. a vi geminationis. quam limitationem addo cas. crim. 56. D. Cabal. vt dixi sup. p. 3. sub n. 202. ibi & inter alias. Et licet quis fuerit punitus, tamen reiteratio aggrauat pœnam. Sim. de Prat. cõf. 104. n. 25. & 46. vbi ait, quod licet reus torturam passus, a pœna ordinaria sit exèptus, tamen ob reiterationem tenetur pœnam illam ordinariam pati, aliud exemplum adducit Baiar. ad Clar. q. 84. nu. 28. & 30. vbi limitat in delictis reiteratis, in eadem specie, seu in eodem genere

- mali, ex quo delinquens hoc modo per binas vi-
ces, appellatur delinquens consuetudinarius, Grā-
ma. decis. 16. & decis. 36. intellige quando in eodē
genere mali in eadem persona, vel etiam diuersa,
diuerso tamen tempore. Sed vi. Ias. in l. si certis an-
nis. C. de pac. Add. ad Bertazol. consil. 213. lit. d. p.
1. in cri. Præterea nota quod si quis impetrauit gra-
tiam a Principe, aut remissionē ob delictum, si ta-
cuerit in præcis se bis commisisse delictum, gra-
tia redditur inanis, & vacua, vti per obreptionem
obtentā. Cyn. Bal. Cast. ac alij commu. in d. l. 3. C.
de epis. & cle. Hinc Serenissimus Magnus gratias
concedere solet hac conditione si alias impetrans
non deliquerit, & quandoque pœnæ augetur dis-
positione statutorum propter negationem, Ange.
in auth. de trien. & semiss. §. si autem, in fi. & quo-
ad reiterationem, per quam pœna augetur, locum
habet, etiam si quis pluries fuerit punitus, Simōn
de Præc. consil. 104. nu. 25. & 26. & Angussol. con-
sil. 18. libro 1. declarat procedere in eodem genere
mali, & quod consuetudo sit probata, & non per
vulgi opinionē, & in duabus vicibus verificatur,
101 Gram. decis. 36. nu. 9. ¶ Iudex tamen in augendo
vel minuendo pœnam debet exprimere causam,
cur minuat, vel augeat, iuxta commu. DD. sent. in
d. l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de ijs, qui not. inf.
intelligunt de eo, qui est subiectus syndicatui, vt
102 monet Bal. in d. §. pœna grauior, ¶ licet sententia
sine expressione dictæ causæ sit efficax, per l. 4. §. si
quis, ff. de re iud. Fallit si sententia fertur de consi-
lio sapientis, vt in statu Sereniss. magni Ducis, vbi
cauetur consultorem in facto, & in iure causam
allegare debere, sed in alijs causis si seruetur pœna
a statuto, vel a consuetudine introducta, non tene-
tur iudex exprimere causam cur ita iudicet; imò
fatuus iudex reputatur in hoc causam exprimendo,
quia aperit viam aduersantibus, & malignan-
tibus impugnandi, cap. sicut, & c. cum Bertoldus,
de re iud. pulchrè Farinac. d. q. 17. nu. 62. vbi multa
in propos. adducit, sed Iudici nostro nullo mo-
do necessitas imponitur, nisi in voto ante prolatio-
nem sententiæ forte recitādo coram Principe, vel
in consilio secreto (quando opus est) sed circa augē-
dam, vel minuendam pœnam, an non obstantibus
supradictis hoc permittatur si statutum aut lex ir-
rogat pœnam ipso iure: dic. quod sic, Ludo. decisio.
Luc. 15. num. 60. pa. 1. & de clausula, ipso iure, vide
Menoch. de arb. q. 96. Farinac. de delict. & pœn. q.
17. nu. 23. Bonacoll. q. cri. super statu. in verb. ipso
iure, vbi ait, quod requiritur declaratoria, & distin-
guit an clausula ipso iure, adiecta sit tempori præte-
rito aut futuro, & vide Brun. in 3. vol. statu. in ver.
reiterationis, quæ verificatur in bina vice, vt in 5. par.
sub nu. 275. Gram. decis. 16. & 36. Luc. de Penn. in
l. vnica, nu. 10. C. de suscep. exact. lib. 10. Anguissol.
conf. 18. lib. 1.
- 103 ¶ Quando autem vna pœna faciat cessare alterā,
ponit Dyn. in c. generi, & ibi addit. de reg. iu. in 6.
lit. P. Bar. in sua disp. Pisanæ ciuitatis, & DD. in l.
2. C. quæ sit longa cōsue. Ale. conf. 103. vo. 4. Ang.
de malef. in ver. caput a spatulis, ver. quid autem,
104 nu. 5. vbi dat istam doctrinā, quod quando ¶ statu-
tum dicit, quod procedatur de similibus ad simi-
lia, & in statutis non reperitur simile, tunc succe-
dat ius cōe, intellige vt per Cauat. decis. 35. nu. 28.
29. 30. & 31. par. 1. & vide quæ supra dixi nu. 35. &
per consequens datur intelligi, quod statutum vol-
uit in subsidium imponi pœnam iuris cōis, igitur
a pœna statuti recessum videtur, Barto. in l. 1. ff. vi.
bon. rapt. Sed quid si a iure non inuenitur imposi-
ta aliqua pœna: tunc arbitrio suo Iudex imponit, si-
cut si delinquens non esset capax pœnæ indictæ de
iure, vt infra dicam, & ita tenet Fel. in c. qualiter &
quādo, in 1. col. ver. 4. de accusat. & in c. postulasti,
de Iudæ. intellige vt inf. ver. porro, nu. 109. Sed Sa-
ly. melius distinguit in l. qui sepulchra, C. de sepul-
chro violat. tamen sequere distinctionem Bartoli
tanquam clariorem in l. sanctio. ff. de pœn. vbi ait,
aliquando sunt duæ pœnæ, vna generalis, & altera
specialis, & vna imponitur a lege, vel a statuto; &
altera ab homine, idest a Iudice, vt in præceptis
pœnalibus, & tunc vna non tollit alteram, sed concu-
runt, l. non dubium, C. de leg. Hinc dicimus
quod pœna conuentionalis quando concurrunt cum
pœna legali vna non tollit alteram, text. in §. vice
uersa, Institut. de inutil. stip. Fabr. in §. hæc autem,
Institut. si quadr. pauper. & in §. non solum. de ver.
obl. si vero vtraque a lege vel a statuto pariter concu-
runt, quia eadem est ratio, l. illud, ad leg. A qui.
nisi correctiuè, quia generi per speciem derogatur,
d. cap. generi, Cacheran. decis. Pedemon. 89. nu. 5.
& 6. Si vero vtraque a Iudice, tunc vna sufficit, l.
Prætor edixit, ff. de iniur. & illa quæ sufficientior
est, l. respiciendam, ff. de pœn. Si vero ab vno statu-
to duæ imponuntur pœnæ, vna generalis, & incerta,
altera specialis, tunc generalis non refertur ad
specificatam. Si vero ab vno statuto duæ imponun-
tur pœnæ certæ, & specificæ pro eodem delicto, vna
generalis, altera specialis, tunc refertur ad speci-
ficatam, Dec. consil. 382. Lap. allegat. 88. num. 6. &
seq. car. 455. & sic specialis tantum imponitur. Si
vero sub diuersis legibus, vel de iure communi vna,
& ex statuto altera, tunc vtraque habet locum,
105 Barto. in l. 3. §. cum Titio, ff. de adim. leg. ¶ vbi
dicit, quod si vnum statutum pro maleficio imponeret
pœnam mille librarum, aliud pœnam quin-
quaginta, hoc vnum non censetur correctum per
aliud, sequitur Franc. Viui. comm. opin. in ver. sta-
tutum vnum, glo. 34. distinct. ca. fraternitas. Hinc
infertur ad duo statuta, vnum vult instantiam cau-
sæ appellationis esse dierum 60. continuorum, alte-
rum statutum de appellationibus vult, ut in causā
appellationis procedatur qualibet die feriata, uel
non feriata, præterquā in honorem Dei, certè non
obstante statuto de instantia loquente hoc præua-
lebit, quia est conforme iuri diuino, l. dies festos,
C. de fer. & iuri communi, quia vnum statutum
aliud declarat, l. non dubium, C. de leg. Socin. iun.
consil. 104. vo. 3. Alexan. consil. 42. vo. 3. Bertazol.
consil. cri. 557. vbi addit, nisi vna corrigat alteram;
in dubio tamen non præsumitur correctio, l. quo-
ff. de act. et obl. vel nisi vna suppleret alteram, quia
vtraque concurrunt, vt no. in c. at si Clerici, de iud. et
in l. 2. C. de spor. Aug. ad Ang. lit. A. Cæp. conf. 14.
106 & est ¶ regula quod nemo duplici pœna grauiori
debet, ar. l. bona fides, de reg. iu. & facit Bal. i. l. cū.
C. de fur. & Farina. de accus. q. 10. nu. 56. & 57. vbi
pariter distinguit circa pœnas duas æquæ principali-
ter concurrentes, & regulariter non debent concu-
rere, vt etiam tenet Bar. in l. 1. C. quan. ciu. act. cri.
præiudicat, & sublata vna altera manet, vt inquit
Farin. loc. cit. Hinc est quod ad fiscum spectat pro-
bare vtramque pœnā concurrere, cum reus habeat
intentionem fundatam in regula, l. qui accusare. C.
de eden. sed si vna pœna venit accessorie ad alteram
tunc principali extincta utique accessoria extincta
dicitur, vt per Farin. d. q. 10. nu. 47. vbi exem-
plificat, licet ad aliud proposuim, facit Damas. reg. 23.
Fiscus tenetur probare qualitates a statuto requisi-
tas, vt sentit Iac. de Are. & Cyn. & alij in l. 2. C. de
prob. latè Masca. eo. ti. in verb. qualitas, A sin. pra.
§. 29. c. 37. Pet. Cabal. cas. 125.

107 † Rursus dico, quòd quòdo ambæ pœnæ tendunt ad vindictam, & quælibet est sufficiens pro mensura delicti, iux. l. sancimus, ff. de pœn. tunc non concurrunt, nisi percipiatur quod cumulatiuè positæ sint, Clar. d. q. 85. ver. debet, in fin. Gomez. de delict. c. 1. nu. 38. l. quoties, ff. de act. & oblig. Felyn. in c. quod olim, ver. quæro plures pœnæ, de Iudicis. At si de duabus pœnis vna sufficiens non erit, tunc recurritur ad alteram, & isto in casu vna per alteram non tollitur, vt firmat Bald. in l. nullum, vers. quærit glos. C. de test. Alex. ad Bart. in l. lex Cornelia, §. fin. ff. de iureiur. † & quando delictum est vnum, & de duabus pœnis agitur (vt pro insultu, & vulneribus) pro eo, quod est maius pœna maior imponitur, & pœna minor confunditur, & cessat, Clar. in q. 84. ver. alius est casus, & dicam latius infra nu. 111. & in materia, l. nunquam plura, de priuat. delict. vi. Bolog. consil. 33. per tot. & quando pœna maior faciat cessare minore, trad. Bal. in l. quicumque, col. 2. C. de seru. fug. Sed si statutum mandat pœnas esse duplicandas, tunc si pœna erit amputationis manus, non potuerunt amputari ambæ manus, sed vna tantum, & pro duplicatione adhiberi pœna pecuniaria, Bald. in c. 1. C. de sent. pro eo, quod interest, quem refert Put. in verb. pœna, c. 5. nu. 4. Et in proposito duplicandi pœnas fortè ob negationem delicti, statutum non habet locum in materia damni dati, Bald. & Alex. in l. certi, ff. si cert. pet. nec quando pœna est ipso iure imposita, Bart. in l. id quod seruo, ff. de pecul. legat.

109 † Porro Iudex noster in imponendis pœnis informare se debet, quid iam in similibus obseruatum fuerit ab alijs, & ita similiter ipse iudicare, l. cum de interpretatione, & l. minimè, ff. de leg. Farin. d. q. 17. nu. 54. pulchrè Tiraq. de pœn. temp. aut remit. nu. 3. 4. 5. & 6. quoniam in pœnis arbitrandis proceditur de similibus ad similia, Io. And. in c. si compromissarius, §. si de elect. in 6. not. Cano. in c. ex literis, de cost. pulchrè D. Menoch. de arb. q. 14. nu. 3. maximè quando casus est omissus, glos. in l. si id quod, de iuris. omn. iud. & Put. in verb. pœna, c. 8. nu. 12. vbi si à lege inuenitur cautum, lex seruanda est, l. prospexit, ff. qui, & à quib. Sed ad hoc, quoad iudices, qui carent Brachio Regio, vide Corn. conf. 114. lit. g. vol. 1. Barb. conf. 21. vol. 3. Cassa. in consuetu. Burg. §. 5. pag. 43. et alibi Bursat. conf. 94. nu. 4. & alios quos adducit Bonacoff. in q. crim. in 10 verb. pœna, ver. communiter. † Et hinc alia sequitur declaratio super authoritate liberi, & absoluti arbitrij. Nam hodie ferè vbique locorum pœnæ statutariæ sunt adeò tenues, & debiles, vt stante authoritate liberi arbitrij, Iudex non possit recedere à dictis pœnis. & maiorem pœnam imponere, c. cognoscens, de constitut. & ita intelligendi sunt Doctores in l. quid ergo, §. pœna grauior, de infam. & Put. in d. c. 8. nu. 11. & alij, qui aliter sentiunt, loquuntur in alijs iudicijs, d. l. prospexit, qui & quibus, l. 1. §. is qui nauem, de exerc. & l. quamuis, de in ius voc. qui non habent arbitrium liberum, & absolutum, sicut Iudex noster, dum modò pœna sit iuxta mensuram delicti, l. sancimus, ff. de pœn. habita consideratione ad causas, ob quas pœna augeti, vel minui debent.

111 † Pone quòd adsint duo statuta, vnum vetus, alterum nouum, quodnam attendendum circa modum procedendi, & pœnam imponendi? & resolutiue dico, quòd si Iudex noster est munitus authoritate liberi, & absoluti arbitrij, cum ista clausula, non obstantibus quibuscunque statutis in contrarium, quibus derogamus, de quo per Bart. in l. si. C. si contra ius, vel vtil. publ. & in c. 1. de rescript. & Menoch. de arb. q. 97. in fin. dixi supra nu. 75. & fa-

cit Bald. in l. 1. sub nu. 2. ff. de pœn. quoad modum procedendi, si sint duo statuta, vnum quod in causis minorum procedatur vno modo, alterum quod in causis pauperum procedatur alio modo, attendendum est statutum minorum, quia causa naturalis prefertur accidentali, Bald. in l. habet, ff. de tur. Alber. super 3. vol. statuto. in ver. statuta duo. Similiter quoad condemnandum, si vnum statutum imponit pœnam forensi centum, & minori quinquaginta, hoc in casu pœna minor attendenda est, l. in pœnalibus, cum concord. de reg. iur. & quando sunt duæ causæ, vna quæ prodest, & altera non, attenditur illa, quæ est secundum ius commune, Alber. vbi supra, ver. statutum vnum. Sed deficiente tali potestate tunc si tempore delicti vigeat statutum nouum pœnam imponendo non copulatiuè, sed simpliciter, tunc attenditur statutum temporis delicti, tex. in l. 1. & ibi Bart. ff. de pœn. Dd. in l. 1. §. bona, ff. de iur. fisc. Præterea si antiquum statutum cum nouo conciliari aliqua distinctione non potest, tunc seruetur nouum tanquam correctorium prioris, §. sed & posteriori, Insti. quib. mod. test. infir. Castr. in 1. constit. C. §. quibus, & Alber. super stat. q. 19. par. 1. Cauale. decis. 6. nu. 5. 6. & 7. par. 1. Franc. Marc. conf. 56. Dec. conf. 302. Ro. conf. 104. nu. 2. nisi vetus statutum sit iustius, & æquius, quia non attenditur prioritas, nec posterioritas, sed quod est magis iustum, Mars. in l. 1. §. si serui, nu. 29. de

112 quæstio. & † nota quòd per statutum nouum appareat de mutatione pœnæ antiquæ, nihilominus quis dicitur accusari ex lege antiqua respectu specificationis delicti, licet puniatur secundum pœnam noui statuti, Bart. in l. 1. col. penul. vers. vltimus quæro, ff. de pub. iud. Tiraq. tract. de leg. connubial. in l. 13. nu. 12. et Bart. in l. oēs populi, l. q. 5. distinct. ff. de iust. & iur. Clar. d. q. 85. ver. debet etiam, vbi in fine concludit magis communiter teneri, quod pœna statuti noui faciat cessare pœnam iuris communis. Nec ideo opus est, vt exprimat pœna, quæ de iure communi est imposita, Alber. in 3. vol. stat. in ver. ius commune.

113 † Quid si pœna sit alternatiua, puta corporalis, aut pecuniaria, in hac dubitatione sunt verba consideranda an dirigantur ad Iudicem, vel ad reum; si ad Iudicem, ipse eligit; si ad reum, reus eligit, Clar. d. q. 85. vers. solet etiam, Menoch. de arb. q. 84. Luc. de Pen. in l. si quis, C. de cursor. publ. lib. 12. Felyn. in c. inter cæteras, de rescr. Bald. in l. si fugitiui, C. de seru. fug. si verò verba statuti dirigantur partim ad Iudicem, & partim ad reum ipsum, electio erit ipsius rei, Felyn. d. c. inter cæteras, Abb. in c. a crapula, nu. 4. de vit. & honest. Cler. vide D. Menoch. de

nec potest se eximere per penam pecuniariam: de secundo est exemplum de eo, qui non habet in aere, luat in corpus, not. gl. in l. si quis id quod, de iur. 115 omn. iud. & in l. si de in ius voc. & ratio est, quia a criminis qualitate delictum nomen assumit, Bald. in l. 2. C. de conchis. At si statutum dixerit, quod imponatur pena corporalis, vel pecuniaria arbitrio Iudicis, tunc non erit pena subordinata, sed alter-nativa, & Iudex, quam malit eligere, potest; & considerata qualitate delicti, & delinquentis, eligit illam penam, quae aptior, & proportionabilior erit, si facimus, de pen. Menoch. de arb. q. 90. num. 38. vide Put. in verb. pena, c. fin. nu. 9. & in delictis occultis, & nocturnis, quae grauiora sunt, penae augeri debent, l. 1. §. occisorum, ad Syllan. & fiunt id est statuta, penam duplicantia, tamen in statutis huiusmodi, male dicta, aut male scripta non comprehenduntur pro maleficijs de nocte comprehensis, Bart. in l. aut facta, ff. de pen. sequitur Alex. consil. 77. in 1. vol. & delictum factum vesperi, non comprehenditur in facto de nocte, distinguendo ut per Boer. decis. 254. nu. 17. contra Bart. vi. que inf. dicam in 5. par. num. 261. Nox vero naturaliter est quando in sero propter obscuritatem noctis cognoscitur, nec discerni recte potest, qualis sit homo ille quem vides obuiam venire, aut pertransire propè te, an sit Ioannes, vel Martinus, ita quoque intelligitur de mane diluculo ex quo in materia statutorum penae sunt magis restringenda, quam aliter ut ait Luc. de Pen. in l. qui agros, C. de omni agr. deser. lib. 11. nec consideratur in hoc, quod nox intelligatur occisio iam Sole, & aer est nubilosus, vel caliginosus, nam adhuc discerni, & cognosci potest homo qui sit, & illa obscuritas post occasum solis est accidens, sicut de Eclipse dicitur apud Arist. in suis Meteor. sed nox est cum post aue mariam de sero sit obscuritas ob noctem non autem per accidens licet Luna luceat, vel Claritas, ut in vere micantibus Stellis appareat. Nam Deus fecit duo luminaria magna vnum, quod praesert Diei, ut Sol, alterum quod praesert nocti, ut Luna Gen. c. 1. luminare maius, & luminare minus vi Bar. in l. 1. §. hoc autem Senatus, ff. ad Sylla. & Fely. in c. si perfodiens, de homic. Bonacoss. de statu. in ver. Nox, in tract. nu. 47.

116 † Ast pena semel electa à Iudice, vel ab eo, qui optionem habet, non erit amplius poenitentiae locus, Soc. in c. sicut Iudaei, num. 54. de Iudae. & Clar. quaest. 95. vide Cano. in d. c. inter ceteras, de resc. Iudex tamen noster potest morem gerere reo, ut ibi, nec tenebitur seruare illam regulam, videlicet, quod in imponendis poenis arbitrarijs intelligatur de pena pecuniaria, ut tenent Dd. quos Clarus allegat quaest. 83. ver. sed quaero, quoniam potest arbitrari etiam poenam mortis, gl. in §. in summa, Instit. de iniur. Bald. in l. quid ergo, §. poena grauior, de infam. intellige si delicti qualitas exposcit, d. l. facimus, de poen. Put. in ver. poena, c. 10. per tot. secus in Iudice carente hoc amplo arbitrio, in quo dicta gl. §. in summa, est communiter reprobata, ut inquit Afflict. decis. 270. Item potest punire loco pecuniariae poena corporali, & pecuniaria simul, iuxta casus exigentiam, Afflict. decis. 276. Card. clem. 2. §. 2. de haeret. Put. d. ver. poena, c. 8. num. 11. vide Af. tit. de religio. & sumpt. fu. §. & poenae pecuniariae Menoch. de arb. cas. 286. Clar. q. 8. ver. vltimus, in fin. & si statutum poenam corporalem indicit, & delictum ex qualitatibus, & circumstantijs aggrauetur, utique poena corporalis grauior, & non pecuniaria arbitrari debet; & e contra si statutum indicit poenam pecuniariam, & delictum aggrauetur, ut supra, tunc

maior poena pecuniaria arbitranda est, & non corporalis, & hoc modo etiam procedetur de similibus ad similia, & haec conferunt supra dictis num. 109.

117 † Item stante hac regia auctoritate, Iudex potest imponere poenam confiscationis bonorum, l. 1. C. ne sine iuss. Princ. Mars. sing. 397. num. 2. at Iudex inferior hoc facere non potest, ut tenet Bald. in d. l. 1. & Nat. consil. 594. nu. 10. vo. 4. Azo. in sum. C. ne sine iuss. Princ. Cassa. consuet. Burg. tit. quis confil. §. 1. Dec. in c. 1. & ibi Bald. C. de offic. deleg. idem in c. 1. ver. sed hic quaero, de pac. tenen. Alex. consil. 116. animaduertis statutis, col. 4. vo. 1. qui intelligi debent de Iudice, cui liberum arbitrium concessum est simpliciter, non autem de Iudice nostro, Cassa. loc. cit. vbi loquitur in Capitaneo Iustitiae Mediolani, Roland. à Vall. consil. 99. nume. 28. vol. 1. & ita distinctè tenet D. Menoch. de arb. q. 93. num. 2. & seq. † vbi duplicem esse dicit confiscationem bonorum, vnam, quae à iure determinata est, & hanc posse imponi ab inferiore à Principe, alteram, quae non est in iure determinata, & hanc solus superior imponit; & allegat Salyc. in d. l. 1. C. ne sine iuss. Princ. hanc theoreticam docere; sed reuera, quilibet Iudex ordinarius (etiam habens arbitrium velit nolit) tenetur parere statutis, & legibus; difficultas cadit in eo, qui non est suppositus statutis, & legibus positius, D. Menoch. de arb. q. 13. num. 1. & 2. satis dictum est in 1. par. quae cessat in Iudice nostro per supradicta. Et dicitur confiscatio bonorum, quae non est determinata de iure ciuili, & venit accessorie, ut de poena quoque dicitur per Angel. de malef. in verb. praesente Caio. num. 34. per Bart. in l. 3. in fin. C. si pen. app. & exemplificat Farinac. de inquisit. q. 10. num. 47. vi. in propos. quae dixi supra nu. 27.

119 † Hinc inferitur, quod Iudex virtute huius brachij poterit citare testem sub poena confiscationis bonorum, Bald. in c. 2. de test. cog. Nat. consil. 593. vo. 3. licet contrarium tenere videatur in consil. 194. eod. vol. sed potest responderi, ut supra in praecedenti casu. Item obiectum sanari potest, si veritas aliunde haberi non potest, l. vnica, ff. de offic. Consul. quia necessitas non habet legem. Item si in praescepto sub dicta poena confiscationis bonorum insit haec clausula, saluo iure creditorum, & legitima filiorum, ut in auth. bona damnatorum, C. de bon. damnat.

Sed quaeritur num in bonis confiscatis veniant bona aduentitia?

Pro resolutione huius dubij sciendum est, quod duplex est species bannitorum, aliqui sunt banniti ad tempus, & isti aequiparantur relegatis, aliqui sunt banniti in perpetuum, & isti aequiparantur deportatis, ut est gl. sing. in verb. retinent. §. cum autem is qui, Instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. & ibi ponit, quae iura deportati amittant, & dicit amittere iura ciuilia, & retinere ea, quae sunt iurisgentium, est etiam tex. in l. quidam, ff. de poen. l. inter poenas, in princ. & l. relegatorum, §. siue ad tempus, ff. de inter. & releg. Alex. consil. 26. & consil. 75. vo. 1. Gand. de malef. in rubr. de bannit. in princ. et de deportatis habetur per Menoch. de arb. cas. 330. & Nat. consil. 666. col. fi. & deportati habentur pro mortuis ciuilitate, d. §. cum autem, Instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. & deportate nil aliud est, quam bona omnia delinquentis publicare, Boer. inter tract. crim. diuerso. tit. de seditiosis, q. 7. nu. 30. alij dicunt, quod deportare perpetuo bannire significat, cum confiscatione bonorum, Brun. à Sol. in suis quaestio. rubr. bannitus an amittat beneficia iuris communis, & c. q. 16. num. 6. & 8. qui ait,

ait, bannitos huiusmodi perdere iura ciuilia, quæ sibi competunt vsque ad bannum, non ea, quæ obueniunt post bannum; sic placet Nell. de bannit. 1. par. 2. temp. nu. 18. Viui. com. opin. tit. de malef. c. 1. tom. 3. fol. 145. & etiam stante statuto, quod bona banniti debeant confiscari, non comprehenduntur bona post bannum acquisita, Alex. col. 15. vo. 1. Bonacoli. super statu. ver. banniti, ver. 3. licet Farinac. de delict. & pæn. q. 19. nu. 15. & 16. cū Claro q. 67. sub ver. deportatio, teneat quod illa pænā deportationis hodie recesserit ab aula, præterquam in locis maritimis, vt in Italia apud Ianuenses, Venetos, & Regnicolas, Clar. vbi supra, & Baiar. ad eum nu. 17. hodie verò dicta pænā est arbitraria, vt per Menoch. d. cas. 330. & Farinac. d. q. 19. nu. 25. in fi. & nu. 16. cir. fi. concludit, quod bannum pænā capitis, aut furcarum dicatur quædam tertia species, quæ non æquiparatur nec relegatis, nec deportatis, Ofasc. decis. 105. & Clar. q. 71. & Bonacoli. com. opin. crim. par. 1. pag. 14. vers. 3. incip. banniti nostri temporis.

Ex hoc est altercatio an stante statuto, quod bannitus impune occidi possit, de omnibus indistinctè loquatur? & resolutiue concludunt omnes statutum habere locum in bannitis contumacibus, quibus pænā mortis irrogaretur, si in fortiam iustitiæ venirent, nec post statutum maior pænā imponatur, quàm sententia imponat, vt vnaquæque res secundum suam qualitatē intelligatur, l. eum, qui ædes, ff. de vsucap. Corp. conf. 5. in crim. & D. Menoch. de arb. q. 90. nu. 37. 38. & seq. & per Nell. de bannit. in 1. par. 2. temp. cir. princ. vbi tenet tale statutum valere, & ita tenet Gandin. in tit. de bannit. nu. 2. quia etsi non licet de iure diuino, vel gentium hominem occidere, tamen ex causa licitè fit permittente iure generali, vel particulari positiuo, vt pro uincia expurgetur malis hominibus, l. congruit, ff. de offic. præf. & ne delicta remaneant impunita, l. ita vulneratus, ad leg. Aquil. nam sunt talia statuta introducta pro communi quiete, Bart. in l. opprimendorum, C. quan. lic. fin. iud. se vindic. Dd. quos allegat. Bonacoli. in quæst. crim. super statu. in ver. banniti.

Modò ad rem nostram intelligèdo de bannitis, qui impune offendi possunt, & de quibus vltra alios per Brun. à Sol. d. q. 16. nu. 9. Grass. de vlt. volunt. §. legatur, q. 8. Ludou. Cat. conf. 103. inter conf. diuerso, glos. in l. 3. de bon. dam. an bonis eorum confiscatis etiam veniant bona aduentitia? & resolutiue dicitur quod non; ita tenet Bart. in l. si finita, §. si de vefigalibus, nu. 12. vbi exact. Alex. ff. de dam. in fact. sequitur Nell. de bannit. in 1. par. 2. temp. nu. 26. ver. fortius ergo, & nu. 27. Soc. iun. ab omnibus allegat. conf. 77. nu. 8. & 9. vbi etiam si patri vsufructus non queratur, vo. 2. cum eo. Ruin. conf. 24. vo. 4. Bertazol. conf. 49. vo. 1. Alexand. consil. 22. vo. 1. Curt. conf. 60. Paris. conf. 157. nu. 1. vo. 4. Item si inter patrem, & filium fuisset factum compromissum & laudum, quod de bonis, in quibus pater habet vsufructum, filius possit liberè disponere, per Abb. in conf. 66. vo. 1. quem refert Baiar. ad Clar. ita tenentem in §. fin. q. 78. vers. sed quid in aduentitijs, num. 55.

Item si pater non haberet vsufructum in aduentitijs, vt tenet Farinac. de delict. & pæn. q. 24. nu. 8. & in propòsita questione plures allegat. Boer. decis. 7. nu. 10. cum seq. idem tenet per plura fundamenta Gomef. var. resol. tit. de contract. c. 15. num. 14. & 15. vbi respondet ad contraria per eum excitata, nu. 13. quæ possunt vtiq; deseruire ambiguitati, D. Menoch. de recup. poss. remed. 9. nu. 84. limitat veram esse contrariam opinionem, quando filius bannitus capitaliter alium hæredem nõ haberet, nisi fi-

scum; et constanter tenet opinionem hanc tãquam magis communem & veriore, Farinac. qui multos allegat in tit. de delict. & pæn. q. 24. nu. 5. vbi ante nu. 6. recenset optimum fundamentum Gomef. vbi supra, nempe quod filius nullo modo potest alienare proprietatem bonorum aduentitiorum sine consensu patris, & hanc opinionem in iudicando tenendam esse ait, nu. 6. vers. quibus non obstantibus, ea ratione, quia patria potestas habet quandam prærogatiuam, vt pater præferatur fisco: & ita tenet Boss. de bonor. publicat. nu. 71. vers. de aduentitio, & hanc vti equiorem tenendam esse arbitror, ex quo confiscatio est odiosa, & stricti iuris, Scrib. in auth. bona damnatorum, C. de bon. proscrip. & idèd tanquam pænalis, & odiosa est restringenda, Farinac. de delict. & pæn. q. 25. sub nu. 21. quia ob bannum capitale delictum non remanet impunitum, & sat est legem habere suum effectum, l. ita vulneratus, ad leg. Aquil. si etiam vltra personalem pænā addatur à statuto confiscatio bonorum, certè est punitio ad mensuram carbonum, quia est contra ius commune, d. auth. bona damnatorum, & semper debemus interpretari, vt ius commune minus lædatur, quàm fieri possit, Bart. col. 61. in princ. Io. de Ana. conf. 59. in fin. Dec. conf. 438. & alij quã plures allegati à Farinac. d. q. 25. nu. 21. quod non esset, si etiam in bonis aduentitijs confiscatio procederet, quia ius commune resistit, c. olim, de reg. iur. in 6. nemo enim duplici pænā puniri debet, pulchrè in propòs. Afflict. de prohib. feud. alie. per Federic. §. condemnatorum, num. 9. & pænæ sunt molliendæ, non augendæ, l. interpretatione, de pæn.

Verùm limitant Doctores, primò hanc conclusionem locum non habere in crimine læsæ Maiestatis, d. authen. bona damnato. & per Clar. Boss. Farinac. nu. 9. q. 16. Gomef. & alios supra citatos, & non videtur habere contradictorem, licet Cachera. decis. 94. quardam in medium deducat, tamen concordat cum alijs Gigas tract. de crim. læs. Maiest. quæst. 11.

Secundò limitat si statuti verba apta essent comprehendere etiam bona aduentitia, quia non per extensionem, sed ex vi verborum, & mente statuentium aduentitia quoque veniunt in confiscatione bonorum, l. non aliter, de leg. 3. Euerat. in loc. à ratio. leg. larga & am. pla ad extensio. ipsius leg. per Dd. in d. auth. bona damnatorum, saluo tamen vsufructu patri, l. in pænalibus, de reg. iur. c. odia, eod. in 6. Cauale. de vsufr. nu. 180.

Tertiò limitant si ita consuetudine interpretatum esset, l. minimè, de leg. quia cum statutum sit solemniter publicatum præsumitur moribus vtentium approbatum, & qui contrarium dicit probare debet, Gozad. conf. 16. nu. 16. & conf. 27. num. 8. Peregr. de iur. fisc. lib. 5. de publicat. 60. nu. 20.

Quartò limitatur si bannitus non haberet alium hæredem, nisi fiscum, quod dic vt per Gomef. d. c. 15. nu. 15. de contract.

A Alienatio facta ante delictum, coniunctis seu alienis ex titulo oneroso siue lucrariuo, non retractatur à fisco, nisi hæc concurrant; primò, quod facta fuerit tẽpore quo vigeat inimicitia capitalis contra illum, in quem patratum est delictum, Blanc. de indic. num. 87. nam si delinquitum esset contra alium, cum quo nulla tunc temporis erat inimicitia, cessat præsumptio, l. omnes debitores, §. Lucius, ff. si quis in fraud. cred. Bart. in l. post contractum, nu. 1. & in §. præsumpt. de donat. Peregr. de iur. fisc. lib. 5. tit. nu. 155. cum alijs per eum adduc. amplia si esset controuersia cum eo omnium, vel maioris partis bonorum, quæ æquiparatur inimicitia capitali, Menoch. de arb. cas. 239. nu. 11. Tiraq. in tract.

cessan. cau. sub num. 217. Item cessat si prouocatus quis delinquit, Bart. d. l. post contractum num. 11. in fin. Menoch. de arb. cas. 361. num. 34. Limita nisi is delinquens fuisset facinorosus, & mandatarius, nam ex malo omne malum præsumitur, Menoch. præsumpt. 32. num. 5. lib. 5. Alciat. in l. post contractum, vbi est locus principalis huius materiae, sub num. 37. de donat.

Secundò, quòd delictum tale sit, per quod bona veniant confiscanda, nam si quis delinqueret, & puniretur pena particulari, tunc non quæritur an alienatio sit facta in fraudem fisci, Peregr. de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 156. hinc vidi Florentia in causa Bagnoni iudicatum per D. Auditorem fiscalem, in causa cuiusdam qui atrociter blasphemauerat.

C Tertio, quòd alienatio sit facta omnium bonorum, vel saltem maioris partis; nam ex immensa donatione fraus præsumitur, d. l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fraud. cred. Peregr. de iur. fisc. num. 156. vbi ampliat quatuor modis; primò, si meliora bona alienauerit; secundò, si iuramentum interuenit; tertio, si etiam in pluribus vicibus, & non semel illa alienauit; quòd declarat si ex causa onerosa, tamen hæc non est tuta, si apparet de necessitate, & exigentia, vel si is esset homo valde liberalis.

D Quarto, quòd pretium non fuerit actualiter numeratum, secus si re ipsa numeratum sit, Alciat. d. l. post contractum; Menoch. d. præsumpt. 124. nu. 11. lib. 3. vbi fiscus vsque ad complementum iusti pretij agere posset reuocatoria. Limita hoc quartum dictum nisi emptor fuisset particeps fraudis, Bart. d. l. post contractum, num. 3. & 8. l. ait Prætor, §. fraudis, ff. de ijs, quæ in fraud. cred. vt per Boss. de pub. bonor. num. 47.

E Quintò requiritur, quòd delictum sit secutum non multum post tempus dictæ alienationis, Bart. in d. l. post contractum, nu. 2. Menoch. d. præf. 124. num. 5. & statum arbitrio Iudicis.

F Bonorum futurorum successio post bannum, & sententiam banni non spectat ad fiscum, sed ad bannitum, seu ad eius hæredes, tex. in l. si mandauero, §. is cuius, ff. manda. Bart. in l. 1. de bon. damnat. Clar. §. testamentum; q. 20. vers. & hæc quidom, ratio est quia non amittit ea, quæ sunt iuris communis, Brun. à Sol. suis quest. q. 16. nu. 11. & 24. Mago. decis. 99. Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 7. num. 46. lib. 5. tit. 1. num. 132. cum seq. per Bald. in l. 1. C. de hæc. instit. & alios quos ibi adducit, & Bertazol. conf. 5. 10. num. 8. vbi communem opinionem ait, lib. 2. & plures allegat Gomez. var. resolut. tit. de delict. c. 14. num. 1. Farin. de delict. & pæn. quest. 24. num. 20. & q. 25. num. 138. Castr. consil. 56. vo. 1. & nota quòd aliud est bannitum esse incapacem succedendi, aliud est esse indignum; nam primo casu bona futura post sententiam debentur venientibus ab intestato, d. l. si mandauero, per d. §. is cuius, ff. manda. quo casu bannitus facit partem ad eummodum succedentium sibi, virtute iuris communis, aut statuti disponentis de successione ab intestato: vnde exclusi à statuto non participant de tali parte & commodo; secundo verò casu bona futura, quæ auferuntur bannito tanquam indigno applicantur fisco, l. Papinianus, §. meminisse, et l. cum talibus, §. fin. ff. de ijs quib. vt indig. & ita distinguit D. Farinac. d. tit. de delict. & pæn. q. 25. nu. 139. vbi adducit etiam Nell. de bann. l. p. 2. tempo. q. 39. & Peregr. de iur. fisc. tit. 1. per to. lib. 3. idem lib. 5. num. 132. & 133. Quid de bonis filij occidentis patrem, vel fratris fratrem; vide nouissimè D. Petrum Caball. in suis cas. crim. cas. 10. & circa confiscationem bonorum scias quòd si bona sint in diuersis territorijs, illa sunt applicanda illi Domino

in cuius territorio sita sunt, vt quando sunt duo feudatarij sub eodem Præfide Iac. de Beluif. in sua prac. tit. de fug. Reorum num. 37. dum modo ille Dominus habeat quoque ius confiscandi, Clar. q. 78. ver. sed hic quæro cit. med. vbi Bajar. num. 143. cum mult. seq. Bertazol. consil. 82. num. 7. & seq. & Bursat. consil. 43. videtur contrarium tenere.

120 † Item Iudex noster poterit remittere pœnam applicandam fisco, Menoch. de arb. q. 96. nu. 6. & 9. & quando reus non est capax pœnæ ordinariæ, potest commutare vnâ pœnam in aliam æquè similem, Clar. q. 85. ver. fin. Iudex autem qui non habet hoc brachium talia facere non potest inconsulto su

121 periore suo. † Verum si statutum dicit, vt delinquenti amputetur manus, & illam non habeat, non poterit altera amputari, sed alia pœna subrogabitur arbitraria, iuxta ea quæ supra dixi num. 108. Dd. in l. si fugitiui, C. de ser. fug. Bald. Paul. Castr. & Doctores communiter in auth. sed nouo iure, C. de ser. fug. Euerar. in centu. loc. à priuat. ad habit. & dic. vt infra. Similiter de pœna ictuum funis; nam si quis est in genitalibus apertus, vel in spatulis, aut in brachijs, seu in manibus alia pœna subrogabitur, dic vt infra num. seq. Item si alia de causa sit inhabilis, vt quia puer, infirmus, prægnans, vel senex, l. ferè, de reg. iur. Clar. q. 60. Dec. in l. pupillum, cod. tit. Gomez. var. resolut. tit. de delict. c. 1. num. 52. & 55. & Cagnol. d. l. pupillum, vbi pœna extraordinaria puniri si malitia supplet ætatem, D. Menoch. de arb. iud. Gomez. de delict. c. 13. nu. 38. Io. de Ana. c. intelleximus, num. 7. de ijs qui fil. occid. ibi de muliere prægnante, quòd possit condemnari pœna ordinaria partu prius nato, Mascard. de probat. conclus. 1208. vbi qualiter prægnantia probat.

122 betur; † Et hinc nota, quòd pœna expontium infantes est arbitraria, vt est glos. in l. vnusquisque, C. de infan. expo. & circa amputationem manus iam dictum est, si quis non habet nisi vnâ manum, vel alteram mancam seu aridam, quòd pœna commutabitur; idem si esset amputanda patri plures filios habenti, quos alit opera, & industria suarum manuum, quia miserationis causa pœna esset commutanda, Put. in ver. pœna, c. 1. & 7. nu. 9. Marf. inter sing. 602. & si statutum expressisset de manu dextra, tunc potius esset cedenda sinistra, & minus damnoſa, si quis debet manducare labores manuum suarum David ps. 127. ad hæc vide Euerar. loc. a priuat. ad habitum, & Grass. com. opin. c. 2. q. 19. car. 19. & Gomez. Reg. Cancellariæ, de annali. poss. q.

123 48. pag. 293. col. 1. lit. c. † Sed pone, quòd Iudex debeat seruare pœnam statuti expressam, si tempore delicti statutum punit vno modo, tempore verò sententiæ superueniat aliud statutum, addens vel minuens pœnam, nulla mentione facta de alia pœna primi statuti, an attendatur illud primum, vel hoc nouum? & Barr. in l. omnes populi, num. 49. & Sot. de iust. & iur. inquit, quòd propter adiectionem, vel diminutionem pœnæ sit attendendum tempus sententiæ, & non delicti, per l. penult. ff. de noxal. act. sed in pœna ordinaria nec aucta, nec diminuta attenditur tempus delicti, vt per eundem Bart. in l. 1. ff. de pœn. & vide Caccialup. in d. l. omnes populi, num. 156. & Croc. num. 144. de iust. & iur. in propof. Caualea. decis. 6. & decii. 30. in 1. par. vide quæ supra dixi nume. 111. & 112. Veruntamen

124 † in dubio vt pœna euitetur, attenditur initium, l. quod ait, §. lex ait, ff. de adulter. Dec. in reg. factum cuique suum, §. in penalibus, nu. 7. intellige si principium est licitum, & finis illicitus, alias attenditur quòd licitum est, siue finis siue principium, Boss. tit. de defensio. reo. num. 7. de hoc dixi in 2. par. nu. 40. & 41. & in proposito si delictum est tractatum in

- vno loco, & sequutum in alio quid iuris? vide Boss. tit. de for. comp. num. 59. & infra vers. duodecimus casus est.
125. † Hinc queri potest an sit imponenda pœna loci originis, seu domicilij, aut pœna loci delicti; hæc quæstio est quotidiana, quam ponit Clarus d. q. 85. in princ. vbi tres casus ponit, primus, si Iudex procedit contra suum subditum, attenditur statutum loci, vbi ius dicit; secundus casus est, si procedit contra forenses, & pariter punitur iuxta statutum loci, ubi ius dicitur, si delinquit in iurisdictione Iudicis, tamen sub eodem Principe, quia iste forensis condemnatur iuxta statutum patriæ suæ, & ita totus mundus seruat, licet in procedendo seruetur statutum loci, in quo ius dicitur; tertius casus est, si Iudex loci originis vel domicilij procedit contra subditum, qui delinquit extra territorium, & iurisdictionem domini, tunc semper vidi seruari opinionem Maria. in c. postulasti, nu. 16. de foro compet. quem Clar. allegat d. q. 8. vers. tertius est casus, in fi.
126. † Ipse addo quartum casum si subditus vnus domini delinquit extra dominium in subditum eiusdem domini, & tunc attendendum est statutum loci iudicantis, quia offendens & offensus subiacent eiusdem statuti dispositioni, Bart. & alij in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. Bald. in l. i. C. de sum. trin. & fid. Cath. & Ang. in ver. hæc est quedam inquisitio, nu. 83. & ibi Dd. quos Angelus allegat, opinio autem contraria locum habet, si offensus non esset æquè subditus.
127. † Quintus casus est si iste subditus delinquit in non subditum, & extra dominium, hoc in casu ius commune est attendendum, Clar. d. q. 85. vers. tertius casus, & videtur Bar. distinguere cum statutum simpliciter loquitur in l. cunctos populos, nu. 47. C. de sum. trin. & fid. Cathol. Alex. cōf. 111. vol. 2. Afflict. & alij quos Clar. adducit ibi. & in materia ista vide Clar. q. 39. vers. sed quæro nunquid, col. 3. & 4.
- A Et licet statuta vires non extendunt extra prouinciam, vt dicam nu. 133. tamen Iudex originis, subditum extra prouinciam delinquentem punire potest, Ang. de malef. in verb. hæc est quedam inquisitio, Boss. de foro cōpet. n. 182. testatur de com. mulat. Cass. in consuetu. Burg. §. 1. pag. 34. nisi iā alibi fuerit condemnatus, vel minus sufficienter, Baiard. ad Clar. q. 59. Ruin. cōf. 84. n. 3. vol. 4. sed an statutum liget subditum extra iurisdictionem suam commorantem, si ibidem velit litem mouere contra æquè subditum? videtur quod non, si eorum ordinario lis agatur; secus si delegatum poposcerit, tex. in lex tenore, de foro compet. Rom. cōf. 197. vbi infert ad statutum Florentinum, Bart. Alex. las. & alij in l. 1. §. & post operis, ff. de oper. nou. nunciat. vbi concludunt quod iurisdictione iudicis alieni sine consensu expresso domini eius qui prorogari vult vltius iurisdictionem prorogari potest circa ea quæ proprium & priuatum interesse respiciunt. Et eò magis quando prorogans contraxit domicilium in loco iudicis prorogati: dum tamē proroget iurisdictionem ordinariam, non autem delegatam, nisi vtraq; parte consentiente in delegato, l. est receptum, ff. de iurisdic. omn. iud. Marant. de ord. iud. p. 4. distinct. 12. pulchrè Surdus cōf. 87. per tot. vbi excipitur causa feudalis, quamuis Marant. loco cit. dicit non habere locum, quando apud dominum est reseruata iurisdictione; & opinio negatiua procederet, quando subditus iret extra iurisdictionem ad locum, in quo non habet domicilium querere Iudicem nō suum, vel quando reus inibi forum non sortiretur, per l. actor. vbi Dd. C. de ord. iud. etiam vbi causa restituta ageretur, l. 2. C. vbi & apud quem cognit. restituta. agen. sit, & fallit i personis Ecclesiasticis, Marant. in 6. p. actu 2. nu. 101. Et caue ne errēs; nam iurisdictionis causa sapit naturam Zelotypiæ: An autem valeat statutum, quod subditus vbiunque deliquerit tali pœna & non alia puniatur, vide Abb. in c. fin. num. 90. de foro compet. & ne essentialia omittamus prorogatio debet esse in actu & in potentia, vt tradunt Doctores in l. ff. de iudic. & Iudex qui non potest substituere minus potest prorogare, Sebastia. Mapheus in repet. l. si quis pro emptore, nu. 89. & 90. ff. de vsucap. & in hoc proposito si quis relegare vult vel exulari facere subditum suum in aliena iurisdictione, id facere valide poterit, si penam cōtrafacienti adijciat. Caball. Caf. cri. 120. absque pœna nihil agit, Iacob. de Beluis, prac. in ver. de fug. Reor. num. 44. vi. tex. in l. Relegatorum. §. si verò. ff. de inter. & releg. Doct. in l. extra territorium, cum glo. fi. de iurisd. omn. iud.
128. † Septimus casus, quando qui non est subditus delinquit in non subditum, vt inter duos viatores in aliena iurisdictione, qui ratione delicti subiacent foro ius dicentis loci delicti, vt est tex. l. i. C. vbi de cri. agi oportet. Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. & in l. i. & in l. cunctos populos, C. de sum. trin. & fid. Cath. & pœna statuti puniri debent, Boss. in tit. de foro compet. nu. 46. & Clarus hanc esse veram conclusionem dicit d. q. 85. vers. secundus est casus, col. 2. & in fi. vbi quoad delationem armorum prohibitorum dicit Iudicem in mitiorem partem inclinare debere, quando aliquo modo imputaretur ignorantia; verum cū ipso iure hæc arma sint prohibita, l. i. C. vt armorum vsus in scio Principe sit prohibitus, existimo locum habere pœnam ordinariam, vt infra dicam, & in §. p. nu. 314. secus de iure ff. quia de illo iure arma non sunt prohibita, l. i. & ibi Bart. ad leg. Iul. de vi pub. vi. sup. in 1. par. & aliqua in 2. par. & differt dilatio armorum ab vsu. Nā delatio præsertim itinerantibus negotiatoribus venatoribus, & huiusmodi videtur licita, vt l. 5. quis post hanc. C. de priuat. adific. quamuis ratio sit diuersa pro exportatione Bladarum, & columnarum, vt ibi. & nota quod lata sit interpretatio contra portantes arma prohibita & offensibilia, cum de iure communi vsus armorum sit de genere prohibitorum, d. l. i. C. vt armor. vsus. Secus de iure Digestorum, l. i. & ibi Bart. ff. ad leg. Iul. de vi publ. in verb. armorum.
129. † Octauus casus est, quando Princeps delegat alicui tertio causam sui subditi, qui delinquit non in iurisdictione Principis, nec illius Iudicis, puta si Dux Sereniss. Parmæ iustitiæ amator veller, ut procederetur contra suum subditum, qui delinquit in ciuitate Regij, & postea habitauerit in ciuitate Bononiæ, & obtinisset à summo Pontifice saltem, vt in ciuitate Bononiæ cognosceretur de crimine, hoc in casu debet puniri non iure communi, nec statuario, sed aliqua pœna arbitraria, cum nec ratione delicti, nec originis ibidem possit iudicari iuxta qualitatem delicti, l. sancimus, ff. de pœn. est materia auth. qua in prouincia, C. ut omn. obed. iud. & vbi cognitio est valde extraordinaria videtur pœnā etiam extraordinariā esse debere, l. hodie, ff. de pœn. & arg. l. eum qui edi. ff. de vsucap. Tiraq. de retract. consang. glof. 18. nu. 21. & † per requisitionem Principis dicitur prorogata iurisdictione, pro qua facere videtur Alex. cōf. 166. vol. 7. & Boss. tit. de for. comp. nu. 71. & 182. Bart. in l. fin. C. vbi de cri. agi oportet. Item si Iudex potest alium substituere, ac etiam si pars consentit in Iudicem incompetentem, dicitur prorogata iurisdictione, Farinac. de accusat. q. 7. nu. 4. Boss. de for. comp. Mapheus in repet. l. si quis pro emptore, nu. 89. & 90. de vsucap. vt sup. in 1. p. sub nu. 267.
- Qualiter autem prorogetur iurisdictione tradunt Seba-

Sebastian. Vñ. de nullit. ex defect. iurisdic. & in ti. qualiter sent. & processu q. dic. null. nu. 76. 77. & 78. & seq. vbi tractat de iurisdictione ordinaria & delegata; de prerogatione, de tempore ad tempus, de read rem, de persona ad personam, & de loco ad locum. At iurisdictione delegata non prorogatur, Abb. in c. P. & G. de offic. deleg. Dd. in l. 1. C. de iurisdic. Nat. conf. 82. Ruin. conf. 165. nu. 12. vol. 4. Nec per fidei iurisdictionem de parendo mandatis prorogatur, Paris. cōf. 48. vol. 1. & intellige, ut per Cauale. decis. 1. nu. 10. p. 1. qui docet ne dicatur consensisse in Iudicem, vt fidei iubeat de stando & parendo iuri coram suo Iudice competenti. Minus iurisdictione prorogatur per procuratorem non habentem speciale mandatum, c. cum olim, de offic. delegat. Guid. Papa decis. 285. Nota etiam, quod iurisdictione duplici modo prorogari dicitur, vno modo, quando Iudex potest alium in suum locum substituere, & altero modo, quando quis consentit in Iudicem non suum, Maria. in rubr. de for. compet. circ. prin. Boss. eo. tit. nu. 1. Farinac. de accusat. q. 7. nu. 4. Maphus in sua repet. l. si is qui pro emptore, nu. 89. & 90. ff. de vsu cap. & iurisdictionis prorogatio debet esse in potentia & actu, l. 1. vbi Doct. ff. de iudic. ideoq; si iudex non potest substituere, minus potest prorogari, d. l. si is pro emptore. vbi Maph. loc. cit.

131 † Nonus casus est, si delictum committitur in confinibus, vterq; Iudex potest illum punire iuxta statutum suum, Bal. in l. si verò, §. quod si ex Medrano, ff. de ijs qui eiec. vel effud. l. 2. C. vbi de crim. ag. opor. Boss. de for. comp. nu. 60. vbi alleg. Maria. in c. proposuisti, vers. circa, 7. q. de for. comp. Bott. conf. 47. nu. 57. & ambo Clar. alleg. d. q. 38. vers. preterea, & in materia confinium vide Hiero. à Monte

132 in tract. de finibus. † Quinimò tres Iudices separate iurisdictionis eodem tempore cognoscere possunt, videlicet Iudex delicti, originis & domicilij, siue ad instantiam partis, siue ex officio, secundum Clar. q. 39. vers. sed quæro nunquid, col. 4. vbi dicit, quod vnus processus non impedit alterum, vide Baiar. 161. nu. 14. & 15. vbi quædam practicabilia dicit, sed omnino videndus Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 4. tit. de loc. delicti, c. 17. nu. 27. qui ponit non posse puniri pœna statuti, eo quia delinquens in confinibus non dicitur deliquisse in prouincia, per Gomes. post Ioan. And. in c. de temp. ord. & mixtū non comprehenditur in simplo, Hip. sing. 238. & statuta non extenduntur extra prouinciam, Bart. in Lomnes populi, de iust. & iur. ideo pœna est arbitraria, auct. qua in prouincia, C. vt omn. ob. iud. nisi quatenus sint iuri communi conformia, & vide supra num. 127. verum quod contra eundem vno eodemq; tempore possit tribus in locis, à tribus iudicibus processus institui ex eadem met causa ad instantiam partis aduersæ durum videtur. Nam actor semel vna via electa illam prosequi debet, l. si mulier, §. fin. ff. quod met. caus. & vbi iudicium est ceptum ibi finem habere debet, l. ubi, ff. de iud. præsertim si non agitur circa executionem fiendam, iux. decis. 1. Borg. p. 1. addo hic quod delinquens in duabus iurisdictionibus (vt dico in cōfinibus) si est captus in vna sub eodem præsidio, & ambe pœne sint mortis, tunc qui habet captum procedere debet. c. impari causa, de reg. iur. in 6. & per l. 2. ff. ne quis eū qui in ius voc. est vt ex mat. l. penult. ff. de vsufr. aut in vna iurisdictione capitali pœna ob capitale delictum, & in altera non capitali pœna ob non capitali delictum esset condemnandus, tūc tradendus est huic vt primo puniatur, demum tradendus est alteri vt capitali pœna plectatur. l. si cui. §. si. ff. de accusat. & per Iacob. de Beluis. in sua pract. tit. de fug. reorum, sub num. 22. 23. & seq. vbi dat exemplum

quod si manus debet amputari, & caput per aliam pœnam, prius debet exequi sententia manus, & v. omnino. d. Beluis. ibi vbi materiam explicat cōcursus duorum Dominorum, vel duorum Iudicū contra eundem, & de præuentione.

133 † Decimus casus est quem ponit Clar. q. 38. ver. quæro, pone quod aliquis delinquit in exercitu Mutinensium, tunc posito in territorio Bononiensi, nunquid poterit puniri à Prætor Mutinensi; & respondet quod sic, Bart. in l. cunctos populos, nu. 46. C. de sum. trin. & fid. Cath. & ibidem Bald. nu. 14. qui de consuetudine ita seruari dicunt, & per alios quos Clar. ibi allegat, & postquā ita esse de cōsuetudine testatur, ita & illā pœnā Prætor imponere dē, q̄ de cōsuetudine imponi solet, l. minime, de leg. in proposito vide Farinac. de inquisit. q. 7. nu. 3. & 27.

134 † Undecimus casus & quidem valde singularis, quem pariter refert Clar. d. q. 38. cod. ver. quæro etiā pone ibi, & in hoc proposito, ubi narrat casum vnus militis hospitati in ciuitate Papiæ, qui commisit homicidium in territorio Placentino, & licet non esset subditus Mediolani, neq; ratione delicti, originis vel domicilij, nihilominus fuit condemnatus ad trirèmes perpetuū, & ecce quod suprema auctoritatis Iudex potest arbitrariam imponere pœnam trirēmiū perpetuū, imò etiam mortis.

135 † Duodecimus casus est eiusdē Clar. d. q. 38. ver. vidi quandoque, ubi quis de tractatu punitur in loco tractatus (licet delictum fuerit extra dominium secutum) quamuis isti tractantes non essent subditi neque originis, neque domicilij. per Bolog. cōf. 8. tenet Bero. q. 84. ubi locum habere ait, cum tractatus est punibilis; vide Maria. in c. proposuisti, de for. cōp. vbi plura dicit in hac materia, & ita Mantua seruatum fuit.

Decimustertius casus in fure, qui etiam si non fortiaur forum ratione delicti, originis vel domicilij, si cū re subtracta reperitur vbiq; ratione contractationis puniri potest, Bart. in l. si dominium, ff. de furt. vide Clar. q. 38. ver. tu scis, & Farinac. de inquisit. d. q. 7. nu. 7. l. 1. C. vbi de crim. agi opor.

Decimusquartus casus est in assassinio, & alijs delictis exceptuatis, per d. l. 1. C. vbi de crim. agi opor. Farinac. d. q. 7. num. 9. est verum quod potest conueniri vbi reperitur, sed Iudex ex officio non tenetur, l. 4. §. hoc autem iudiciū, ff. de damn. infect.

Decimusquintus casus est, quando forensis delinquit in subditum extra iurisdictionē domini sui, & domini illius, vt puta Bononiensis delinquit in Florentinum Venetijs, qui delinquens si postea reperitur Florentia, ibi puniri poterit, ex quo ratione personæ prorogatur ibi iurisdictionem, & non timuit iniuria afficere ciuitatem Florentiam ob delictum patratum in suum ciuem Florentinū, ut sentiunt Dd. in d. auct. si qua in prouincia, C. vbi de crim. agi opor. & qua pœna is puniendus sit tradit Angel. in verb. existens Florentia, nu. 2. & 3. & dicitur, quod pœna de iure communi vbiq; viget, & concomitatur delinquentem, l. leges sacratissimas, C. de leg. non pœna loci delicti, quia statutum non extendit vires extra iurisdictionem, non pœna Florentia, quia ibi non fuit patratum delictum, nec in delinquentem iurisdictione aliqua habebatur, nisi ipse prorogasset, cum persona suam iurisdictionem veniendo Florentiam vbi repertus est, & ideo succedit regula communi, vbi te inuenero, ibi te iudicabo, licet hæc altiore requirat indaginem.

Decimus sextus. Si Roma reperiat, q̄a Roma appellatur Patria cōmunis Farinac. d. q. 17. nu. 13.

Decimus septimus casus est, quia vagabundus vbiq; punitur, Farinac. d. q. 7. nu. 13. Couar. pract. q. c. 11. nu. 7.

Decimus octauus casus contra bannitos, idem Farinac. d. q. 7. nu. 16. cum ibi per eum adduc. & intellige virtute statutorum, vide infra num. 157.

Decimus nonus casus est in hæretico, Farinac. d. q. 7. nu. 17. de quo non est dubitandum.

Vigésimus casus est Raptus Saly. l. 1. C. eo. tit.

136 † Alia est quotidiana inuestigatio si rei detenti moriuntur ante sententiam, nunquid eorum memoria damnari possit? & in casu crimine læsæ Maiestatis dicitur quod sic, l. ex iudicio, ver. 1. ff. de accus. tex. in l. Pantonijs, §. rei perduellionis, ff. de acq. hæredit. Clar. q. 51. ver. scias. Item in crimine hæresis, Rol. conf. 8. nu. 8. vo. 3. Bursat. conf. 43. Menoch. conf. 99. nu. 172. Peregr. de iur. fisc. lib. 4. tit. 5. nu. 11. Gomez. de delict. tit. de cri. l. c. Maieft. nu. 12. Item in crimine repetundarum, peculatus, & homicidij sui ipsius ob conscientiam sceleris, Clar. d. q. 51. ver. sunt tamen. Peregr. de iur. fisc. tit. de crim. quæ morte rei non exting. tit. 5. fol. 106. Gand. de malef. tit. qui accus. poss. & per Decia. in d. suo trac.

137 † & accusatio debet proponi intra quinquennium à die mortis, ad hoc vt memoria damnari possit, l. 2. C. de aposta. & ibi Bart. qui videtur loqui quoad publicationem bonorum imponendam, quæ etiam hoc in casu locum habet, tex. in c. 2. de rescr. qui textus licet dicat, quod possit procedi intra quadraginta annos, vt sentit Gomez. loc. cit. & opinio Bart. sit taxata à Soc. in c. veniens, nu. 149. de accusat. nihilominus Bajar. ad Clar. in §. hæresis, nu. 27. conciliationem prædictam excitat sequens Clar. in d. ver. scias, in fin. & Farinac. de inquisitio. q. 10. nu. 82. & eam in fine resoluit, dicens tex. c. 1. de rescr. habere locum in hæresi, & Barr. in d. l. 2. C. de aposta. habere locum in crimine læsæ Maiestatis, & alijs casibus, in quibus memoria damnari potest, licet alias opiniones, & distinctiones Dd. referat Bursat. conf. 43. Menoch. conf. 99. nu. 172.

138 Gabriel. concl. 35. lib. 7. & Gomez. loc. cit. † docet practicam damnandi memoriã defuncti, & dicit, quod non est formandus processus contra reum de functum, nec citandus, nec sententia ferenda proprio nomine, sed vt citetur memoria eius, arg. l. de qua re, ff. de iud. & pariter citantur hæredes respectu honoris, & bonorum defuncti, vt compareant ad defendendum si velint: sed fortè vana videtur citatio filiorum si propter delictum patris, & ipsi rei efficiantur, & condemnari possunt pena temporali, vt subiicit idem Gomez. nu. 13. vbi † declarat,

139 rali, quod filius non portabit iniquitatem patris respectu penæ spiritualis (ex quo anima, quæ peccauerit ipsa morietur, Ezech. 18.) vt declarat Innoc. in c. grauem, de sent. excom. Abb. in c. vergentis, de hæret. ante quos idem scripsit Grat. in princ. 24. q. 3. seu potius Augustin. Epist. 75. quem citat Grat. c. 1. vide Parid. conf. 2. nu. 209. vo. 4. Tanca. de hæret. c. 41. num. 3. cum seq. Decia. tract. crim. tom. 1. lib. 5. c. 57. & Peregr. de iur. fisc. lib. 4. tit. 5. num. 34. & Farinac. 58. d. q. 10. num. 83. de inquisitio. Ceterum in alijs casibus, in quibus memoria damnari nequit. Et cum pena suos auctores sequitur, l. sancimus, C. de pen. l. si pena, & l. si crimen, ff. eo. Couarru. var. resol. lib. 2. cap. 8. Afflict. in constitu. Regni incip. Paternorum nu. 35. cum seq. & alios cum ampliat. & fallentis adductos per Farinac. de Delict. & pen. q. 24. vbi hanc reg. exornat more solito late plur. iuribus, & autoritatibus inferitur, quod pater non tenetur pro delicto filij soluere penam pecuniariam tot. tit. C. ne fil. pro patr. Bal. conf. 275. quæritur vo. 3. Bar. in l. si finita, §. si de vectigalibus, de damn. infect. Bertazol. conf. cri. 468. vo. 2. Nec etiam de peculio profectio, Aduentio, vel Castrensi, secundum Farinac. d. q. 24. num. 3. 11. 15.

& 25. Fallit primo, nisi quatenus Pater factus sit locupletior, cum aliena iactura, Bar. in l. 1. col. 2. ver. item ista æquitas, de pecul. fallit secundo, nisi quando statuto caueretur quod Pater teneatur soluere penam pro filio, vt per Couarru. var. resol. lib. 2. c. 8. nu. 7. ver. Quarto, quem si quidam Mod. de Sabioneta vidisset, vtique non dixisset à seculo nunquam fuisse auditum. verum enim vero tale statutum est tanquam odiosum restringendum, c. odia, de reg. iur. in 6. Menoch. de arb. Cas. 345. num. 11. Bertazol. conf. cri. 151. num. 25. lib. 1. Ro. conf. 199. Vnde subinfertur quod Pater non tenetur pro confessione filij facta, aut præsumpta, vt putat propter contumaciam filij, idem Bertazol. conf. 83. nu. 13. d. lib. 1. alioquin pater teneretur pati pro filio, & soluere pro confessione facta, & statutum in odiosis extenderetur, & duo specialia concurrerent contra, l. 1. C. de Dot. promiss. de qua confessione facta dictum fuit supra par. 3. nu. 202. lit. H. fallit tertio in crimine læsæ Maiesta. Gig. eo. tract. lib. 2. tit. de pen. committ. crim. læsæ Maiesta. hinc statuta dicentia, quod fiscus habeat specialem hypothecam à die delicti, non intelligitur contra hypothecarios, nisi in crimine læsæ Maiesta. ne auferantur comercia, vt infra dicam, & ad hanc fallent, vi. Ofach. decis. 94. Fallit quarto, quando pater potuit prohibere ne filius delinqueret, & non prohibuit, Put. de Syndic. in ver. tortus, c. 3. nu. 9. & 10. Ideo sibi imputent parentes qui loco officij, & Corone paruulis pugionem accingunt, facit in arg. culpa de reg. iur. in 6. fallit quinto, quando filius fuit assumptus ad aliquod officium de consensu Patris, l. 2. ff. ad municip. Menoch. de arb. cas. 345. nu. 8. Tandem not. quod quoriescunque Pater cogeretur soluere penam per delicto filij, tunc pro suo interesse audiretur, absente filio, Bertazol. conf. 184. num. 3. lib. 1. vt in simili de Hærede dictum

140 est, num. 259. in hac 4. par. † mors omnia soluit, l. defuncto, ff. de pub. iud. §. deinceps, col. 4. Socin. iun. consil. 112. num. 9. volum. 4. de hac re apud Sebast. Med. sua pract. mors omnia soluit, concl. 25. & 32. & in ver. bonorum confiscatio, & in ver. pena, & in ver. accusato mortuo, Clar. in quæstio. 51. ver. quæro nunc, & dicam infra, nisi in vita iam secuta sit declaratio criminis, vt obseruatum esse in Statu Mediolanensi dicit Boss. in tit. de accusat. nu. 34. & Clar. refert d. quæstio. 51. ver. scias, vbi in criminibus, in quibus memoria damnari potest, ait contrariam opinionem esse communem, & in ver. sunt tamen, narrat quænam sint delicta, quibus memoria damnari potest.

141 † Et quoad penam pecuniariã indistinctè in contrarium est communis opinio, & obseruãtia, quod pena non declarata contra auctorem possit declarari contra hæredem lite iam contestata cum auctore, l. ex indiciorum, §. fin. ff. de accusat. l. omnes, ff. de act. & obligat. §. penultim. Instit. de perpet. & temp. act. Clar. quæstio. 14. ver. sed hic incidenter quæro, vbi quando lis dicatur contestata, Gomez. de delict. cap. 1. num. 44. Peregr. de iur. fil. lib. 4. ut. 5. Gabriel. com. conclus. 35. lib. 7. decis. Pedemont. 149. num. 2. Ang. de Malefic. in ver. qui Dominus Iudex, num. 41. Alb. consil. 90. & Mago. decis. 47. num. 16. Bertazol. consil. 33. lit. B. vol. 1. dum modo de delicto constet, & de eo sit delinquens confessus, vel conuictus, add. ad Clar. d. quæstio. 51. ver. scias, & esse communem opinionem, testatur Bursat. consil. 77. num. 21. qui tamen videtur restringere in famoso latrone, sed supradicta opinio est magis communis, & receptior, & iudicatum esse ad fauorem fisci testatur Ofach. decis. 149. Vafqu.

142 controuers. illustr. cap. 96. num. 25. † & ratio esse potest,

potest, quia paria sunt sententiam esse latam, vel reum esse conuictum, l. qui sententiam, C. de pen. Farinac. de accusat. quæst. 10. num. 56. & 57. & dicit sufficere, quod conuictio, aut confessio habeat vires rei iudicatæ, sed Boss. in tit. de senten. nu. 47. dicit, quod si pœna est ipso iure inflictæ delinquenti, etiamsi declaratio non sit secuta ante mortem delinquentis, quod ad hæredem pœna transit, lafred. decis. 391. Boer. consil. 176. num. 93. volum. 1. Nell. de bann. 1. par. 2. temp. q. 7. Peregr. de iur. fisc. tit. de crim. quæ mor. rei non extinguuntur, tit. 5. fol. 106.

A Et postquam de hærede hic diximus de pœna expilatæ hæreditatis congruit, vt pauca dicamus. Cuius crimen dicitur improbißimum, & simile est furto, vt tot. tit. ff. & C. de crim. expil. hæred. Menoch. de arbit. iud. cas. 299. num. 2. à quibus difficil ius est recuperatio rerû expilatarum, quam è manu Herculis clauam eripere. Nam omnes scire debent quod suum non est ad alios pertinere, vt in l. fin. C. vn. vi. in duobus duntaxat à furibus hi expilatores differunt, Nam primo cum non sint Domini, tanquam tales se agunt, & sub hoc Clypeo alienas res in proprios vsus conuertunt, vt in l. vlti. ff. de crim. expil. hæredit. Secundo, quia hoc crimen non est publicum, vt in l. stellionatus, ff. de extract. crim.

B Nihilominus criminaliter proceditur, vt dicit ille text. ibi accusatio. & alij sunt meri, & particulares executores, & alij mixti, vt sunt illi qui aliquod commodum hæreditarium dispositione testatoris percipiunt, de quibus in terminis per D. Borg. Caualea. fratrem meum, in Decis. 40. sub num. 1. par. 5. Et licet idem Menoch. de arbit. cas. 300. num. 3. dicit, quod crimen expilatæ hæreditatis proprie non sit furtum, contra id quod paulo ante dixerat, tamen in statuto de furto, hoc crimen comprehenditur testatur, Boss. tit. de fur. num. 3. quem sequitur Bonifac. eo. tit. §. alienæ rei, num. 15. & 16. qui & ipse hos expilatores appellat improbos, per Bal. in l. de ijs, C. eo. de fur. Angel. de Malef. in ver. & vestem cœlestem, num. 44. per glos. & Doct. in l. si te, C. de infam. vbi posse procedi de similibus ad similia, in criminalibus ait, & ipse dixi supra num. 109. & alibi in hac 4. par.

C Hinc est quod ij expilatores, siue executores, siue curatores, siue fideicommissarij, quibus cura hæreditatis à testatore in totum, aut in parte relicta est, si non seruant mentem testatoris, tenentur tanquam transgressores, l. diligenter, ff. manda. Item tenentur de male gestis, l. 2. ff. de neg. gest. Rot. Genuæ Decis. 80. nu. 4. & etiam actione rerum amotarum, tot. tit. C. rerum amot. Abb. in cap. tua nobis, de test. & proprius tenentur pœna criminis stellionatus, cum sub velamine sibi ipsis appropriant, vel vendunt de lucro participantes, vel abscondunt aliquod quod ad hæreditatem pertinet, tot. tit. de crim. stellionat. quamuis pupillis non nocent, Bal. in l. meminerint, C. vnde v. i. tex. in l. si is, ff. de eo, qui pro tut. Nec possunt quidquam facere sine presentia hæredis, vt ait Caualea. d. Decisio. 40. num. 7. & si non vocant hæredem in rebus per eos gerendis, occultatores, & suspectissimos se præbent, & tenentur l. 1. ff. quod vi aut clam, Bar. in l. pupillus, §. fin. ff. de auth. tut. idem in l. in fraudem, ff. de ijs quib. vt indig. & possunt appellari facularij, iux. l. facularij, ff. de extraor. crim. & contra istos iuratur in litem, Plot. in l. si quando, num. 144. 145. 146. & sequ. nec excusantur propter remissionem testatoris eorû conscientia, si male agant: propterea quod qui non facit quod debet, & quod per se vellet dicitur dolosus, l. qui non facit: & tanquam suspecti

de furto, sunt remouendi, & puniendi, §. suspectus cum §. sequ. Institut. de suspec. tut. & ibi Glos. infamis illos appellat, & de clausula conscientia vestra remittimus dixi, in 1. par. sub num. 127. & in proposit. vi. Caualea. d. Decis. 40. in fin. & in suo tract. de tut. & curat. sub num. 202. quem vide. Nec vnus potest facere sine altero coexecutore, si à testatore non sit dictum, alioquin nulliter agunt, & caueant contrahentes. Nam vbi duo propter vnum, ibi vnum tantum, l. fin. ff. pro Donat.

D Nec eis credendum est si dixerint à testatore sibi ipsis dictum, aut legatum esse aliquid, de quo non apparet scriptum; nemo enim in propria causa testis esse potest, l. nullus, ff. de test. cum concord. minus conceditur esse Iudex in causa propria, l. qui iurisdictioni, ff. de iurisdictione omnium iudic. & tot. tit. C. ne quis in sua cau. iud. quinimò nec Notarius potest aliquid in testamento sibi ascribere, sub pœna falsi, vt in Rubr. & nigro, C. de ijs qui sibi ascrib. vbi nec etiam filio dictante patre, marito, & alijs non licet sibi ascribere, & ui. tot. tit. ff. de eo qui pro tut. & tit. quod falso tut.

E Et redeundo ad crimen expilatæ hæreditatis, quamuis illius actio publica non sit, ut in d. l. stellionatus, ff. de extract. crim. tamen propter qualitates illud aggravantes efficitur crimen publicum, arg. l. spadonem, §. qui iura, ff. de excusat. tut. Nam qualitas adiecta enti illud qualificat, & in diuersa specie illud reponit, arg. §. præterea, Institut. de inuti. stipulat. Hippolyt. singul. §. 20. in ver. qualitas, hinc dicimus quod delicta mutant speciem propter eorum grauitatem, & immanitatem, & Reipublicæ interest neminem spoliari rebus, & bonis suis, Institut. de ijs qui sunt sui, vel alie. iur. §. sed & maior & de ijs satis, meritò publicum dici potest. Hinc etiam dicimus quod delictum minus confunditur cum maiori, Cassa. de consuetud. Burgun. car. 294. versic. notantur, Cyn. per Salyc. alleg. in l. penult. num. 16. C. de accusatio. & inde fit pœnæ coactionatio; de cuius materia vi. Cepol. consil. 14. nu. 21. & vt ingenue fatear hoc crimen videtur continere illos quatuor modos ex quibus delicta contineri dicit Bal. in l. data opera, C. qui accus. vbi factò dicto, consilio, & scriptura delicta fiunt.

F Sed quid dicendum de alio genere hominum, qui fingunt se creditores defuncti, cum re vera non sint, sed decipiunt hæredes, & insidiantur hæreditati, ij equidem sunt peiores latronibus, fingunt habere manuscriptorum defuncti, de quo in præc. de test. par. 3. num. 102. lit. L. exemplum dedi, & libra defunctorum non valet decem solidorum, opportunum esset apponere aliquod tempus præscriptum, vt si quis prætendat se creditorem alicuius intra decem dies in vita curare debeat, vel satisfieri, aut de credito receptam, seu chirographum manu debitoris, vel trium testium non ignotorum subscriptum, & in vita penes Magistratum recognosci apud acta, alioquin post mortem, nec ipsis, nec istis scaftaffacijs, aut scripturis credendum esse, nisi legitime constare fecerint de credito, vt mora sua vnicuique nocere possit, l. in condemnatione, §. vnicuique, & §. dolo, de reg. iur. & bonum erit debitoribus qui debitum soluerunt non confidere de libris creditorum, sed recipere liberationem vna cum computis, & penes se retinere. Veruntamen non loquor ipse de libris legalibus Mercatorum, nec de publicis Instrumentis, sed de quibusuis alijs cedulis, schedulis, singraphis, chirographis, & huiusmodi priuatis scripturis.

G Et quia hæres præsumitur ignarus facti defuncti, iux. l. qui in alterius, de reg. iur. onus probandi non solum esset post mortem Defuncti transferendum

rendum in assertores creditores, postquam mors soluit omnia. §. deinceps. in Auth. de nupt. & hoc in penam negligentium, & pro remedio opportuno contra hos insidiatores, quia ex causa licet recedere a reg. iuris communis, vt dixi in 1. par. & quod in priuatis delictis est actio de dolo, in criminalibus est stellionatus persecutio. Bonifac. tract. de fur. §. possessionis. sub nu. 102. & in l. 3. vbi glo. ff. de crim. stell. Bertazol. consil. crim. 11. num. 17. vol. primo, & ij stellionibus comparandi sunt.

Et vt de pena fortilegij aliqua dicemus hæc est maxima, & fortilegus fustigari debet, & in carceribus perpetuis detrudi iuxta fortilegij qualitatem. vt 26. q. 5. c. quod contra fortilegos. Ro. singu. 660. & quando fortilegium sapit hæres in pena est ultimi supplicij. Menoc. de arb. cas. 388. vi. Nauar. in suo Manual. confel. c. 11. nu. 38. & seq.

Et an iudex secularis possit cognoscere de fortilegij, & de differentijs fortilegorum, circa inuocationes dæmonum ad diuersos malos effectus, hic omitto, ne videar cum scrupulosis altercari. vt. tex. & ibi Cano. in c. 1. & 2. extra de fortileg. vbi Abb. & Hostiens. in summa. Oldr. consil. 210. Io. Andr. in Add. ad Spec. in tit. de fortileg. in 4. p. Gemina. in c. sacerdotis. num. 2. 5. & 6. de hæret. Alber. in verb. fortilegium. Paul. Ghirl. eo suo trac. de fortileg. & in tit. de lamij, per tot. Clar. in §. hæresis, & aliqua per Rimi. iun. conf. 414. vo. 4. & latissime Farin. tit. de delic. & pæn. qu. 20. a nu. 27. cum mul. seq.

Pæna vero seditiosorum est indicta a lege Iulia de vi priuat. & in l. 4. eo. tit. Menoc. de arb. cas. 266 nu. 4. & cas. 394. nu. 78. dicens hanc esse pænam arbitriam, & de diuersis pænis contra seditiosos. vi. plene per Boer. ut. de seditios. & Decia. tractat. de delict. tom. 2. co. tit. cap. 19. a num. 77. vsque ad num. 39.

At si seditio concitetur contra Principem pæna est mortis, vt ibi.

143 † Quid reo mortuo appellatione pendente, & idem dicitur, vt supra, Sebastia. Med. d. tract. mors. omnia soluit, concl. 25. nu. 70. & concl. 32. nu. 91. & alibi, Gomef. vero de delict. c. 1. num. 82. videtur sentire contrarium per gloss. sing. in l. ex iudiciorum, ff. de accusat. sed hæc difficultates cessant, quando ad sunt statuta, per quæ denegatur appellatio in criminalibus, vel stante magna autoritate Brachij Regij, & Gomefius loquitur in confiscatione bonorum, quæ in consequentiam venit, secus dicit, si æquè principaliter veniret, & ex hac ratione non est contrarius, si pæna venit principaliter imponenda, et ita est intelligenda supradicta conclusio.

144 † Sed lata sententia, si condemnatus de atrocissimo delicto ante executionem moriatur, tunc ad terrorem, & in exemplum aliorum de facto solet executio in cadaveribus fieri, vt multos casus recenset Clar. d. q. 51. ver. sed hic incidenter, Farina. d. q. 10. num. 77. D. Menoc. de arb. cas. 245. num. 57. qui in arbitrio Iudicis hoc esse dicit, sed intellige in arbitrio Iudicis supremæ autoritatis, & non aliter, & potest cadaver pro anatomia dari, ibi num. 12. pariter, qui deliquit etiam de non atrocissimo delicto, & sibi mortem consciuerit cōscientia proprii sceleris, ante vel post sententiam, Menoch. d. cas. 284. nume. 15. vbi late de istorum pænis Sebast. Medic. d. trac. mors omnia sol. p. 1. num. 142. latissime Farinac. d. q. 10. vbi multa, ac multos accumulatur, & ne aliorum scripta in totum repetam, lat est loca attigisse.

145 † Et sicut agi potest contra hæredem ad pæ-

nam, ita poterit hæres post mortem comparere, & facere incumbentia pro defensione mortui, & instare vt sequatur declaratio absolutoria, quod ei permittitur fauore defensionis, vt tenet Gomef. de delict. c. 1. nu. 83. & pariter hæres reuocare poterit confessionem defuncti, si contrarium probare potest, Bal. in l. error, C. de iur. & fact. igno. & in l. 1. C. si ex delict. defunct. Millaus pract. crim. nu. me. 149. Capic. decif. 121. num. 17. Afflic. decisio, 233. & hæres a sententia lata ob confessionem defuncti appellare potest, Dec. in cap. cum speciale, §. porro, num. 6. de app. But. tract. de notor. artic. 4. num. 59.

146 † Quid modo dicendum accusatore mortuo, an iudicium sit extinctum? Bald. in l. si quis, C. si reus vel accus. mor. fue. ait, quod si pæna sunt principaliter impositæ, non extinguuntur, secus si in consequentiam; Clarus d. q. 51. ver. pariter, tenet non extingui iudicium, si Iudex ex officio potest procedere, & ita praticari testatur Boss. de inquisitione, nu. 99. multo minus quia hodie fiscus est loco accusatoris, pract. Mill. fol. 30. num. 31. quem Clar. adducit q. 3. ver. sed certè ibi, & ratio est, & q. 10. ver. si. & sic perseverare iudicium dicitur. Verum in hære de accusatoris quoad criminalitatem non procedit, secus quoad ciuilitatem, Gomef. de delict. d. c. 1. nu. 85. Bar. in l. ciuilibus, ff. de priuat. delict. vbi optime distinguit.

147 † Sequitur videre nunquid pæna sint multiplicandæ pro numero delictorum? hæc est præcipua materia l. nunquam plura, ff. de priuat. delict. super qua Anca. consil. 4. nu. 4. & Clar. q. 84. ver. scias, eam distinguendo exponit, & in effectu, si delicta sunt diuersi generis, temporis, & personæ, tunc pæna multiplicantur item si contra eandem sed diuerso tempore, vel genere, non ad eundem finem, sed quodlibet delictum habeat suum effectum distinctum & separatum, B. ff. d. l. nunquam plura, num. 4. Socin. in c. ea quæ, de pæn. distinguit plures casus, & Alex. de Neuo. consil. 93. recenset de eo, qui rapuerat mulierem, furtumque fecerat, ac etiam muros ciuitatis transcederat, & Bertaz. consil. 205. & ibi addit Couarr. var. resol. lib. 2. c. 10. nume. 8. Bologn. consil. 33. vbi explicat materiam l. nunquam plura, de priuat. delict. sub nu. 23. Salycet. in l. quia de crimine, C. de accusat. vbi declarat quod si delicta sint diuersæ speciei, & se haberent tanquam excedentia, & excessa, vt de tutore qui falsificauit librum rationum, hæc non confundantur, Bologn. d. consil. 33. numero 7. & 8. text. gloss. & Doctor. in l. si gemina, ff. arbor. fur. cas. si vero plura delicta facta fuerint ad vnum finem, vtputa tractatus, armorum preparatio, & delatio armorum prohibitorum, ruptura ostij, vel muri, pro aliquo atrocissimo patrato delicto, tunc siue eodem tempore, siue ex intervallo, adhuc non incepto aliquo processu, attèto vno fine

148 pro vno delicto computabuntur; † quia cum delictorum sit vnus tantum finis, delicta nequeunt diuersa censerit, l. si familia, in fi. de iurisdic. omn. iud. not. glo. in l. qui crimen, C. de accus. Bar. in d. l. nunquam plura, sed pro eo quod est maius vna pæna tantum modo erit imponenda, DD. comm. in d. l. nunquam plura. quia maior pæna confundit minorem, Clar. q. 84. ver. alius est casus, vbi exemplariter dicit, si extant tria statuta, vnum puniens vulnerantem in centum, & aliquis deferat arma, ijque insultet, etiam vulneret, non est in omnibus istis pænis condemnandus, sed solummodo in centum puniri debet pro vulnere, quia pæna insultus, & armorum confunditur cum pæ-

na vulneris; ita colligitur ex glo. in l. qui de crimine, in ver. plurima, C. de accusa. cum alijs per eum adduct. Placa epit. delict. lib. I. cap. 8. num. 18. est etiam notandum; quod appellatione armorum non veniunt fustes & lapides, quoad penam delationis ex communi vsu loquendi, ut inquit Clar. §. fin. q. 82. statu. 6. vers. & scias. secus quoad vsum, quia percutiendo; & vulnerando cum illis, prædicta quoque comprehenduntur appellatione armorum, d. l. armorum, de verb. sig. & ita declarat Marf. in d. §. pro constanti, num. 14. pract. crim. & vide Guid. Pap. q. 437. & Cassa. in constitut. Reg. vbi ponit viginti casus, quibus licet arma deferre; & pro complemento notandum, quod habes privilegium deferendi arma, si cum eis percusserit, vel vulneraverit, punitur pro vulnere, atque etiã pro delatione armorum, stante statuto, ut tenet Marf. in pract. §. pro complemento, num. 9. & sequen. quod verum est abutendo; at si fuerit provocatus excusatur a delatione armorum; quia privilegium dicitur concessum, ut arma portare liceat ad sui defensionem, sed in civitate Mantuæ contra opinionem Marfilij observatum. Bertazo. con sil. 205. lib. I. Placa. vbi supra d. cap. 8. lib. I. Nouis sine post meam editionem tenere vidi Do. Petr. Caball. cas. 63. nume. 9. 10. & 11. vbi latetur inuenisse ex Decia. ita tenere, sed si meum tractatum dignatus fuisset legere, cū illum præ manibus haberet, dum suum typis tradebat, utique amicum, quem diligere ostendit, honoratum in dicto loco non tacuisset. At quando per diuersa iura plures penæ imponuntur pro eodem delicto, vna imposita aliam non tollit, Brun. a Sol. quaest. 17. num. 51. dixi supra nume. 105. vide Corfet. sing. 23. in ver. statutum, & Io. And. ad Spec. tit. de poen. §. 1. in ad 149 dit. in verb. prælibatum. dicit, quod tot sunt delicta, quot sunt delinquentes, & tot poenæ, l. si plures, ff. de iniur. l. ita vulneratus, ad l. Aquil. & de licitū geminatur per geminos offensos, l. 3. §. si ad plures, de sepulchr. viol. Item quando committitur delictum personale priuatum, tot sunt delicta quot personæ iniuriatæ, & tot sunt poenæ in eo, qui ita delinquit, l. eum qui, §. si nupta iam, §§. seq. ff. de iniur. secus quoad res, quia vnus delinquens asportando in vna vice plures res, non incidit nisi in vnã poenam; idem si quis committit delictū publicū simul, & semel in plures, in l. quoniam si plures, C. ad leg. Iul. de vi, l. qui de crimine, C. de accusat. D. Menoch. de arbitr. cas. 362. Et in hoc articulo distinguendum est, aut per diuersas leges diuersæ poenæ imponuntur pro eodem delicto omnino separata, & impositio vnus aliam tollit, text. in l. qui sepulcra, C. de sepulchr. viol. l. 3. ff. de liber. hom. exhiben. l. quoties. de act. & oblig. Aut poenæ non sunt omnino diuersæ, ut puta quia vna lex imponit poenam centum, altera mille, & tunc intentati potest conditio alterius legis in eo quod excedit priorem legem. not. in l. 1. ff. bon. rap. Bar. in l. Senatus. ff. de accus.

150 ¶ Et in delictis ac poenis semper attenditur, quod principaliter fit, non autem quod in consequentiam venit, leg. si quis nec causam, ff. si cer. per. Didac. var. resol. d. c. 10. num. 8. vers. hactenus, & late Farinac. q. 22. per tot. vide Bald. in l. cum rationibus, C. qui accus. non poss. vbi ponit quomodo plura delicta pro vno cõputanda sint, & Clar. d. q. 84. vers. hæc autem, dicit, quod vulnera plura cum bidente aut tridente pro vno computantur, idem si cum sclopo pillulis exonerato, secus propter reiteratos ictus, quia quot ictus quis feriendo admenauit, tot poenis est afficiendus, nisi

statutum dixerit simpliciter, quod vulnerans soluat centum, secundum Iac. de Are. in l. apud La-beonem, §. conuicium, ff. de iniur. quem refert Clar. d. vers. scias, cuius Arenæ opinio est reprobara, & merito, quia statutum dicitur qua poena vulnerans sit plectendus, sed non dicitur an pro omnibus vulneribus, ergo tanquam casus omissus remanet sub dispositione iuris communis, ut pro numero vulnerum tot poenæ imponantur, d. l. nunquam plura, vbi Bar. & alij com. ff. de priuat. delict. et ita seruauit, & seruare vidi in dubio, nisi statutum se declaret melius, quicquid dicat Farin. q. 22. num. 12. quem refert, & sequitur Baiardus, quoniam opinio Bartoli est verissima, & fundata iuribus exquisitis, modernorum autem opinio non ita fulcitur nisi Iudex arbitrium haberet etiam super poenis statutarijs. Quid si quis pluries percusserit in eodem loco, ut in naribus, vel in vno oculo, vel vulnera pluries intulerit, ut puta vulnus supra vulnus semper in eodem loco, an pluribus poenis afficiatur, vel pro omnibus vna poena tantum. De hæc vi. D. Cabal. in cas. 155. & 165. quem placet mihi sæpius allegato, quia inuidi est suppressere alterius famam, & honorem. Et notandum, quod ap- 151 pellatione ¶ vulneris venit scissura in cute habens opus medela. Bar. in l. Prætor. ait, de minor. l. si feruus, §. rupisse, & ibi declarat Flor. ad l. Aqu. Capol. con sil. 40. num. 4. Sed in modica scissura, seu scarpinatura, aut sgrafignatura locum non habet, Bal. in l. si. C. de edil. æd. dicit modicum vulnusculum in se non habere delictum, Tiraq. trac. de iudic. in reb. exiguis, nu. 11. quod intelligitur verum si est illatum cum pugno, vel unguibus, & Bar. in tract. de percuss. Afflict. super constit. vers. 152 si quis aliquem, num. 5. dicit, quod ¶ dentes appellantur arma, Psalm. 56. ibi filij hominum dentes eorum arma, nihilominus consuetudinaria interpretatione non comprehenditur in statuto de vulnerante, qui parum dentibus lacerat, & multo minus si statutum dicit si armis vulnerauit, ut ferre vbi que hæc distinctio ponitur in poenis statutarijs, si cum armis, vel sine armis, & è contra si quis armis adeo percusserit sine scissura cutis, ut tumore facto nequeat sanari nisi aperiatur ferro, tunc habet locum poena statuti, Bartol. in d. l. Prætor. §. quæ atrocem, ff. de iniur. quem sequitur Afflict. d. constitutio. si quis aliquem, num. 3. & 18. sed quid si aperiatur tumor alia via, quam ferro, puta collyrio, seu emplastro? tunc non habet locum, quia non sunt arma, ut gladius, nec ferrum, sed medicamenta, & ex diuersis non infertur, l. Papinianus, §. exuli, de minor. at credo poenam esse arbitrariam, ut sup. nu. 150.

Sed meo iudicio poena est arbitraria per supra dicta, num. 150.

Quid de poena vulnerantis in faciem data operatur. Equidem non leuis, sed grauissima debet esse poena illorum, qui appensatè in facie vulnerant, vel faciem deturpant, seu deformant, nasum, aut aurem cedendo, vel cicatricem faciendo.

Nam homo ad imaginem Dei factus quo ad animam, quam per faciem rappresentamus. iuxta gloss. in l. si quis in metallum, C. de poen. grauissimum est deformari. & ut ait August. ad Angeli. in verb. cicatrix. recitans Bald. in Rubr. C. de iur. dic. liberta.

Homo dicitur constare ex sex membris. quod in materia statutorum est not. ubi de membro fit mentio. circa membri debilitationem, mutilationem, & obtruncationem. & membra hominis (quæ maiora appellantur) Sunt pes, tibia, coxæ,

Anguina,

Anguina, venter, collum, & caput, in quo facies continetur, & in qua fiat forma pulchritudinis, & decoris.

Quapropter non est alicui Iudici licitum poenam stigmatum indicere. de qua in l. stigmata. C. de fabricen. lib. 10. nec valet statutum in contrarium. vt dicit Ang. in d. verb. cicatrix. vers. in facie. num. 2. per tex. & glo. supradict. in l. si quis in metallum. C. de poen. & Iudex noster virtute Brachij Regij, cum poenis alligatus non sit expressis, vt in prima par. num. 8. & 9. declarauit. non tenetur seruare poenam statuti leuem, sed maiorem imponere potest, iuxta facti qualitatem, & personarum, prout ita seruasse Senatum Mediol. testatur in propof. Bossi. in titu. de homicid. sub nu. 41.

I & 42. Quia rigorosissime procedendum est in hoc grauissimo, & turpissimo crimine, cum damnum hoc sit irreparabile. & signati, & cicatrizati hoc modo, digito ostenduntur, & saepenumero talia perpetrantes sunt causa perditionis, & destructionis domus, & familiarum (vt experientia docet) quamuis a proditoribus nemo vix tutus eade possit, vt aduertit in 1. p. sub nu. 75. cum sequ. secus si armis, vel aliter in pura rixa, & non data opera id euenerit, quoniam amota superchieria, (& il grande auantiaggio) & circumscripso statuto poena statuti ordinaria de vulnerante locum habebit, vt sentit Foller. in sua pract. in verb. de for. capitul. num. 16. & 17. vbi proprie de vulnerante cum vitro, vel alio vase terreo, dicens quod haec sub statuto de vulnerante lethaliter non comprehenduntur, vt cauetur Neapoli, & facit ad statutu Mantuae Rubric. de homicid. §. & intelligantur. de quo memoriam feci supra in 2. parte, sub numero 278.

K De cicatrice vero modica, vel magna, & apparenti qualiter statuta sint intelligenda vi. Aug. in d. ver. cicatrix. & Flor. in l. fin. ff. de noxal. & Bonacoss. suis quaestio. crim. super statu. co. verb. cicatrix. Bertazol. consi. crim. 359. num. 26. vbi etiam loquitur de mandante talia obscena, ex quibus locis collige quod statutum intelligi debet de cicatrice deformante, & perpetuo remansura, secundo de cicatrice facta in pura rixa, aut casu, tertio in facie, & non in alijs partibus corporis, ad quae omnia vi. Flor. in l. quae de hac. ff. si quadrup. pau. feciss. dicat. & in l. fin. ff. de ijs, qui deiecer. vel effud. Ideo vulnus etiam cum incisione osium super caput non comprehenditur in statuto de cicatrice loquente. Bald. consilio 432. volumine quinto.

L Nec est opus iudicio medici, aut chirurgi postquam vulnus est sanatum, & cicatrix euidenter apparet per Alber. Bru. super 3. vol. statu. in verb. cicatrix.

Vbi adde quod iudicium vnius medici retractari poterit ex interuallo propter peritioris medici iudicium. Bal. in l. si ab hostibus §. vir. ff. soluto matrimonio, Cott. memor. in verb. statuto Mediolani. sed medicorum iudicium solet adhiberi antequam vulnus sit sanatum ad effectum, de quo dixi in prac. de test. p. 1. nu. 50. & ad effectum defendendi clientulum, vt per Foller. pract. ver. for. cap. pro vulnere. nu. 22.

Et quamuis alij iudices ordinarij post sententiam in qua omiserint condemnare grauiori poena vulnerantem ob cicatricem, non possunt postea supplere, tanquam functi sint officio suo. iux. l. iudex postquam, de iudic. l. terminato. vbi Doc. C. de fruct. & lit. expens. text. in l. centum Capuz.

ff. de eo quod cert. loc. & per Barto. in l. Senatus, ff. de accusat.

Tamen iudex noster, siue suam, siue aliorum sententiam supplere poterit. argum. l. 2. in fin. de fer. & in leg. 1. C. qui & aduers. quos. & vi. quae in propof. dixi sub nume. 76. & 78. & infra sub nu. 284. & plura congeffi in 6. p. sub nu.

Quia vt dixi in 1. par. nume. 7. 8. 9. & sequent. iudex Brachij Regij non est punctualiter alligatus tempori, loco, statutis, aut solemnitatibus iuris, sed duntaxat rationi iustitiae, aequitati, & quandoque rigori, vbi expedit ad effectum, vt rite, & recte prouincia gubernetur. leg. congruit. ff. de off. praesi.

M Et quod dictum est de vulnerantibus in facie, idem dicendum est quo ad sedandum, seu stercozizandum faciem, atramento, stercore, vel similibus nefandis rebus, nam quo ad procedendum eodem modo, & ratione rigorosissime eundem est, per l. illud. ad leg. Aquil. sed quo ad puniendum, cum damnum sit reparabile, aqua & ablutione, et non est perpetuo permanfurum, leuiori poena eundem est, quam in cicatricibus, sed attenda qualitate personae offensae iniuria ponderabitur. l. sancimus. ff. de poen. & ad euitanda scandala grauior poena imponi posset, vt ceteris transeat in exemplum. vi. sup. nu. 94.

N De illis autem qui capillos, aut barbam, seu pilos per vim, & ad iniuriam extrahunt, scarpinant, vel tondunt, poena extimanda est pro qualitate facti, & personae, iuxta l. item apud Labeonem, §. generaliter, de iniur. est tex. in l. vesti m. sordidam, eod. titu. etsi sanguis pariter non exeat poena est de iure librarum decem parti applicandarum, & librarum viginti fisco, c. 1. §. si quis aliquem, de pac. tenen. in vi. feudo. Rom. singul. 573. & vi. Ang. in verb. membrum praedictum. nume. 3. Sed hodie poena erit arbitraria extimanda, secundum quod deformitas apparebit. Afflict. in constitu. hac edita. l. in si. & sicut ad ornatum, & decus mulierum capilli longi permittuntur, & honestatem ostendunt. Menoch. de arb. cas. 392. nume. 30. 31. & sequent. ita ob poenitentiam filiarum lasciuarum partibus permittitur tondere illis capillos, in authent. sed hodie, C. ad leg. Jul. de adulter. vt in Ciuitate Genuae meo tempore, seruatum fuit a quodam viro nobili, & illustri, sicut factum est vxori, quae scienter alteri viuente viro nupsit, vt ait Bertaz. in ver. capilli.

O Non enim ita grauius erit puniendus, qui barbam in aliqua parte laedit, sicut qui totam scarpinat, vt per Bald. in l. reos. C. de accusat. sic de abscissione vnius digiti, manus, vel alicuius partis narium, aut auricularum. Baiard. ad Clar. quaestione 69.

Nam haec sunt partes membri, sed non membrum, sicut nec lingua, labia, dentes, & mamillae, de quibus per Cassa. in consuetu. Burg. rub. 1. §. 5. Fab. a Monteleo. pract. arb. par. 4. pag. 97. licet D. Farinac. de delict. & poen. quaest. 29. nu. 23. ait esse membra ea ratione, quia distinctam operationem habent, tamen non sunt membra principalissima sed accessoria, vel inferiora alijs membris, de quibus sup. nu. 152. lit. I.

Et aliae sunt corporis partes integrales, aliae quoque tatiuae. vt de domo dicitur quod constat ex pariete, & tecto, ac fundamentis, vt supra numero 87. & 88.

P Et de digito manus, aut pedis qui est pars membri, & officium, l. non sunt liberi, vbi Bar. & Doc. ff. de

ff. de stat. ho. sed si statutum imponit pœnam pro membro debilitato, tunc per truncationem digiti pœna locum habet. Bal. in c. 1. de no. for. fidel. in vl. feudo. & in auth. sed nouo iure, C. de seru. fug. Atet. in ver. membrum, de malef. late Felyn. in c. cum illorum, pen. col. vcr. digitus, de sent. excom. & Abb. in cap. accusasti, in fi. extra de accusat. vi. Foller. pract. crim. in ver. de for. cap. in vulnere, nume. 23.

Q Et quoad pœnam mutilationis membri pœna erit arbitraria, nisi statuto expresse caueatur, & diffeit mutilatio membri, a debilitatione, vt per Ange. in l. non solum, ff. de rei ven. & Dec. in l. si fugitiui, C. de seru. fug. Ang. quo. tract. malef. in ver. membrum. sicuti hæc duo differunt a deturpatione per supradicta. vi. Bonacosi in verb. membrum super statu. crim.

153 ¶ Quærendum est an plures pro vno tantum delicto teneantur in solidum, vel quilibet pro sui parte ad ratam loquendo de pœna pecuniaria; hæc est materia l. item Mela, §. si plures, & l. si plures, ff. de iniur. & placet distinctio Dyni in cap. rati habitationem, num. 19. vbi ait, aut est actum ratione delicti ad interesse, aut ad pœnam pecuniariam vel corporalem: primo casu omnes in solidum tenentur, sed vno solvente ceteri liberantur. l. 1. §. quoties, ff. de vi, & vi arma. Secundo casu non, quia non omnes eandem pœnam patiuntur, l. adeo, ff. de iuris. om. iud. l. ita vulneratus, ad l. Aquil. & dispositio l. item Mela, §. si plures, punit omnes, quia ibi plura erant facta diuersarum personarum distincta: ideo vnus vno modo, alius alio modo punitus est, facit Natt. consil. 79. quem Clar. adducit quaestio. 84. ver. fin. & de pluribus vnum furtum facientibus circa pœnam corporalem loquitur Andri. de lern. de pac. tenen. §. si quis quinque solidos, vbi posse suspendi ait, licet iste textus videatur crudelis, sed propter violationem pacis factus est; sed quoad restitutionem, & emendam damni iam dictum est solutione vnus ceteros liberari a restitutione, & non a pœna, per tex. l. 1. C. de fur. & l. 1. §. si plures, ff. de eo per quem fac. erit, Gomel. de delict. cap. 1. num. 88. ver. ex quo inferitur, Scrib. in l. 3. §. 1. ff. de duob. reis, & in l. 1. C. si plures vna sent. in auth. hoc ita, C. de duobus reis, datur tamen soluenti repetitio aduersus cõsocios, Gomel. de duobus reis, nu. 3. & in tit. de delict. ca. 1. num. 88.

Sed pro vno homicidio, si multi interuenere cedentes numerum quattuor, licet eodem animo ad occidendum æque interfuerint, tamen æquitate, cogente non omnes de consuetudine mori debent, sed illi, vel illi, qui vulnera ferhalia intulerunt, ceteri autem ad tritemes perpetuo damnari solent, nisi alias fuerint soliti delinquere, vel omnes fuerint assassini. l. aut facta, §. si. ff. de pœn. Clar. q. 60. ver. allegatur.

154 ¶ Quando autem dicatur vnum factum, vel plura, quando vnum furtum, vel vnum verbum iniuriosum, vel plura, tradunt Bart. in d. l. nunquã plura, ff. de priuat. delict. Doctores in l. si familia, ff. de iuris. om. iud. & alij DD. allegati in addit. Dyn. ad d. reg. rati habitationem, lit. 6. & tunc dicitur vnum factum, si ex diuersis actibus subordinatis ad illud perducitur, vide supra num. 148. & infra num. 184. dicuntur plura delicta, si quilibet actus de per se delictum est. de primo exemplum est portare enses, extrahere, insultare, & offendere; de secundo est portare arma prohibita pro defendendo; nam licet non offenderit, debet puniri

pro delatione, si offenderit, pro vtroque, sed vide Doctores supra adductos.

155 ¶ An autem sententia condemnatoria, vel absolutoria contra vnum ex pluribus socijs criminis noceat, vel profit alijs? Gomel. de delict. ca. 1. nu. 88. dicit, quod in delictis non connexis a pluribus commissis vnusquisque principaliter, & de per se tenetur, per tex. l. si quis ad quod, §. si. cum l. 156 seq. ff. de iuris. om. iu. §. & quæ dicantur connexa delicta ponit Dec. tra. cri. to. r. lib. 3. c. 33. nu. 3. vbi ait, quod connexa dicuntur lenocinium, & adulterium, eo quia ad eundem finem tendunt, quamuis quodlibet per se sit delictum; tamen est medium ordinatum ad idem.

Secundo Gom. d. c. 1. nu. 88. dicit, quod in delictis connexis sententia absolutoria lata in fauorem vnus prodest alteri, tex. in l. denũciatione, §. 1. ff. de adult. at limitat hanc conclusionem respectu decoris matrimonij, vt actus magis pereat, quam vt sustineatur, at in alijs delictis connexis, vt in crimine incestus, stupri, sodomia, & similibus, sententia lata ad fauorem vnus alteri non prodest: Verũ si alter ex stupratoribus absoluitur, vt quia forte per torturam indicia purgavit, tunc dictum Gom. procedere potest. At si absolutus sit (quia non constat) neque probatum est ipsum fuisse delinquentem, tunc vno absoluto, alter vtiq; absolutus dicitur ra-

157 tione connexitatis, ¶ cum in connexis idem sit iudicium, l. cum actum, de neg. gest. c. translato, de constit. Tamẽ in practica seruatur, vt si ambo sunt presentes, ambo absoluantur, vel condemnentur, & si forte vnus in negatiua persistat, & alter confiteatur, tunc negans absoluitur, & confessus damnatur in eadem sententia. Si vero vnus sit presentis, et alter absens, primo processus contra absentem perficitur, vsque ad sententiam inclusiue condemnando illum in contumaciam; & postea deuenitur ad expeditionem causæ contra presentem, Clar. q. 49. ver. scias, Ant. Scap. tra. iu. non scrip. li. 5. c. 14. nu. 14. cum seq. & hæc est vera & tutior practica, quæ tollit supradictam difficultatem, & etiam ne ob publicationem processus contra presentem absentem, eius continentia propaleatur, & sic non publicatur presentis processus, nisi prius absente condemnato, & ita vbique obseruatur. Nec obstat quod in contrarium videtur in hunc Gom. d. c. 1. sub n. 88. ver. si quia nõ debet intelligi, si omnes delinquentes sunt

158 presentes, ¶ quo casu iudex bene potest ferre sententiam contra vnum si liquet de causis, & contra eum exequi, licet adhuc duret instantia processus contra alios; Simili modo si vnus ex pluribus condemnatis appellauit, quia appellatio odurante iudex exequi potest sententiam contra alios, qui nõ appellauerunt, vt idem Gomel. loc. cit. dicit, sed hoc intellige dum modo transacti sint dies dati ad appellandum, vt in l. 1. ff. de re iu. c. 1. ti. eo. Lande de atten. tit. null. pend. num. 20. fol. 328.

159 ¶ Tertio Gom. d. c. 1. nu. 90. dicit, quod quãdo delictum est commissum ab vno principaliter, & pœna bonorum peruenit in consequentiam ad alium, tunc condemnatio principalis nocet alteri, per l. 1. C. vbi fisco, cau. & Bar. in l. filius si ff. de ver. obl. & ex hac conclusione idẽ Gomel. quatuor facit illationes. Primo, quod sententia lata contra occisores alicuius defuncti, nõ cet heredi non vñ dicant necem defuncti in foro fori, secundũ Bar. in l. 1. C. vbi cau. fil. & Cor. ibi declarat. Secũda illatio est, si delictũ tale est, per quod alienatio bonorum prohibetur a die commissi delicti, iux. auth. bona damnatorum, C. eo. tunc sententia lata contra

tra principalem delinquentem præiudicat possessio-
ribus, in quibus bona alienata sunt, l. quisquis,
§. filij vero, C. ad leg. Iul. Maieft. Tertia illatio est,
quod sententia lata contra seruum delinquentem
capitaliter nocet, & præiudicat domino non cita-
to, nec vocato quoad priuatione ipsius serui. Quar-
ta illatio est, quia sententia lata contra filium no-
cet patri non vocato, quatenus est legitima, Bart.
d. l. cum filiusfam. de verb. oblig. de ijs per Ias. in l.
166 frater a fratre, ff. eo. † sicut etiam de consuetudi-
ne tenet sententia lata contra adultū curatore nō
citato, Clar. q. 50. ver. primo, Ant. Colum. trac. cō-
trou. crim. art. 171. & 174. Scio tamen regulam ef-
se in civilibus, quod sententia lata contra præsen-
tem, aut contumacē non potest nocere tertio non
citato, d. l. cum filiusfam. vbi Bart. de verb. oblig.
tot. tit. res inter alios acta, & Gomez. d. c. 1. nu. 91.

161 ait, quod innocens, † qui delictum non commi-
sit, si ob ignorantiam aut malitiam iudicis seu te-
stium, aut metu tormentorum condemnatus, &
occisus est, & postea de eius innocentia constat,
vt quia alter inuentus sit culpabilis, tūc iste etiam
puniri debet pœna mortis, quia sententia, & eius
executio secuta contra innocentem non releuat
alium culpabilem, Pet. Cab. cas. cri. 37. vbi pulcre
hanc rē explicat, & opinio Gomezij est vera. Sed
mirum in modum damnat iudicem, & alios, qui
malitia, aut supina ignorantia innocentem con-
demnari, & occidi fecerunt, secundum Doctores
in l. error, ff. de iur. & fact. igno. & in l. absentem,
ff. de pœn. nec dignitas & suprema autoritas quē-
quam excusabunt, quia Deus non est acceptator
personarum, Deut. 10. & Act. 10. & alibi sæpe hoc
Scriptura testante: & hæc a Gomez. Doctore cele-
berrimo colligere hic volui tanquam quotidiana
& sum mopere practicabilia.

162 † Verum si condemnatus antequam sententia
exequatur innocens reperitur, tunc iudex noster
poterit retractare suam sententiam, vt supra dixi
in materia innocentia, & iudex ordinarius super
sedebit, donec Principem admonuerit, Boss. tit. si
aduerf. rem iud. nu. 28. Cartar. de exec. sent. cap. bā-
nit. c. 3. n. 6. Farin. cum ibi per eum addu. q. 11. nu.
12. & ibi ponit formam sententiæ contra bannitos
contumaces, quam definitiuam vocat vigore sta-
tutorum, n. 94. & si nocens peruenerit in fortiam
iustitiæ puniendus erit, quāuis innocens pro no-
cente pœnas indebite luit. leg. seruum, ff. de inter.
act. vbi Bald.

163 † Cæterum in proposito materia nostræ prin-
cipalis, in qua queritur si plures in vno facto in-
teruenerunt, siue in vna rixa, & appensate, seu ani-
mo deliberato qualiter, sententia sit proferenda,
vide eundem Cartar. c. fi. nu. 245. cum plu. seq. d.
tra. de execut. sent. capt. bann. & Dec. conf. 75. vo.
3. Ro. a Vall. conf. 63. vo. 3. omnino D. Men. qui
pulcre hanc rem explicat de arb. ca. 362. & tetigi
in pract. de test. p. 1. num. 87. ibi sed aduerte. An in
casu incertitudinis ambo sint condemnandi, vel
absoluendi, vide Tiraq. tra. de pœn. tempe. cau. 60
61. 62. 63. & 64. Hic incertitudinis materiā attingere
opportunitum videtur, quia de re si duo ad inui-
cem verbis contendant, & deinde ad rixam deue-
niant, & ignoratur quis fuerit author rixæ ambo
in contumaciam condemnantur, siue pœna sit pe-
cuniaria, siue corporalis, verū si vnus ex eis se con-
stituerit sponte, aut capiatur, & se iustificet, & alter
sit contumax. iste condemnatur ob contumaciā,
at si ambo sponte constituti, vel capti fuerint, tūc
ille qui est magis rixosus præsumitur author rixæ:

item si vnus remansit vulneratus, alter nō, qui vul-
nerauit author in dubio præsumitur, sicuti si vnus
arma habebat, alter non, vel vnus pugionē, & en-
sem, alter tantum pugionem, nisi is ense armatus
solum cum pugione, nequaquam euaginato ense
altercauerit. De hac re Cor. conf. 51. vo. 1. Boer. de
cisio. 237. & Mediolani extat ordo Senatus quod
qui primo euaginauerit plectatur certa pœna, vt
in proclamate anni 1555. primo Iulij, & in Add.
ad no. ord. car. 7. vbi in d. pœnam incurere socios
primo euaginantis. hæc prouisio videtur dem pra
ex l. 1. §. cum Arietes, vbi glo. ff. si quadru. pauper.
feciss. dic. & meminit Clar. §. fin. quæst. 60. ver. vi-
di ego. idem in §. homicidium, vers. alia est. Gom.
var. resol. tit. de homic. n. 36. Ang. de malef. in ver.
& dictus Tirus. nu. 37. cum seq.

T Et facit etiam pro pace, & tregua rupta, nam
supra p. 2. num. 259. lit. k. & sequen. nam si quis est
prouocatus non incurrit in pœnam conventiona-
lem, aut prætoriam. Si vero sit dubium quis fuerit
prouocator, potest iudicari iuxta prædictam di-
stinctionem circumscriptionis statutis, vel alia lege
Ducali.

Et ad inueniendam ad hunc effectum verita-
tem percussor (qui habet inditium ex præsumptio-
ne contra se) poterit torqueri, vt ait Boe. d. decisio.
237. pro interesse fisci quoad pœnam augendā. Nā
ex quo operam rei illicitæ dedit, debet sequi con-
demnatio, l. ita vulneratus, ad leg. Aquil. siue
contra vnum, siue contra ambos, iuxta prædictam di-
stinctionem. at quoad interesse priuatum, non pos-
sit torqueri. vt supra de pace rupta dictum est. &
ita est intelligendus Boer. d. decisio. 237.

Et vbi vertitur pœna conuentionalis, causa
semper est examinanda, propter quam rixa facta
fuit, & an cum armis ab initio, vel ex post facto,
vt per Fel. in c. dilecti. col. fi. de excep. Boss. de in-
iur. nu. 8. & qualitas personæ sum mopere confi-
deranda, vt rectum iudicium fieri possit.

Verum enim vero cum hæc materia condem-
nandi plures pro vno facto sit valde practicabi-
lis, & quotidiana (in qua multi multa loquuntur)
decreui figurare casum multos casus in practica
continentem, cum infra scriptis allegationibus,
distinctionibus, & solutionibus, tam quoad inter-
pretationem iuris communis, quam statutorum,
& aliorum ordinum.

Casus igitur erit, quidam opera sui serui tres ho-
mines accersiri fecit, vt bastonarent duos homi-
nes simul commorantes, ex aliqua causa motus,
& isti tres explorato tempore noctis cum baculis
in quadam domuncula se receperunt iuxta iter,
per quod eo tempore existimabant illos duos
transituros, & circa horam noctis (istis tribus e-
dicta domuncula cum baculis exeuntibus) ob-
tiam sibi habuerunt principalem mandantem,
qui attulit vni spontonem, alteri bidentem rusti-
calem, & alij alium spontonem, & cum eo pari-
ter aduenit quidam alius dolone, & sic armatus,
qui se cum dictis tribus associavit, & tanquam
dux, & consocius adiunctus est eis, & mandans
oretenus repetito mandato ad bastonandum, il-
lisque a se admonitis, vt irent cum isto quarto so-
cio, & bene aduerterent ne ignauias facerent, dis-
cedit ab eis: Sic ipsis quatuor euntibus ea nocte
versus iter, per quod de more venire sciebant il-
los, quos bastonare volebant, eos prope pertran-
seunt, armatos viderunt, cum vno eorum famu-
lo pariter alabarda armato, circa secundam noctis
aere obscuro, & statim nullis dictis verbis isti qua-

tuor contra dictos tres incautos irruentes ad mena
re ceperunt cum dictis armis, more bastonandi,
& vnum percusserunt in humero, & capite, in quo
vulneratus remansit, sicut & alium socium eodem
fere modo, qui tamen se defendendo vulnerauit
vnum ex aggressoribus in humero punctum cum
alabarda: Tandem vero iste aggressor ira vulnera-
tus magnum edidit vulnus cum sic in capite al-
terius ex dictis, quos bastonare decreuerant, qui e-
dicto vulnere eadem hora obiit, & sic factum di-
uersimode ab opere incepto, & (vt fertur) ab ani-
mo secutum est.

164. † Querebatur an omnes isti aggressores tene-
rentur de homicidio, & stante narratione facti vi-
deatur dicendum quod sic. Primo virtute statuti
in rub. de homicidio voluntario, casuali, & neces-
sario, §. praebentes vtro, vbi auxiliares eadem pe-
na puniuntur, quod idem de iure communi, per
l. 1. & l. item Mela, §. si plures, ad leg. Aquil. l. quo-
niam multa facinora, C. de vi pub. & priu. & Bal.
in l. si rixa, C. ad leg. Corn. de sic. & idem Bal. in l.
non ideo minus, vers. sed iuxta haec, C. de accus. &
alij quos allegat pro hac parte Ale. cil. 15. vo. 1. &
ad d. cam. l. quoniam multa facinora, Bos. in ti. de
homi. n. 26. & seq. nu. 37. & 71. pulcre Anguissol.
conf. 23. nu. 5. li. 1. & in hac parte videtur incli-
nare Fel. in ca. 1. sub nu. 13. ver. tertium membrum,
de off. iud. deleg. Auxiliaturque quatuor modis,
primo ad ipsum crimen ordinatum, secundo in ip-
so actu criminis ad ipsum perpetrandum, tertio post
crimen ad ipsum continuandum, quarto ad delin-
quentem euadendum, vt per Ant. Columba. trac.
de controu. cri. ar. 82. & facit vulgaris regula, quod
165. agentes † & consentientes pari pena puniuntur,
l. si quenquam, C. de epis. & cle. l. quisquis, C. ad l.
Iul. Maieft. cum mul. sim. C. epol. in suo vulgatis.
conf. cri. 2. & Bar. in l. furtum, ff. de fur. Marf. cofi.
30. nu. 21. & 22. & intellige vt per Ruin. conf. 82.
nu. 5. Rim. iun. conf. 106. nu. 12. tom. 1. quod inter
conf. crim. diuerso. vi. Bero. confil. 192. per tot. vi.
C. pol. in suo vulg. conf. 2. Bart. in l. furtum. ff. de
fur. Marf. conf. 30. nu. 21. & 22. & intellige vt per
Rui. conf. 82. nu. 5. vo. 4. Rim. iun. conf. 106. n. 12.
to. 1. inter conf. cri. diuerso. Bero. conf. 192. per tot.
vo. 3. qui tenet quod ob consilium, opem, & mini-
sterium puniuntur, vt in accipiente precium, in acco-
modante scalas, Grat. conf. 52. vo. 2. Nouel. pract.
nu. 199. & seq. vbi de malo exploratore.

166. † Praeterea ille, qui dando operam rei illicitae
excedit, tenetur poena ordinaria, quatenus exces-
sus patitur, maxime si verisimiliter potuit saltem
in genere cogitare, quod sequeretur id quod secu-
tum est, Aret. conf. 34. & alios adducit Bos. d. tit.
de homic. nu. 92. & Bertazo. conf. 326. lit. A. & B.
& prius cof. 299. lit. A. li. 2. vbi coadunatos ad ma-
lum vult eadem poena teneri, qua homicida, eo quia
praecogitare potuerunt, & tenebantur, idem confi.
232. par. 3. Bal. in l. mandati, C. mandati.

167. † In contrarium, quod isti auxiliares non
debeant puniri poena ordinaria, sed mitiori, vide-
tur facere tex. in c. fin. de homic. vbi quod quisque
punitur pro sua culpa tantum, & multum differt cul-
pa a dolo, d. l. item Mela, §. si plures seruum occi-
derint, & appareat cuius ictu obierit, ille tenetur
de occiso, & facit Dy. in reg. rati habitionem, nu.
17. & etiam si sequatur mors aut abortus culpa, sed
non dolo, poena culpa commensuranda erit, sicut
dicitur de illo qui ignoranter & inaduerter im-
pulsit mulierem praegnantem quae fecit abortum.
Na tenebitur poena extraordinaria, Ang. in l. pen.

de sic. Lud. in l. 1. §. occisorum, ff. ad Syll. alia ex-
pla habes supra num. 56. vt simile de impellente il-
lum qui gladium praemanibus habens se vulnera-
uit, vel occisus est ob talem impulsionem, de quo
Angel. confil. 285. in dubio delictum praesumitur
casu, vel in pura rixa commissum, Menoc. de arb.
cas. 10. Blanc. de indic. num. 176. & qui aliter dicit
probare debet, l. si ex plagijs, §. 1. ad leg. Aquil. l. si.
ad leg. Corn. Bonacoss. in suis quaest. in verb. rixa,
Plot. confil. 179. inter confil. crim. diuers. & rixa
non dicitur per admenationem tantum, sed ex ver-
bis ad contentionem, & ex contentione ad facta,
Cano. in c. nuper, de sent. exc. Nam vbi non inter-
ueniunt percussiones, aut vulnera inter verbis co-
tendentes, non dicitur proprie rixa. l. si ex plagijs.
§. 1. ad leg. Aquil. l. fin. ad leg. Cor. Bonacoss. super
168. statu. in loc. mox cit. † & poena est commensu-
randa culpa, l. recipiendum, ff. de pen. quique pro
modo culpa erit condemnandus, at cum scimus
occisorem, alij non debent eandem poenam pati,
facit Bar. in l. recipiuntur, §. delinquent, ff. de pen.
l. si de sicar. Saly. in d. l. quoniam multa facinora,
nu. 16. & 17. vers. supposito ibi ideo videndum, de
vi pub. & priu. idem in l. 1. nu. 24. vers. fallit, & vers.
ex praedictis, C. de rapt. virg. & Ale. in fortioribus
terminis d. conf. 15. per to. & ibi Apostil. lit. D. vo.
1. in final. verbis, quamuis aiunt reprobari a Nat.
in certo conf. quod non credam nisi videro, hanc
partem tenent Gram. conf. cri. 5. Bertaz. conf. 326
li. 2. & in hac materia bastonandi vide Marf. in l.
1. §. Diuus, nu. 9. & alibi de sicar. Foller. pract. cri.
§. ad defensam, nu. 16. & alibi, Cast. conf. 255. viso
supra scripto pueto. vo. 1. vbi loquitur in simili sta-
tuto Mantus, Maria. Soc. conf. 58. in causa inquisi-
tionis. I. p. idem Gram. vot. 23. & Ale. conf. 140.
videtur vo. 1. Bos. in ti. de homic. nu. 37. & 71. cum
plu. seq. vbi declarat materiam d. l. quoniam mul-
ta facinora, C. de vi pub. & priu. Ias. in l. 1. col. 3. de
169. leg. † Nam si ille, qui animo bastonandi casu oc-
cidit, non tenetur poena ordinaria, quanto minus
illi, qui non occiderunt nec contra occisum ictus in-
tulerunt, prout in facto constare asseritur. Cast. co-
fi. 227. in causa incarceratoria. vo. 2. Nec potest co-
stare quod ante factum, in facto, vel post factum
isti animum talem habuerint, sed duntaxat basto-
nandi; nox enim obscura erat, & quilibet habebat
suum aduersarium, cum quo quis ictus more basto-
nandi admenabat, nec erat locus, nec tempus
conterendi circa animaduersionem.

Et quamuis circa contraria a patre veritatis Do-
ctore Alexandro alleg. conf. 15. & 140. optima res-
ponsio sit data iuribus, & autoritatibus; nihilo-
minus vnico tantum verbo infirmitas haec sanari
potest, & sic dicitur quod adducta in contrarium
non adaptantur casui isto, sed iura, & Doctores lo-
quuntur in eo, qui occidit, licet animum bastona-
di habuerit, & in alijs confocijs, quibus in facto
animus occidendi venerit; & quando ille qui oc-
cidit habet arma apta occidere secus si cum bastono
vel lapide occidit, quia hoc in casu tumus in ho-
micidio casuali, & non voluntario, vt inf. dicam;
& licet isti fuerint & ipsi aggressores & percusse-
rint, vt ex facti narratione percipitur, & pugna in-
ter eos non appareat fuisse distincta, tamen appa-
ret quod ipsi tantum bastonauerint alios, & nullo
modo quidquam commiserint contra hunc occi-
sum; Ergo ab armis horum nullo modo occisus dici
170. potest, † & sic inclusio vnus est exclusio aliorum,
l. 2. ff. de iud. Quod autem isti more bastonandi adme-
nauerint, testatur propriummet offensum, & isti rei de-
tenti

171 tenti ita in tortura sustinuerunt † quo casu (si secundum acta, & probata iudicandum est, l. illicitas, §. veritas, de off. præs.) percipitur quod in istis nō cadit animus homicidij, & sic cessante dolo cessat pœna ordinaria, Tiraq. in tra. cau. cess. in ver. dolo cessante, habebat quippe isti arma quib. impossibile erat tale vulnus inferri posse, & nō esse, vel esse non posse, paria sunt, l. r. vbi gl. de cōd. inst. l. cum vnus, §. si. de bo. auth. iud. poss. & de istis quatuor aggressoribus duo fuere detenti solūmodo, & alij duo in contumaciam bāniti, & merito, quia vnus bannitorum habebat sicā, alter enim cum dolone, & vulnus fuit cāsim illatum eū sicā, aut cum ense, & non aliter appareret. Et est simile hunc qui sicā ad menabat occidisse, tū quia

172 qualitas † vulneris adaptabatur sicā, & hoc indicium magnum facit, Farin. de indi. q. 70. nu. 77. & 78. vbi arma ad mensuram vulneris faciunt indicium; tum ēt quia in humero punctim sentiens se vulneratum, verisimile est q̄ ira accensus & dolo re vulneris istum occiderit, D. Men. de præs. li. 1. præs. 14. nu. 21. & 22. Non obstat Bertaz. cōf. 232. vbi dicit teneri, qui cogitare potuit, quod in facto posset homicidium sequi; quia loquitur in eo, qui sclopā exoneravit qui casus multum differt a casu nostro. Omnia namque vulnera sclopo illata aīo occidendi præsuntur, secus cum baculo, vt inf. nu. 174. m. in usq; obstat, quod ex facto percipitur

173 mutasse animum, † quia animi mutatio nō præsuntur, D. Men. de præs. li. 6. præs. 25. & 42. hec alij socij actum aliquo modo fecerūt, vt occisio sequeretur, nec scientiam habuerūt de animo homicidæ ante, in facto, vel post, vt in processu cōstitit; quo casu fisco incumbit hanc qualitatem scientiæ probare, Gram. decis. 25. n. 3. & conf. 36. Bal. in l. 1. de fer. corrup. Marf. conf. 30. vo. 1. Dec. tra. cri. tit. de auxiliat. c. 34. n. 7. to. 1. & est opinio cōis, & statibus supradictis partes Iudicis ita arbitrari debēt,

174 Aug. ad Ang. in ver. ēt dictus Andreas, n. 4. † Et licet isti alios vulnerauerint, & præsumentur animum occidendi habuisse, iuxta dispositionē dicti statuti de homic. §. & intelligatur semper percutientē, & vulnerantē fecisse animo occidendi, tamen statutum se declarat, quando ex proposito in sultando quis mortaliter & lethaliter vulneratur, sed isti nō vulnerarūt lethaliter, ergo, & c. & statutū loquitur si in eū, qui occisus est, vulnus illatum esset. Non obstat q̄ dimissis baculis isti mādatorijs sumpserint alia arma hastata, æque apta ad occidēdū, secundū considerationē Bar. in l. cū mandanti, C. mand. quia ēt dicta arma fuerunt apta ad bastonandū, & more bastonandi vsi fuere hastis armō

175 tū, si credendū est proprijs met offensis. † Vnde non dicitur hoc esse quod ab hoc cōtingit abesse, l. octau. C. vn. cogn. vltra quod ipsi nullo modo ictus intulerūt in occisum quod appareat. Et stare potest vt quis armis percutiat, & nihilominus animum occidendi non habeat, pulcre Crau. cōf. 119. nu. 6. ver. 2. in fi. vo. 2. Et dictū Bal. in d. l. mādanti, procedit in eo, qui volens vulnerare occidit, & nō in eo, qui nec occidit, nec vulnerauit, imo a cōiter accidentib. præsertim in quibusdam partib. rustici & alij sclopis incedunt armati, & sclopis occidūt & non armis hastatis, quia de re si animum occidendi habuissent, vtique sclopos accepissent, & hoc argumentum a cōiter accidentib. est validissimum, l. nam ad ea, ff. de leg. Euera. in loc. a cō. accidētib.

176 † Non obstat statutum de homicidio in §. præsentes vero, quia loquitur in auxiliatore, auxiliū præsente ei, qui vere occidit, & scientiam habent

te de dolo eius, qui occidit, sic interpretantib. Doctoribus quos adducit Burf. conf. 216. nu. 65. & 85. vo. 1. quod optima ratione demonstratur ex verbis ipsiusmet statuti: quoniam ibidem loquitur de homicida dolo, & subiicit loquendo de auxiliatore

177 re sub eadem materia dolo, & sic † accessorium sequitur naturam principalis, c. accessorium, & secundum subiectam materiam interpretatio fieri debet, l. si vno anno. ff. loc. l. insulam, de præs. ver. & præcedentia declarant sequentia, l. si seruus plurium, §. si. de leg. 1. præsertim in eadem met dispositione, l. cum actum, de neg. gest. & absurdū esset, vt tantam pœnā pateretur ille, qui dolo caret, quā tā ille, qui est in dolo, l. illud, ad leg. Aq. l. si. de rit.

178 nupt. & † statutum puniens auxiliatorem, sicut principalem intelligitur de auxilio, quod fuit causa maleficij, & non de quolibet modo auxiliandi, Marf. conf. 30. col. 3. Ruin. conf. 82. nu. 5. vo. 4. Rimi. iun. conf. 106. nu. 12. vol. 1. consil. 310. volu. 3.

179 † Præterea statutum prædictum postquam locutum est de homicidio dolo, tractat de homicidio casuali, seu culposo, & in hoc casu pœna statuti est pecuniaria, esto quod causam culposam isti habeant, cum operam rei illicitæ dederint; sed reuera quoad istos nulla inuenitur causa, per quā ille occisus remansit ab illo bannito, & ideo pœna pecuniaria minus ordinaria ij puniendi sunt, l. respiciendum, ff. de pœn. Sequitur deinde statutū, & tertium caput facit de homicidio fortuito, & necessario, & reuera homicidium, nec in isto primo capite verificatur, sed in secundo, ex quo culpa præcessit casum, Clar. §. homicidium, vers. dicitur etiam culposum, sed intellige in homicida & non in alijs Boff. in titul. de homicid. num. 73.

180 † Non obstat regula, quod agentes, & consentientes pari pœna puniantur, l. si quenquam, C. de Episc. & Cle. cum simil. Nam procedit, si omnes eiusdem animi fuere ad occidendum, ita Salyc. in l. 1. sub nu. 24. C. de rapt. virg. vbi respondet ad omnia contraria, vel si non constat extrinsecè aliquē actum contra occisum consentientes fecisse, per quem eundem animum habuisse percipi possit, Clar. §. si. q. 87. vers. hæc autem, in fin. Burf. conf. 216. nu. 67. & 85. & ideo quilibet istorum tenetur tantum pro suo facto, & non pro facto alterius, Bal. in l. non ideo minus, col. 8. in fin. nu. 30. C. de accusa. & ad interpretationem huiusmodi statuti facit Kirchouius in suis cō. opi. cōcl. 63. cēt. 4. p. to.

Non obstat, quod isti detenti dederint operam rei illicitæ euntes ex proposito simul cum dicto homicida ad bastonandum, in quo facto, & ipsi perculserint, & vulnerauerint duos socios occisi, quia ex hac causa forte maiori pœna, quam statutaria in secundo capite pecuniaria venirent condemnandi, sed nequaquam pœna ordinaria de occiso, per supradicta.

181 † Nec obstat aliud fundamentum ex eo, quia præsumentur cogitasse in genere id quod euenit, vel cogitare tenebantur, cum turpe sit dicere non putaram, Bertazol. consil. 326. lit. A. vol. 2. quia in personis rusticis non cadit speculatiua, ad quod facit Menoch. de arb. cas. 193. & 194. sed ex facto alium animum, alium cogitatum longe ab homicidio percipimus, vltra quod tale fundamentum procedit in eo, qui occidit, & non in alijs, & ex facto, & ex tortura ijs illata, præsumptio in contrarium est corroborata, & sic non est par ratio occidēdi & bastonandi, l. in eo. vbi Dec. de reg. iu. l. Proculus, ff. de dam. infe. † sicut nō est par rō lucri & dāni p. d. iura. Rursus ex infra scriptis cessat oīno a-

animus occidendi, seu ad occidendum auxilij praestandi, quoad istos, quoniam nullam inimicitiae causam cum offensis habuere, nec eos cognoscebant, nec aliquod commodum ante, vel post seferunt, sed ut morem gererent mandanti causa bastonandi iuerunt, nec aliter in toto processu constat, quod eo magis praesumendum est, quando quidem isti non sunt soliti delinquere; causa non est iudicanda ab effectu, si causa est leuis, & effectus grauior, DD. in l. non codicillum, C. de testa. multo minus quando vnus mandat, & alter exequitur. Respectu enim mandantis constat de leui causa inimicitiae, & non graui, qua de re cessat praesumptio animi occidendi, vt supra num. 181. vnde quae dixi in pract. de test. in 4. par. num. 205. & in terminis Bru. a Sol. q. 34. nu. 47. vbi iuxta qualitatem iniuriae animum vindicatum, qualis fuerit, praesumendum esse, & credo id verum esse, nisi mala qualitas iniuriati aliud suadeat, dixi in 3. 183 p. num. 126. & 127. † Hic tandem procedit illa distinctio Bertazoli consil. 326. lit. B. p. 2. vbi videtur velle omnes teneri eadem poena, quia eius opinio potest habere locum quando plures contra vnum iuerunt; secus quando plures contra plures, vt in casu isto; nam si ex pluribus vnus solus occidit alium secum pugnantem, & alij nihil mali contra occisum egerunt, alij non debent villo modo teneri, nisi pro eorum facto tantum, vt supra dictum est, & isti taliter se gesserunt in facto, qualiter animum bastonandi habuerunt; ergo iuxta mensuram delicti puniri debent, l. respiciendum, ff. de poen. Clar. q. 85. ver. scias, pulchre Tiraq. de poen. temp. caus. pen.

184 † Colligo igitur ex supradictis iuribus, & auctoritatibus, quod quando quis dedit operam rei illicitae, vt aliquem offenderet bastonando, aut vulneraret, & in facto occidat, teneatur de occiso, iuxta l. quoniam multa facinora; & similiter quando non in pura rixa, sed ex proposito multi simul ad bastonandum, vel ad vulnerandum iuerunt, et in facto vnus occidit tantum, sed ignoratur quis sit occisor, omnes tenentur de occiso, per d. l. quoniam multa facinora, C. de vi publ. & vi priu. & Bertaz. d. consil. 326. & Pet. Cab. cas. cri. 125. C. po. consil. 34. 36. 37. & seq.

Si vero certus est qui occidit, tunc ille tenetur poena ordinaria, ceteri qui non percusserunt poena 185 extraordinaria, vt in casu isto; † & ita procedit distinctio Dyni d. c. in obscuris, num. 20. de regu. iur. in 6. & facit Bru. a Sol. in suis quaestio. quaest. 34. num. 43. vbi in grauibus delictis agentes, & consentientes ex proposito, & de eo quod factum est vltra primum propositum teneri eadem poena, intellige vt ibi. At quod vnus ex pluribus certo fuerit occisor, potest ex dicto vulnerati percipi, aut per testes sciri, vel ex qualitate armorum, quoniam si tres habent arma minime apta ad inferendum vulnus, de quo quis moritur, quartus autem socius habet, non est dubium quin ipse sit homicida, vt in casu nostro, & per Farinac. d. quaestio. 70. nu. 77. & 78. de indic. donec contrarium probetur, nisi in alijs etiam animus concurrat ad 186 homicidium ante vel in facto ipso, & † ita puto etiam intelligendam esse distinctionem Bertazoli consil. 327. in addit. lit. B. vol. 2. Concludo igitur illos absentes fuisse homicidas stante qualitate facti, & merito in contumaciam posse damnari poena ordinaria, alios vero praesentes carceratos poena extraordinaria graui puniendos fore, puta triremij triennalis, aut quinquennij propter delicti

atrocitatem, & qualitatem consecutiuam, vt quia ex proposito, & ad viam publicam aggressi sunt offensos, quos percusserunt, & uulnerarunt ictibus more bastonandi, in tortura enim sustinuerunt, animum tantum bastonandi habuisse, & ita iuxta animum facta executos fuisse; & si uera fuisset contraria opinio, non erat opus tortura, quia facta erat confessio eorum, nisi pro sanandis eorum dictis contra alios socios criminis; ut seruetur in pract. de test. par. 4. num. 69. lit. Y. fol. 197. & cum de insultatis, & aggressis paulo ante dixerim, nolo omittere quod aggressi non tenentur expectare, ut aggrediens incipiat admenare, sed de facto potest se defendere, quando aggrediens habet aliquod in manibus aptum ad offendendum: ita debent intelligi iura, de quibus per Gramm. decisio. 5. Bertazol. consil. 433. & 434. Angel. de malef. in ver. dictus Titius, nu. 26. & 27. Tob. Non. consil. 109. Cauale. decisio. 19. par. 5. ubi late. Iacob. de Beluis. in pract. in uerb. cum gladio, tit. 2. At per contrarium ille qui solus aliquem uulnerat armis non pensate, nec animo deliberato, non dicitur facere uim publicam, Salycet. in l. si criminis, C. ad le. Iul. de ui public. ubi Barto. & Tessa. decisio. 35. num. 6. & 7.

Et quoniam supra de assistente delicto tetigi in 3. par. sub num. 107. ad declarationem dico, quod in dubio quis praesumitur casu, & non data opera interuenisse, nisi aliter ex contexturis constet, C. po. consil. 60. col. 3. Crau. consil. 151. num. 18. & ut in exemplo, si assistit qui non erat solitus antea ire cum eo, qui delinquit, armatus, & potuit prohibere, & non fecit, uel si assistens sub praetextu segregandi, aut diuidendi tenuerit offensum, uel aliter illum timidiorem facto, aut uerbis reddidit, uel post delictum, & assistentiam offensorem associauit, de ijs omnibus Fel. in cap. sicut dignum, num. 5. de homicid. Mascari. de probat. conclusio. 159. & 189. Iac. Nouel. pract. crim. in uerb. solet, num. 98. & sequen. Natt. consil. 468. nu. 3. uol. 2. quia paria sunt delinquere, uel delinquenti non resistere, l. 1. §. tantundem, de admin. tur. & assistens liberatur a poena assistentiae, si aequae principaliter fuit prouocatus, uel constituto quod in rixa neutralis extitit: uel si nec uerbo nec facto, mediare, uel immediate particeps rixae fuit, ad qua uide Burfat. consil. 216. num. 55. cum sequen. uol. 2. & Doctores in d. l. si quis opem, ff. de fur. multa cumulat Baiar. ad Clar. quaest. 90. num. 12. cum mult. sequen. & associatio post delictum facit in dubio in dicitum contra associantem, nisi aliter purgetur innocentia, Rimin. consil. 136. num. 8. & sequen. inter consil. crim. diuerso. Bald. & Roman. in l. 1. §. sed in eo, ff. ad Syllan. Mascari. de probat. conclusio. 1144. vol. 2. Bertazol. consil. 143. Vulpel. consil. 99. Bertazol. consil. 106. num. 12. vol. 2. & siue fiat tempore delicti, & in loco, siue post, & in pertinentijs loci delicti, l. 1. C. de rapt. virg. Albe. Bru. super statu. in ver. domus, ver. 2. in fin. C. po. in l. si furtiuus, C. de fer. fug. Anguisol. consil. 22. in fi. vbi an ignorantia excuset, Plac. epit. delict. c. 16. vbi an associans fiat irregularis. Si vir bonum alium incaute duceret ad locum in quo ab inimicis expectaretur, tanquam ouis ad occisionem, non incurrit poenam. Grat. consil. 52. vol. 2. Iacob. Nouel. pract. num. 67. 68. cum sequen. nec ille tenetur qui pecuniam mutauit, cum qua amicus emit arma cum quibus deliquit, Marf. in l. sciente, nu. 2. de sicar.

187 † Nunc qua poena mandatarius iste sit puniendus,

dus, quaritur? & certe si de mandato constat, &
 sit confessus, vel conuictus, tunc pœna arbitraria
 condemnari debet, non pro mandato ad basto-
 nandum, sed aliqua grauiori pœna pro excessu
 mandati, non autem pro homicidio, & est hæc
 communis opinio, de qua testantur Ant. de Ros-
 sel. consil. 95. Cæpol. consil. 34. num. 29. Alex. con-
 sil. 140. videtur, vol. 2. Aug. ad Ang. tract. malef. in
 verb. appensatè, Dec. consil. 482. pro resolutione,
 a tenta leui qualitate iniuriæ, vt per Brun. a Sol.
 prædictos, & alios allegans pro contraria parte d.
 quæst. 34. num. 44. 45. 46. & 47. secus si iniuria fue-
 rit capitalis, ¶ quia ex facto animus verificatur,
 & non verbis, l. de pupillo, §. meminisse, de oper.
 nou. nunciat. l. si in ciuile, C. de fur. iuxta illud: exi-
 tus acta probat, item secus si mandatum fuisset
 datum ad vulnerandum, quia vulnera ad mensu-
 ram non dantur, vt dicit Bald. in l. vt vim, ff. de iu-
 rit. & iur. idem si dictum esset vt sclopo vulnera-
 ret vno vulnerere, videlicet dicendo, Dagli vn' at-
 chibuggiata; quia ictus sclopi fert secum lethale
 vulnus; & ita existimo procedere Hip. consil. 10.
 & Cæpol. consil. 34. & alios quos in contrarium
 adducit Brun. d. nu. 44. vide omnino D. Menoch.
 de arb. cas. 352. 353. & seq.

189 ¶ Ipse vero tutius agendo semper fui huius
 sententiæ, quod quotiescunque res clara non est
 tanquam lux meridiana, iuxta l. sciant cuncti, C.
 de probat. non sit locus pœnæ ordinariæ, ex quo
 per præsumptiones, & coniecturas sententiare de-
 bemus in mitiorem partem; Dyn. d. reg. in obscu-
 ris cum alijs concor. de reg. iur. in 6. Clar. quæstio.
 20. & ibi DD. quos adducit, ver. scias tamen, vide
 Joseph. Ludou. conclusio. 45. plura scripsit Meno-
 de præsumpt. lib. 1. quæstio. 80. lib. 6. præsumptio.
 24. num. 46. lib. 2. præsumptio. 90. num. 7. & alibi
 in multis locis, pulchre Tiraquell. de pœn. tem-
 per. cau. 7. & cau. penultim. ¶ & tunc res clara
 est, si quis vere est legitime conuictus; vel si est
 sponte confessus, & confessio est etiam iustificata
 alijs indiçijs, vt ibidem num. 19. Caterum extra
 hos terminos non potest res quidem clara dici, ni-
 si ipse viderit, & ideo non est idem iudicium ha-
 bendum de rebus non bene claris, ad res sufficien-
 ter claras, l. inter stipulantem, §. sacram. ff. de stip.
 l. fin. ff. de rit. nup. alioquin frustratoria esset dispo-
 sitio, l. sciant cuncti, C. de probat. & frustratoria
 regula ab omnibus approbata, quod in criminali-
 bus probationes luce meridiana clariore esse de-
 bent, Clar. quæstio. 66. ver. debent autem, Arleta.
 de hæret. num. 26. vol. 1. Paul. Ghirlan. de hæret.
 de hæret. num. 26. vol. 1. Paul. Ghirlan. de hæret.
 191 in 5. par. quæst. num. 18. ¶ quamuis signa, &
 præsumptiones adeo vrgeant, vt quandoque suffi-
 cere videantur, vt inquit D. Menoch. de arb. cas.
 279. in princip. Per negationem namque res du-
 bia redditur. Iacob. de Beluis. practic. titu. de leno.
 num. 47. & quidem suffiunt in delictis de more
 occultis, ar. glos. in l. capite quinto, de adult. pulcre
 Clar. d. quæst. 20. ver. scias tamen, ibi alijs vero,
 sed in alijs delictis regula prædicta infallenter pro-
 cedit. Est verum quod aliqua mitiori pœna extra-
 ordinaria locum habere potest, quæ iuxta qualita-
 tem facti congrua congrue referendo modo ma-
 ior, modo minor adhibetur, vt puta pœna homici-
 dij est mors, potest extraordinarie adhiberi eius
 loco pœna trirerij perpetui, vel ad tempus, & si
 pœna ordinata est trirerij, posset extraordinarie
 puniri pœna fustigationis, ictuum funis, vel hu-
 jusmodi, Clar. d. quæstio. 20. ver. scias tamen, vbi
 ita Senatium Mediolanensem seruasse testatur O-

faso. decisio. Pedemontan. 72. item loco pœnæ cot-
 poralis ordinariæ poterit adhiberi pœna extraor-
 dinaria pecuniaria, vel exilij ad tempus, vt supra
 dixi, & in hoc proposito mandatarij scias, quod
 pecunia data assassino pro homicidio commit-
 tendo applicatur ei, qui erat assassinandus, leg-
 generaliter, §. illud, ff. de calumn. Ludou. singul. in
 ver. pecun.

- 192 ¶ Insuper tractandum esset an quis de consi-
 lio teneatur? de quo est text. in l. consilij non frau-
 dulenti nulla obligatio est, ceterum si dolus, & cal-
 liditas intercesserit de dolo actio competit, vbi
 Dec. de reg. iur. & hanc quæstionem tractat Clar.
 quæstio. 88. & in ciuilibus, aut arguitur assessor,
 aut aduocatus. Primo casu tenetur si contra com-
 munem opinionem, & de eius immatura cerui-
 ce iudicauit, Put. de synd. in ver. assessor. & in ver.
 iudex male iudicans, & infra dicam in 5. par. Ca-
 ualcan. decisio. 28. in 2. part. secundo casu non te-
 nentur aduocati habentes pro se opinionem Do-
 ctoris alicuius existimationis, Cur. iun. in l. si quis
 in conscribendo, num. 47. C. de pact. & Corne.
 consil. 181. lit. m. par. 3. facit text. in cap. nullus ex
 consilio, vbi Dyn. de regul. iur. in 6. Modo in alijs
 Doctores in d. l. consilij, distinguunt loquendo ge-
 neraliter in delictis an quis de consilio teneatur,
 & dicunt, aut agens sine consilio facturus non er-
 rat, & tunc quis de consilio tenetur, Clar. d. quæ-
 stio. 88. per tot. & pari pœna punitur in atrociori
 bus delictis, cap. filius, de pœn. quod verum est
 quando consulens erat inimicus damnum passi,
 idem si consulens esset solitus talia consilia dare,
 ob spem, aut præmium. Sed D. Menoch. de arbit.
 cas. 351. nu. 24. contra Dec. magistraliter loquen-
- 193 do dicit, quod ¶ sex requiruntur ad hoc, vt quis
 de consilio teneatur: primo, vt consilium sonet in
 delictum punibile; secundo, vt sit in se malum;
 tertio, vt præcedat delictum; quarto, vt consultor
 non reuocauerit consilium; quinto, vt delictum
 sit secutum; sexto, vt delinquens sit condemnatus
 pro delicto, intellige hoc vltimum quando serua-
 tis seruandis, vt in 5. par. glos. in ver. seruatis ser-
 uandis. Dec. consil. 8. num. 9. ¶ At si antequam
 perpetraretur delictum cõsulens consilium suum
 reuocauerit, & dissuaserit, ne id nullo modo fiat,
 & notificauerit ei, contra quem consilium dirige-
 batur, non nominando personam, vt scandala eui-
 tentur, ipse euitat pœnam, Bal. in l. mandatum, in
 fin. ver. sed hic incidenter, C. manda. quem refert
 & sequitur Baiard. ad Clar. d. quæstio. 88. num. 4.
 vbi dicit secus esse in mandante per Boc. decisio.
 262. num. 11. & 12. ad hæc vide quæ supra dixi in
 3. par. nu. 200. Bertaz. consil. 304. vol. 2. sed Theo-
 logi dicunt non sufficere dissuadere, sed oportere
 persuadere ne fiat, alioquin incurritur irregulari-
 tas, si factum sit secutum.
- 195 ¶ Item nunquid cogitatio sola sit punibilis,
 ponit idem Clar. quæstio. 91. & dicit, quod non,
 & verum dicit in foro fori, l. cogitationis, ff. de
 pœn. & nisi deuentum fuerit ad aliquem actum
 exteriorem, non erit locus pœnæ, vt tenet glos. in
 l. quisquis, C. ad leg. Iul. Maiest. vt pulchre Afflic.
 in constitutione asperitatem, num. 2. fol. 48. Sed
 antequam sit deuentum ad actum proximum (si
 pœniteat) non punitur, Menoch. de arb. cas. 170.
 num. 9. Capr. commun. conclusio. reg. 66. Mascat.
- 196 de probat. conclusio. 309. & ¶ hinc subinfertur,
 quod solus tractatus de furando, aut occidendo
 non est punibilis, si ad aliquem actum saltem re-
 motum non fuerit deuentum, & pœnituit. Et co-
 natus

natus siue cogitatio stans in puris terminis non punitur, nisi in atrocissimis de generali consuetudine, Caball. Milleloq. 616. vbi ait, quod iura punientia conatum non habent locum, nisi in delictis atrocissimis, quando ad aliquem actum processerit, & allegat text. quem aureum esse dicit. in l. sepe, in fin. de verb. signific. & Boer. decis. 316. idem teneo etiam si non fuerit deuentum ad aliquem actum proximum, sed tantum patefecit amico suum desiderium delinquendi atrocissime, & diu occasionem, & tempus dixerit expectasse, sed adhuc nata non fuerit commoditas ad delinquendum. Et Clericus, vel alius qui tentat occidere, an sit irregularis si non occidat, Couarru. variar. resolut. titu. de homicid. num. 5. par. 2. videtur tenere, quod non, vbi ampliat in laico, qui in insidijs cum telo steterit, secus in mandato, tam tacito, quam expresso dato ad occidendum, si effectus secutus sit. vt in §. 2. & 3. quibus in locis tractat etiam de consilio, & de auxilio dato ad occidendum, vt d. §. 2. cap. 3. & irregularis fit quando bellum est iniustum, & quando quis obiit manifesta culpa chirurgi. §. 4. Spec. de dispens. §. 4. p. 1. solum modo quis pœnam incurrit de armis prohibitis, si interuenerunt, vel de vnione, & alijs preparatorijs, quæ per se sint punibilia, Marf. in l. qui falsam, num. 26. ad leg. Corn. de fals. Socin. confi. 97. in fin. At si ista media, per quæ ad malum effectum esset deueniendum, non sunt per se punibilia, & sic tanquam de actibus indifferentibus, qui simpliciter per se non sonant in nomen delicti, tunc non punitur tale preparatorium, Marf. in rub. de fideiussor. num. 47. Grammat. decisio. 18. num. 5. Farinac. quæstio. 2. num. 29. vol. 1. at isti actus indifferentes iuxta subiectam materiam sunt boni, aut mali; ideo si ad actum malum tendunt, & admixti sint actui malo, faciunt quem extraordinarie puniri, Felyn. tract. de conatu. & Grammat. vot. 8. num. 17. vot. 19. num. 3. Barto. in l. 1. de ficar. late D. Menoch. cas. 360. quod procedit in grauioribus delictis, non autem in leuibus. Rimin. iun. consil. 695. num. 10. vo. 6. & in solito talia facere etiam pœna ordinaria locum habebit, Grammat. vot. 9. num. 22. Item si ad actum proximum fuerit deuentum, præcipue in atrocibus delictis, DD. in l. si quis non dicam, vbi glos. C. de Sacrosanct. eccles. Clar. quæst. 92. vers. scias etiam, Corn. consil. 202. vo. 1. Decia. tract. crim. lib. 9. c. 3. tom. 2. Menoch. d. cas. 360. Ioseph. Ludou. decisio. Perus. 50. num. 3. Bertazol. consil. 113. num. 7.

197 † Sed vt dicatur deuentum fuisse ad actum proximum multa requiruntur, quæ tradit D. Bursat. iunior in suo eleganti manuscripto, in causa cuiusdam D. Comit. vere filius, & hæres dignissimus rerum & virtutum D. Bursati sui patris, cuius tanti viri consilia testantur laudes penes omnes. Primo ergo requiritur, vt tractatus sit ordinatus ad delictum, Marf. in l. qui falsam, num. 8. ad leg. Corn. de fals. Gail. obseru. titu. de pac. pub. lib. 1. cap. 14. nu. 6. Secundo vt sit de præsentis, Grammat. decisio. 2. num. 21. Boer. de seditio. num. 41. Tertio vt per se sit damnabilis, Bald. in l. non ideo minus, num. 14. C. de accusat. Quarto vt sit ad delictum immediatus, Bonat. a Fin. in synt. lib. 9. tit. 30. num. 60. Quinto vt ex latere affectantis nihil supersit agendum, idem Menoch. de arb. cas. 360. num. 20. & 36. Petr. Sonc. consil. 98. nu. secundo. At ista requisita in imponenda pœna ordinaria requiruntur, secus in extraordinaria, secundum ea quæ supra dixi.

Nunc præsupposita autoritate Regia in iudice nostro tam in condemnando, quam in procedendo; † quæto nunquid iudex noster possit compositionem delictorum & pœnarum facere? & omissa disputatione de transactionibus, quæ fieri solent inter partes respectu eorum interesse; hic duntaxat de transactionibus, & compositionibus, quæ sunt pro interesse Camera tractare principaliter duxi, & quid in practica seruandum sit, de qua re tractat Fab. a Monteleo. in d. pract. arb. par. 6. Rubr. an habentes facultatem componendi, illam orbare valeant, & ibidem ponit regulam negatiuam cum sedecim fallentijs, & demum super d. §. par. summatium ponit a fol. 403. vsque ad 453. Ipse quoque eandem regulam negatiuam teneo, quod omni iure transactio super crimine pendente processu sit prohibita, vt in li. Numer. cap. 35. ibi, non accipietis pecuniam ab eo, qui reus sanguinis est, & de iure ciuili est text. in l. prohibere, §. plene, ff. quod vi aut clam, l. ita vulneratus, ad leg. Aquil. l. congruit, ff. de offic. Præs. l. si vnus, §. pacta, ff. de pact. Put. de syndic. in ver. compositio, cap. 1. Fab. a Monteleo. d. pract. par. 5. princ. in 3. par. num. 1. quæstio. 2. num. 11. & per DD. quæ alleg. Farinac. tit. de inquisitio. quæstio. 4. Paul. Ghirl. de relaxat. carcer. titu. de compositione, quæstio. 1. 2. 3. & 4. Res est mali exempli, nedum non componitur pœna, sed maior pœna imponitur, l. omne, §. in acie, ff. de re milit. & ea quæ exempli mali sunt nequaquam toleranda, l. si quis aliquid, §. qui abortiois, ff. de pen. & contra bonos mores est impedire iustitiam propter temerarium audaciam, l. operis, C. de pœn. cap. quando, de transact. & indigne indulgendo ceteri prouocantur ad prolapsionis contagium; quoniam facilitas venia inentium tribuit delinquendi, Crauet. consil. 438. quaritur si ius fuit, num. 5. Paul. Ghirl. de composit. quæst. 2. num. 4. & alias rationes adducit Farina. d. q. 4. sub num. 1. & 2. Put. in d. ver. compositio. vbi late per multa capitula.

199 † Nihilominus ex causa quotidie fieri solent huiusmodi compositiones, ad effectum eximendi a vexatione carcerum, tortura, pœnæ, & expensarum, & pro eximendo suo sanguine, l. ab accusatore, & in l. desistit, cum l. sequen. ff. ad Senatusconsult. Turpill. text. glos. & Doct. in cap. fin. de transact. in l. transigere, C. eo. Decia. de delict. tom. 1. lib. 4. tit. pactum, num. 20. & Princeps, vel supremus iudex possunt partes cogere ad concordiam ante sententiam, Bald. in d. l. transigere, C. de transact. Put. de syndic. in ver. concordia, cap. 1. inferiores vero possunt exhortare, non autem cogere,

200 † intelligendo de concordia, ad quam Princeps, & Iudex supremus possunt cogere partes, Lancelot. tractat. de duell. & pac. conclusio. 101. & 102. Iac. a Sancto Georg. de Feud. in ver. sed an Princeps, vers. trigesima tertia specialitas. † At compositio nequaquam fieri potest nisi a Principe, vel supremo domino, & hoc dummodo nil iuri diuino deroget, l. Princeps, de leg. DD. in cap. 1. de transact. pulchre Crau. consil. 438. num. 9. vbi a domino inferiori ait compositionem minime fieri posse, nisi quando pœna est pecuniaria tantum, & cedat eius Camera, Afflict. decisio. 287. vbi de compositione facta per magnam Vicariam; & quod compositio criminis fieri possit a iudice seruatis seruandis, dicit Afm. in pract. §. 7. cap. 5. num. 5. & Put. in tract. syndic. in ver. pœna, c. 3. & scias quod non licet dare pecuniam offenso, nec

nec recipere, ne ad accusandum accedat, & si de-
 cur compositio est nulla & curia non impeditur
 procedere, & dans & recipiens infamiam incur-
 runt, Paul. Ghirl. de relaxat. car. in rubric. de pœn.
 composit. num. 10. vide infra num. 211. in fin. sed
 parum hodie de infamia ista curatur dummodo
 amico succurratur. Quinimo nec licet Domino
 mandare subdito ne offensorem accuset neue de-
 linquentem molestat, etsi alit. do facto fuerit ser-
 uatū, secundum Alex. in conf. 11. sub nu. 5. vol. 1.
 & qui subditos impediunt confugere ad Princi-
 pem, quasi crim. les. macul. incurrunt in 3. c. Luc.
 de pen. in l. unica. C. vt nemo suscept. ad suum pa-
 troc. Ruff. recip. col. 10. lib. 11. Carer. prac. in d. l.
 obseruare. num. 104. cat. mihi 22. nec possunt Iu-
 dices seculares impedire clericos ne eant ad suum
 forum. c. quoniam, de immun. eccles. est Bulla in
 cœna Domini, art. 13. Caball. Millcloq. 734. part.
 2. & Iudex impediens appellari a pœna capitali si
 appellari licet, incurrit pœnam capitalem. Anca-
 clem. 1. de excuss. prelat. Bar. in leg. quoniam Iu-
 dices. C. de appellat.

202 † Verum ad hoc vt compositio sit laudabilis
 & iudica multa consideranda sunt secundum
 Put. in d. ver. compositio, cap. 2. primo compositio
 fieri nequit, nisi vt dixi à Principe, vel à supre-
 mo Magistratu, qui vel de expressa Principis licē-
 tia, vel iuxta consuetudinem compositiones face-
 re potest, vocato fisco; Sed ab alijs iudicibus ordi-
 narijs minimè, Put. d. ver. compositio, ca. 1. Paul.
 Ghirl. d. tit. de relaxat. carcer. q. 3. nu. 4. & 5. Fab.
 à Monteleo. in sua pract. ar. 5. par. princ. 3. partic.
 q. 3. num. 1. q. 2. nume. 14. Farinac. alios adduc. d.
 q. 5. Cassa. in consuetu. Burg. fol. 242. nu. 12. cum
 seq. & in compositione debent exprimi rationes,
 de quibus supra num. 199. aduertendo ne dicatur
 fieri propter timorem pœnae, quoniam hoc esset
 incurrere infamiam facti, & delictum fateri, vt
 admonet Paul. Ghirl. d. utul. de relaxat. carcer. q.
 1. & 4. num. 3.

203 † Secundo compositiones fieri debent ante
 sententiam, & lite pendente, vide infra nu. 314. a-
 lioquin lata sententia, vel re clara per testes, vel per
 confessionem legitimam in actis redacta non li-
 cebit componere. c. 1. de transact. & in l. transige-
 re. C. de transact. Decia. de delict. lib. 3. c. 34. tom.
 1. vnde dicitur, transigimus de re dubia, pacifsci-
 mur de re certa, vt in l. 1. ff. de transact. Peregr. de
 iur. fisc. li. 4. tit. 8. nu. 14. & 15. 16. & 17. cum plur.
 seq. Dd. in l. Iudex postquam, de re iud. & si pœna
 ipso iure sit imposta à statuto non potest transigi.
 At etiam sententia lata compositio fieri potest cū
 præsenti paupere, ne marcescat in carceribus, siue
 in remissione alicuius partis pœne, siue in conces-
 sione longitudinis temporis, in quo verisimiliter
 poterit soluere pœnam, vt fit quotidie in causis ci-
 uilibus. Item potest fieri cum absente in cōtuma-
 ciam damnato, qui mediante compositione vult
 rebanniri, item cum præsente condemnato in pœ-
 nam corporalem, qui si permutetur pœna offert
 soluere in pecuniariam, Menoch. de arb. cas. 82.
 nume. 5. dummodo in graue Reip. detrimentum
 non tendat, Gomez. de delict. c. 13. num. 38. vbi al-
 legat S. Tho. 2. 2. q. 67. art. 4. Item quando senten-
 tia lata appellatio pendet, Franc. decis. 370. vol. 2.
 Plac. epit. delict. lib. 1. c. 39. num. 27. & 28. Peregr.
 de iur. fisc. li. 4. titu. 8. nu. 17. 18. 19. & 20. cum seq.

204 † Tertio compositio debet fieri cum illis reis,
 qui non sunt soliti delinquere, & sunt personę ho-
 nestę, quarum verisimiliter speranda est corre-

ctio, l. 3. in fin. C. de Episc. & Cler. Paul. Ghirl. d.
 q. 2. num. 1. q. 3. num. 4. secus autem cum scelerati-
 tis hominibus, facinorosis, seditiosis, assassinis,
 proditoribus, latronibus & alijs personis, verbo et
 opere scandalosis, & male famę, & fit compositio
 quando delictum est secutum casualiter, & non
 spontaneè, vel in pura rixa, Farin. d. q. 5. nume. 10.
 qui tamen in solito delinquere titubat, vbi verum
 in hac re, sed verior opinio est in contrarium, de
 qua Baiar. ad Clar. q. 59. num. 55.

205 † Quarto compositio nullo modo fit nisi par-
 te offensa prius concordata, l. 2. C. de prec. imper.
 offer. Rui. conf. 60. vol. 5. Bald. in l. vnica, C. de in-
 ius voc. Maran. de ord. iud. 6. par. ver. inquisitio.
 num. 56. quinimo Princeps peccaret ob pręiudici-
 um tertij, non concordata prius parte offensa, vt
 dicit Gram. conf. 34. in prin. & vot. 35. num. 9. Sa-
 lyc. in l. si pro iure, ff. de condict. fur. Paul. Ghirl.
 vbi supra q. 3. num. 4. quamuis compositio, quoad
 pœnam fisco applicandam tenet, quę ab initio
 fieri non debebat, leg. patre furioso, vbi lafon. ff.
 de ijs qui sunt sui vel alie. iur. Cano. in cap. fin.
 de transact. Paul. Ghirl. quaestio. 5. in princip.

206 † Sed propter imminens scandali periculū om-
 nino cauendum est ne fiat, neue pars offensa ira
 nouissime accensa, nondum pacato animo, durā-
 te primo calore iracundię, sanguine adhuc bul-
 liente, & de recenti sparso, clamante vindictam,
 vindicare se in contemptum iustitię tentet, quo-
 niam hoc casu offensi non solent continere seip-
 sos, quando offendentij indulgeri vident, Farinac.
 q. 5. num. 13. Couar. var. resol. lib. 2. c. 10. num. 4.

207 † Est verum, quod pars offensa reclamando pro
 suo interesse audiri debet, non obstante tali com-
 positione, & reus debet condemnari, Salyc. d. l. si
 pro iure, ff. de condict. fur. Porro ad euitanda scan-
 dala prius debet constare de remissione partis, an
 tequam compositio effectum sortiatur, gloss. in c.
 qui scandalizauerit, de reg. iur. Fab. à Monteleo.
 d. pract. arb. par. 5. num. 13. fol. 370. & ideo si Prin-
 cipi videtur ob bonum publicū compositionē fa-
 ciendam esse, quoad pœnam tantum fisco appli-
 candam, debet rescribere sine pręiudicio partis of-
 fense, d. l. fin. C. de senten. pass. l. rescripta, in fin. vbi
 Dd. C. de prec. imper. offer. Bart. Bald. las. & alij
 in l. venia, C. de in ius voc. Boer. q. 65. Boss. in tit.
 de remed. ex sol. clem. Princ. nume. 23. 24. & 42.
 Plot. conf. 78. num. 32. Couar. var. resol. lib. 1. cap.
 20. num. 8. & alij, quos in hac materia submini-
 strauit Baiar. ad Clar. d. q. 59. num. 52. & 53. Item
 sequitur compositio, adhuc non concordata parte
 208 offensa, si nemo est, qui † accusauit, vt si delictū
 fuit commissum in personam incognitam, Cara-
 uir. super rit. 278. num. 28. Item si casualiter deli-
 ctum est secutum, & pars offensa requisita prius
 fuit, si obstinate recusauit, non obstante satisfactio-
 nis oblatione, l. 2. §. item Varus, ff. de aq. plu. arcen.
 Item si pars offensa damni causam, seu offensa de
 disse, c. damnum, de reg. iur. in 6. l. qui occidit, §.
 fin. ad leg. Aquil.

209 † At qualiter & quando satisfactio sit reddenda
 trad. Put. in d. ver. compositio, c. 7. & 8. vbi ci-
 ca interesse pecuniarium dicit habendam esse ra-
 tionem de damno emergente, & lucro cessante, vt
 si quis vulneratus nequiuert suam artem exerce-
 re. Clar. in §. iniuria, ver. sed nunquid, vbi Baiar.
 num. 45. alleg. Couar. var. resol. cap. 10. nume. 7.

210 † qui tenet, quod actori cum iuramento standū
 sit circa taxationem damnorum, & expensarum,
 præcedente taxatione iudicis, vbi num. 46. dicit e-

tiam procedere si iurans diceret potius velle amittere centum, quam talem iniuriam pati, si non habet valorem in bonis centum, per Afflict. super cōstitū. varietatis pœnarum, quæ respectu honoris militare potest attenda qualitate personæ, Menoch. de arb. cas. 263. At sunt qui diuites sunt & avari, & magis diligunt nummum, quam de mille iniurijs verbum facere, ideo si iurant in detrimentū animæ, peccant; & respectu iniuriæ honoris est prius petenda uenia offensa, & iuxta qualitatem iniuriæ fama debet restitui; nam si iniuria est verbalis, potest contrarijs verbis aliquando reuocari respectiue in eodem loco, & coram iisdem personis (si fieri potest,) Plot. in l. si quando, nu. 728. & seq. idem inter cons. crim. diuerso. to. 1. cons. 131. nu. 18. Add. ad Bertazol. cons. 307. vol. 2. & Put. in d. ver. compositio, cap. 7. 8. & 9. vbi quando iniuria est actualis, vtpote a lapa, vel baculo illata, arundine, vel aliter, si à vili in nobilem fiat, inquit, pro satisfactione offendens debet ire coram offenso cū laqueo ad collum, & petere genuflexus veniam coram publico, item quando fit iniuria Magistratui, per d. iura, in d. multo magis cum sit offensa persona publica. At iudices ordinarij non possunt talia iubere, quia restitutio famæ & honoris est de re feruatis Principi non recognoscentis superiorem, Affli. in tit. quæ sint regal. in prin. num. 4. Castr. in l. licitatio. ff. de pub. & vectig. Cephal. cons. 58. nu. 67. vol. 1. & ideo iudex noster habens vices Principis posset arctare iniuriantem ad restituendam famam, & honorem, vt in 5. p. num. 30. & in Hispania seruatur teste Couarru. var. resol. tit. 1. cap. 1. num. 2. Plac. epit. delict. tit. 1. cap. 1. numer. 2. & Peguer. decis. crim. 13. num. 18. quam appellat esse palinodiam canere, & hæretici abiurant publice, & ipse semel vidi hanc famam restitui, quamuis ad iudices spirituales hoc onus videatur spectare, & ad Reuer. Confessores, Lud. Carb. de restit. omn. rer. quæstio. 16. 17. & 18. Item in satisfactione & remissione debet etiam ratio haberi an offensus fuerit prouocatus, & sit capax prouocationis, nam infames non sunt capaces iniuriæ, supra in 2. par. num. 27. nihilominus male faciunt A quoad se, qui male agunt, & tenentur ad emendam damni, quamuis æstimatio non fiat iniuriæ, vt notat Abbas in c. 2. num. 1. de iniur. & damn. dat. & in c. 1. num. 3. 4. & 5. de maledic. Ludo. Carbo. de restit. omn. rer. q. 87. & in foro conscientia quis non tenetur damnum remittere, 23. q. 4. c. 5. 1. & si detur damnum passo vltra id quod taxatum est, dans incurrit infamiam iuris, & accipiens infamiam facti, nisi iussu iudicis id fiat, Lucas de Penna in l. 1. col. 10. C. publ. lat. Vulpell. de pac. q. 28. B Add. ad Clar. q. 58. & infra nu. 303. & qualiter sint taxanda illata ob debilitationem aut mutilationem membri recurre ad §. item is ex cuius cœnaculo, vbi Dd. legisti, Instit. de oblig. quæ ex qual. malef. & per Gand. eod. tit. num. 21. Habeturque consideratio damni emergentis, & lucri cessantis, Cunia. de syndic. c. 74. num. 71. Menoch. de arb. cas. 154. nu. 4. & 5. vbi loquitur in officiali iuste recusa to aut impedito, Pedamon. decis. 45. num. 11. vbi in aduocato, & vide in 5. p. glo. damna & interesse. Item ratio habebitur an iniuria alios de parentela afficiat, quoniam omnibus interessatis est satisfactio danda, l. lex Cornelia, in princ. ff. de iniur. & an includantur illi de agnatione vsque ad quartum gradum, relinquatur arbitrio, Menoch. de arb. cas. 262. & vide Baiar. ad Clar. in §. iniuria, 212 num. 37. 38. & 39. vbi iniuria facta colono, an

dicatur facta domino, vel si est facta vni de collegio, an censetur facta toti collegio, alleg. Soc. in c. cum olim, de iniur. vide omnino Put. d. c. 8. nu. 8. 9. 10. dicit, quibus satisfactio sit fienda, & quid mortuo offenso, quod fieri debet hæredibus, primo masculis, deinde fœminis. Marf. cons. 115. nu. 14. vi. T. ... num. 418.

213 † Hic quæstionem vtilem & quotidianam subnectere volo. Extat statutum seu decretum, quod pro qualibet sententia absolutoria, vel condemnatoria, iudex possit habere certum quid pro salario. Quidam fuit querelatus, & pendente iudicio, obtinuit impunitatem à Principe, nunquid iudex possit habere salarium: hunc articulum post hæc typis edita vidi tractari per Bertazol. consil. crim. 163. per tot. vol. 1. & breuiter ac resolutiue, vt fieri debet in actu practico, hic de more Rebuf. in suis commentarijs distinguendum ait, aut salarium iudici debetur tanquam iudici ordinario, ex causis ordinario iure spectantibus, eo quod illud incertum emolumentum deseruiat pro salario ordinario, & sic salarium est certum; sed quantitas incerta, quæ pendet à concursu causarum ordinariarum; aut habet aliud salarium certum & ordinarium, sed ex causa delegata potest etiam percipere salarium dictæ causæ, et hoc non percipitur nisi demum lata sententia; aut non est iudex ordinarius, sed mere delegatus, qui non habet aliud salarium nisi mediante progressu causæ delegatæ, primo casu compositio non nocet, quia nunquā per eam intelligitur sublatum ius tertij, præsertim ob labores, & mercedem iudicis, Dec. cons. 520. num. 2. cons. 602. num. 14. quiniudè etiam si sententia non sit lata, sed nil aliud restet, nisi vt proferratur, & non stat per iudicem, sed per Principem, salarium debetur, ar. l. qui operas, ff. locat. & l. pen. ff. de mil. testa. l. qui penè, ff. de manum. iss. & paria sunt sententiam esse latam, vel conclusum in causa poss. & proprie. l. si rem, §. si. de euct. Ias. & alij in l. admonendi. ff. de iureiur. item Ias. in auth. si qua mulier, sub num. 23. vbi infert ad multa, C. de sacrosanc. Eccles. dicam in 5. p. vbi proximè accingendus habetur pro accincto, & proximè absolutus habetur pro absoluto. † Idem de aduocato, nam si partes transigant, nihilominus debetur salarium, no. glos. in c. statutum, §. assessorem, de rescript. in 6. Spec. tit. de salar. §. 3. vers. sed pone fallit in iudice quando Princeps expressè remisit omnem pœnam salarium, ac interesse partis, quia hoc ex causa facere potest, Grammat. decis. 65. & Zas. cons. 10. & ratio est, quia intelligitur datum officium, vel causa delegata, cum reseruatione gratias faciendi, indulgendi, vel componendi, quæ omnia sunt de reseruatibus Principi, Bart. in l. imperium, de iurisd. om. iud. vbi Bal. num. 2. lec. Abb. in c. super quibusdam, de verb. sign. & in generali concessione non comprehenduntur reseruatæ Principi, tex. in c. primo, quæ sint regalia, Boll. in eod. tit. de regalijs, per tot. Put. de syndic. in ver. excedunt Barones, nu. 12. & 13. & de reseruatibus Papæ vide glos. in c. quod translationem, de offic. legat. Si verò causa fuit delegata eidem iudici ordinario, quia hoc emolumentum extraordinarium 215 prouenit a mera largitate Principis, † qui est causa illius beneficij, sic reuocare potest illud etiā sine causa, Ang. in l. Antiochenium. ff. de priuileg. Dec. in l. nemo potest mutare, ff. de reg. iur. idem in cons. 191. colu. 1. & 2. Crauet. cons. 278. num. 7. in princ. vo. 2. vt dicunt Moderni Placentini. Nam multum differt casus iudicis à casu pat-

ris, ideoque non bene infertur, l. Papinianus, §. exuli, ff. de minor. Secundo casu principali, si salarium certum ordinarium est tenue, & vsque ab initio iudex pactum fecisset pro suo certo salario causarum ordinariarum, ac etiam pro salario extraordinariarum (nam loquor de sportulis) tunc non potest in sui praeiudicium compositio fieri, nec etiam de plenitudine potestatis, quia contractus ab initio sunt voluntarii, & ex post facto necessarii, l. si cut, & l. fin. C. de act. & obl. facit lex qui merces, ff. locat. At si haberet salarium ab initio certum, & condignum dignitati officij, & quod per delegationem obueneret ex abundantia, tunc dic vt supra num. 215. & cogita quia agitur cum Principe, pro cuius ratione voluntas sufficit, sed quod Principi, Institut. de iur. nat. gen. & ciuil. si Princeps non se declaret, peti potest, quia ita est de iure: at ubi Princeps ita iubet, caueat iudex. Baiar. vero ad Clar. quaest. 59. nu. 67. & 8. ait quod princeps non potest remittere poenam ad praeiudicium eius cui de iure naturali vel gentium esset debita, Gram. conf. 34. Menoch. de arb. quaest. 96. & in vltim. Centu. cas. 447. secus in alijs de iure positio, attamen dicit quod princeps posset imponere silentium, per doc. in l. Gallus. §. quid si tantum, de lib. & posthu. Nam contra maiorem nemo praesumit honorem, vt not. glos. in l. 3. ff. de alie. iud. mut. caus. In tertio autem casu aut delegatus percipit passim sportulas, videlicet pro visione scripturarum, pro qualibet interlocutoria, pro examine testium, & sic de similib. vt late per Specul. in tit. de sportul. & hoc in casu cum pro modo laborum sit passim satisfactus, non potest conquiri de compositioe si perdit salarium sententiae, Cast. in l. 1. ff. de offic. assessor. Dd. in l. diem functo, eo. & in leg. qui operas, cum similib. ff. locat. & absurdum est enim dicere, quod per talem delegationem Princeps intellexerit ligare potestatem suam remittendi poenam & salarium, si sibi libuerit, l. nam absurdum, ff. de leg. & per ea quae mox dicta sunt, Alex. in l. libellorum, post Bart. §. fin. de accusat. Put. in d. ver. compositio, ca. 4. nu. 3. verum nam istis compositioibus, & bene facit Bertazo. conf. 163. ante num. 7. lib. 1. quia in delegatione solum continetur cognitio delicti & non quae extra delictum veniunt. Dd. in rubr. de offic. iud. deleg. & in tit. de eo cui demandata est iurisdictio limita si expressè remissum etiam sit salarium, per supradicta, item limita si ante conclusionem causae compositio fiat, quia nulla habetur consideratio, an propter sententiam debeatur salarium, quia de eo quod non est, nulla oritur obligatio, §. ea quoque res, Institut. de legat. sed haec limitatio est extra casum proposita quaestiois. Declara tertio habere locum in delegato subdito, & habitante in loco delegationis, secus si esset exterus, vel habitaret in parte longinqua, quia in equitando, & in expensis super hospitio valde praedudicaretur, si salarium causa esset per compositionem ademptum, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, l. non debet, de reg. iur. cum similib. & in dubio iudex praesumitur conductus vt causam finiat, & salarium exinde percipiat, ar. leg. cum haeres, §. Stichus, de stat. liber. & Bart. in l. 1. ff. de var. & extrator. cognit. facit Ias. in l. diem functo, num. 9. ff. de offic. assessor. Nam qui tribunalia ascendunt & Reip. seruiunt de publico ali, & congruis stipendijs, inuitandi, & non mutilandi sunt ad congruentiam, ne nimia tenuitas sit causa surripiendi quantum vt scribit Hiero. Perbo. in suo ouiliario. tit.

de princip. sunt quidem nonnulli qui consilium quod contra alios praebent pro se nollent, & in caritate carent: vt in materia Salarij Spec. cod. tit. & Doc. in l. diem functo, ff. de offic. assessor. Afflict. super. 2. feu. tit. Qui dicitur Dux rubr. 36. nu. 24. Bal. in l. 1. §. Diuus. ff. de uar. & extr. cogn. & quod debeatur torum salarium, si per delegatum non stat, videtur velle tex. in l. legatus, §. 1. ff. de legatio. Ro. sing. 66. Guid. Pap. decil. 68. num. 6. vbi dicit officium non debere esse damnosum, l. sed & si quis, ff. quem testa. aper. Aut delegatus non solet percipere quotidianas sportulas, sed solum ei debetur salarium lata sententia, & tunc per compositionem non potest de iure praedudicari, quando sententiam tulit, vel conclusum fuit in causa, seu erat in calculo ferendae sententiae, & per iudicem non stetit, d. l. si rem, §. fin. de euct. c. pastoralis, de caus. poss. & proprietate. poterit tamen temperamentum adhiberi; & prout discretus iudex videbit inclinare dominum suum, ita se gerat, D. Men. de arb. iud. cas. 223. circ. fin. & Luc. de Pen. in l. 1. de primipil. vbi multa in proposito salarij.

222 Hinc editus est ordo Mantuae die 11. Martij, 1599. super salarijs Iudicum, Aduocatorum, Fiscalium, & Procuratorum, Notariorum, & aliorum officialium, per quem dempta fuere & cessae vngues cupiditati mali tanti, in quo quid circa compositiones seruandum declaratur, & prouidetur circa gratias, ac alia quae processum interimant, aut impediunt penitus, & quidem optima ratione factus est, licet prima facie visus fuerit sermo durus auribus aliquorum, tamen seruandus est, l. digna vox, ff. de leg. l. prospexit, ff. qui & a quib. & damnatum quod quis sua culpa sentit sibi imputandum, c. damnatum, de reg. in 6. Et in hoc proposito est alter ordo Mantuae multis annis ante editus circa salarium causarum delegatarum, quo cauetur vt delegati habeant salarium ijs modis, videlicet vsque ad publicationem processus informatiui tertiae parte, ab inde citra, vsque ad sententiam duas tertias partes, & post sententiam totum salarium. Sed pone casum, quod Capitaneus Iustitiae inquisuerit non nullos, quos & pariter constituit, & repetitis testibus, nil aliud remansit complendum, nisi offerre copiam cum publicatione processus, quae & obtulit; deinde nata occasione, cum iusta & honorabili licentia discessit ab officio dignis de causis ante duos menses finis officij, quaeritur an rebus sic stantibus tertia pars salarij debeatur dicto Capitaneo, vel successori. Et non est dubium, quod supradicta iura, & rationes in antecedenti quaestione & virtute dicti ordinis salarium debetur Capitaneo, cum non steterit per eum publicationem processus fieri, & obtulit, & processus erat in statu publicationis, ad quae faciunt trad. a Dd. in l. admonendi, vbi Caccialup. col. 3. fol. 88. Ias. nu. 53. de iure iur. Nat. conf. 462. vol. 2. Bertazol. conf. cri. 163. per tot. vol. 1. vi. Corset. sing. 312. in verb. salarij. 11. & sing. 318. d. vers. 119. Dec. conf. 492.

225 nu. 5. quia paria sunt aliquid iam esse, vel tunc esse posse effectualiter, l. pen. ff. de mil. test. & paria sunt aliquem iam esse condemnatum, vel ex processu apparere esse condemnandum, l. qui poena, ff. de manumiss. & sup. num. 142. multa ad haec similia ponit Ias. in auth. si qua mulier, num. 23. C. de sacrosanc. Eccles. & in proposito bene facit Afflict. super feud. mox alleg. tit. quae sint regal. par. 3. quem sequitur Peregr. de iur. fisc. lib. 5. nu. 226 mer. 195. & lib. 6. num. 44. in fin. Non obstat, quod verba in dubio sunt intelligenda de actu perfecto,

fecto, l. 1. ff. quod quisque iur. l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vectig. vel emphyt. peta. quoniam respectu facientis actus: pro facto habetur, quando non stat per agentem, d. l. penult. ff. de milit. testa. Non obstat, quod nihil videtur impletum, cum aliquid restat implendum, arg. l. 2. ff. de manumissio. quia procedit quando id quod est implendum, est pars substantialis actus; & stat per eum, qui adimplere debet, Put. in ver. salarium, cap. 6. sub num. 9. in fin. Sed quando parata sunt omnia, nil aliud remanet nisi federe ad mensam, & manducare labores aliorum, & expensis gaudere alienis. Non obstat excusatio affectata ad excludendum antecessorem, vt quia post eius discessum alię sumptę fuerunt informationes, quoniam aut primę iam sumptę non erant sufficientes ad condemnandum reum, aut secundę superabundantes, vel super alijs delictis. Primo casu vera est contradictio
 227 arg. d. l. 2. ff. de manumissio. & ¶ paria sunt non facere, vel minus legitime facere, l. quoties, ff. qui satisfda. coga. & paria sunt aliquid non facere, vel facere, sed non debito modo, l. 1. §. penult. ff. quor. leg. & paria sunt actum non incipere, vel cęptum non perficere, l. 1. §. illud, C. de codicill. §. penulti. Instit. quem. test. in fin. Sic quando datur pars condemnationis, nam ante condemnationem non est acquisitum ius parti, nec fisco, l. si qua pœna. ff. de verb. signif. l. ex iudiciorum. ff. de accus. cum alijs iuribus de quibus per Bertazol. d. consil. 169. num. 3. lib. 1. vbi dicit quod si tempore vnus iudicis sit commissum maleficium, & tempore alterius iudicis sequatur sententia, tunc portio spectat ad secundum iudicem sententiantem. Put. de syn. dic. in cap. prouentus. Secundo casu non, per adducta pro parte D. Capitanei antecessoris, quoniã actus iam erat in esse positus, & probatum delictũ & per eum non stetit, merito de iure ad expeditio
 228 nem processus informatiui venire; & ¶ in conscientia salarium debetur, & videnda erant acta, quæstio enim facti est, ad quam non respondet Iurisconsultus, l. eum quem, §. 1. de iudic. & ad quid plus, vltra querere, cum reus coram Capitanico falsus sit, quidem frustratorium fuit, leg. ampliorum, §. in refutatorijs, de appellation. & fisco ex confessione rei dicitur habere intentionem fundatam, vt dixi in tertia parte, num. 18. 19. & 24. & non sine periculo destruendi illam per secundas informationes, vt fit si quis vult sapere plus, quam oportet, & se meliorem alijs videri, & multitudo testium est refręnanda, vt in pract. de test. dixi par. 3. num. 145. & 194. & supra in 3. par. num. 37. Sed quicquid sit in casu prædicto, secus est circa quotã pœna quę datur iudici, quoniam ante sententiam iudex, nec fisco ius regulariter non habent in pœnis, l. aliud, de verb. signif. & l. quæ pœna. eo. tit. in terminis Afflict. ritu. quæ sint regal. versic. pœnarum, sub num. 16. car. 146. quamuis videatur in hoc concludere, prout in salario, tamen multum differt salarij causa, a portione pœnæ. idem quoad duos Dominos feud.

Hic (antequam vltius progrediar) opportune quæro, datur quędam portio officiali, qui inuenit aliquem fraudantem gabellam, vel portantem re contra decretum, Princeps facit gratiam, an intelligatur in totum, vel pro parte tantum tangente fisco, & dico quod si rescriptum dicit simpliciter, *habbi gratia*, non intelligitur sublata portio dict. inuentori ad trad. per Bald. Alex. Ias. & alios in l. testamentum, C. de testam. nam in dubio gratia intelligitur sine præiudicio tertij, vt in cap. quam-

uis, de rescrip. in 6. Hoff. & Abb. in cap. causam quę, il secundo, de test. est text. in leg. 2. §. si quis a Principe, & §. merito, ff. ne quid in loc. publ. no. in l. ex facto, in princip. & ibi Bald. ff. de vulg. & pupill. Barto. in l. dotalem, ff. de testam. mil. Spec. titu. de salar. §. 1. vers. quid si alicui scholari. Nam et si beneficia principum sint late interpretanda, id verum est contra ipsum concedentem, Bald. in l. 4. C. de emancip. liber. Barto. Ias. & alij in l. beneficium, ff. de constitut. princip. Innocen. in d. cap. causam quę, de rescrip. in 6. Aut princeps rescribit *habbia gratia libera*, & tunc intelligitur quoque remissa pars quę inuentori debetur propter verbum libere, quod importat sine exceptione, vel alia contradictione, vt exponit Archid. in c. 1. extra de sup. plen. neglig. prælat. lib. 6. & in cap. si tibi, §. sed si episcopus, extra de præben. & per Ioan. Andr. in c. cum plures, extra de offic. deleg. cap. & importat, quod non habetur ratio præscriptionis, ca. cum ex officij, extra de præfer. hic diximus quod libero arbitrio non præscribitur, nec in ijs quæ ex mera voluntate procedunt, Balb. de præscript. 4. p. 5. p. principalis, quæst. 1. num. 5. & etiam sine dispensatione, vt in cap. vlt. Clem. tit. de æqualit. & quantita. At si adesset aliud rescriptum in fauorem eorum, quibus portio datur, vt puta, *per qualunque rescripto non intendiamo preiudicare alla parte dell inuentori*, tunc non intelligitur per hoc verbum libere adempta quoque portio illis debita, quoniam vnum rescriptum declarat aliud per leg. non dubium, vbi Doct. C. de leg. sicut dicitur quod vnum statutum aliud declarat, & rescriptum secundum sine clausula non obstante non tollit rescriptum primum, Barto. in extrauag. ad reprim. eo. ver. non obstare, & supra num. 75. Cano. in cap. ceterum, de rescri. & non solum debet facere mentionem de primo rescripto, vt illi sit derogatum, sed etiam de clausula in primo rescripto huic secundo rescripto contraria, vt cap. in literis, de dol. & contum. redeundo modo.

Præterea si vnus, vel plures de diuersis delictis sunt accusati, sufficit, quod de vno delicto reus sit conuictus, vel confessus, ad hoc, vt processus (quo
 229 ad illud delictum) dicatur informatus ¶ in separatis, & diuiduis, in quibus diuersum est iudicium, l. maritus, la prima, C. de donat. inter vit. & vxor. & vna causa non impedit concessionem; quæ pro venit ab altera diuersa, Diaz. regul. 70. & vtile per inutile non vitiatur, Caball. Milleloq. 162. & Mil leloq. 246. par. 1. & Franc. Marc. decr. 9. 10. vbi an de delicto post cęptam causam criminalem cognosci possit ortum habere a dicta causa, & Cla. in §. si, quæstio. 2. ait, quod etiam ex causa separata fit cumulatio, & solum impeditur sententia ciuilibis donec cognitum sit super criminalitate, quem
 230 vide. ¶ Sed quod magis est, publicatio processus offensiui non est necessaria nisi petatur, oblatio autem copiæ sic, cap. cum I. & A. de re iudic. Barto. & Alex. in l. prolatam, C. de sentent. & interloc. Clar. quæstio. 49. ver. 1. & 2. Rebuff. in commentar. de public. process. nu. 4. tom. 3. dic vt nu.
 231 133. p. 5. ¶ Non obstat, quod D. Capitaneus ante finem officij discessit, Bar. in l. 1. ff. de var. & extraor. cogn. quia procedit si sui culpa remouetur, secus si cum iusta causa, & cum bona licentia, gl. in l. 3. §. ad diem, ff. de re mil. tex. in l. hac lege, C. de prox. sac. scri. Put. d. ver. salarium, c. 6. num. 11. vel si agitur contra eum ciuilitate; & abiit relicto procuratore, vt infra dicitur, p. 5. vi. Bar. in l. 1. Di uis. ff. de var. & extraor. cog.

232 † Quinto compositio regulariter fieri non debet nisi pro delictis poenam sanguinis irrogantibus, non autem pro delictis enormibus, vel atrocissimis, de quibus in 1. p. nu. 49. & 50. & 60. cum alijs mult. seq. & Put. in d. ver. compositio. cap. 3. igitur in criminibus exceptuatis, ac etiam non exceptuatis, sed atrocissimis non licet transigere, vide Decia. late materiam hanc explicantem trac. cri. li. 3. to. 1. tit. pactum, & transactio, & inter alia crimina non potest compositio fieri in delictis, in reg. Neapo. blasphemiae, sodomiae, & adulterij, Decia. nu. 31 & et

233 habetur in l. transigere, C. de transa. † et veniam nec remissionem meretur quis propter delicti gravitatem, vel propter suae vitae sceleritatem, e. in portuna, § quod autem, de pen. Rip. tra. de pest. priuil. contra eam, nu. 34. Caroc. d. loc. tit. de dol. et culp. nu. 14. Nec rationes forte in contrarium adductae per Paris. d. q. 5. sub nu. 13. videntur tutae, nec servandae in practica, per ea quae in prin. huius conclusionis adverti, quoniam reuera esset res mali exempli, scan dalosa, & contra bonos mores.

234 † De delictis vero personam Principis tangentibus, ut de cri. laesa Maestatis humanae, & diuinae, ut haeresis, & simoniae, nullo modo sub quouis pre textu, & per quamvis auctoritatem magnam compositio fieri debet, forte de cri. laes. Maic. Principe sic iubente, per l. quod nostrum, de reg. iu. l. 1. ad l. Jul. Maic. In alijs vero delictis, videlicet raptus vir ginum, violantiu sepulchra, homicidij, homicidij, veneficij, incendij, latrocinij, assassiniij, proditionis, & similium propter eorum immanitatem non licet componere, Dec. d. tit. pactum, & transactio, lib. 3. to. 1. c. 34. nu. 24. 34. & 41. Sed quandoque bonus dormitat Homerus, & dissimulare loco prudentia est, & aliquando plus torquet risus iudicis, quam vul tus iracundus, & causas criminales exerceat, puni re, & indulgere, irasci, & ridere, non est farina pro omnibus. Et tam nota quod si sunt duo Domini quorum vnus ex conventione habeat regimen puta pro duobus annis, is non potest poenam remitte re bannitis, vel condemnatis ante dictam con ventionem, quia nemo dat quod non habet vulg. iuribus, & fructus iurisdictionales, vt sunt codem nationes non sunt domini in spe, sed quando sunt maturi. et si poena consistat in corporali multo mi nus, quia interim molestari posset antequam tem pus aduenerit, Baiard. ad Cla. q. 59. nu. 8. vbi alleg. Rimin. iun. consil. 33. vo. 1. ipse vero ulterius non

quaro, nec allego, sum lassus.

Verum quando Principi meum esset proferre votu in hac re, nunquam consulerem ante sententiam delictoru compositiones facere ob inconuenientia, † de quib. in principio, quandoquidem veniam indigno concedere prouocat vniuersos ad similia perpetranda, quia facilitas veniae incentiuu tribuit delinquendi, vt inquit Paul. Ghirl. d. q. 1. nu. 7. licet nu. 8. dicat compositione fieri debere lite pendente, & irrideor de cautela, Put. de synd. in verb. oblatio. melior cautela est probitas, & quicquid dicat, nihilominus practica docet contrarium, iustitia enim non debet esse elusoria, sed suu debet effectum sortiri in absoluen do, aut in condemnando, prout iuris, ne delicta remaneant impunita, l. ita

236 vulneratus, ad l. Aq. l. congruit, de off. pres. † Nec debet occasio scandalis dari, Nam vix homini illi, per quem scandalum venit, ait Christus Matt. 18. & pro euitandis scandalis, ab ijs est abstinendum, quae alioquin licite fieri possunt, dicente Apost. 1. Cor. 8. si esca scandalizat fratrem meu, non mado cabo carnem in aeternu: & non desunt murmura

tores in populo, si audiuntur huiusmodi compositio nes contra Superiores, & Magistratus, precauedu ne fiat gratia ante tempus, parte preferim non concordata. Rei enim, qui ante sententia compositio nem soluunt, immemores & ingrati nimia Prin cipis clementiae, & indulgentiae asserunt, vociferanturque se coacte, ac indebite soluisse, & ex eo quia iudex nullam causam inuenire potuit contra ipsos, ideo satagit ad compositionem deuenire, vt re gra tam faceret Principi; & hac nacti occasione, si ali quod esculentiu, & poculentu citu, & permillum, (quamuis minimum) iudex acceperit, magni ciunt murmuratores, & ingrati, & coram omnib. propa lant tanquam extortum sit, quod precibus, & coac te receperit, causa de qua in 5. par. arguentes alios ministros Principis de auaritia, & fere vsq; in ce lu os ponere audent, temere obloquentes de Prin cipe, boni etiam agre ferunt, si malis indulgeatur, & mali malo hoc modo expediuntur, & hi sunt fructus, sunt laudes haru compositionu, qua de re

237 † concludo post sententiam gratias fieri debere, & compositionum, quae tunc sapit natura gratiae, & non extorsionis, aut concussionis, & hoc modo organa malignantiu clauduntur, & Io. Boter. in suo trac. de ratio. Status, li. 1. ti. de documentis iustitiae, ait (quamuis vulgari sermone) Ministros haud suf ficere recta statera procedere, si a domino tergiuer santur, parcendo puniendis, et vitam condonando

238 indignis, † & cu iustitia spectet ad iudicem, et gra tia ad Principem, aut in moderando rigore, aut ex causa boni, & aequi in parcendo, non licet gratiam facere in prauidiciu iustitiae, quia iniquu est in pre iudicium Reipublica, quia Regna, Principatus, et Potestates Principibus adiunguntur non lucri cau sa, sed duntaxat pro manu tenenda, & tuenda tran 239 quillitate, pace, & iustitia. & ideo † inanis gratia inanem parit effectum, & gratia ante tempus sapit abortiu tanquam immatura, & generat malam di gestionem, & semper non est locus iustitiae (vt esse debet) sed loco & tempore interimitur. Hae ille. & gratia quandoque extenditur ad restitutionem fama, & honoris, vt per Lud. Carbo. d. tit. Sfor. Od. q. 92. eo. ti. Rol. consil. 45. nu. 3. vo. 4. Sed reteto proposito quaro an aduocatus, vel procurator possint cum clietulis se componere, dic quod sic, nisi dici possit pactio quotu litis.

Pactum de quota litis est damnabile, est text. in l. si qui aduocatum, vbi Bar. Pau. de Cast. & alij, C. de postul. & in l. si remunerandi, §. Marcellus, ff. manda. vbi in procuratore, & aduocato; quod procedit si de re litigiosa aliquid detrahi debet, l. 1. §. in honorarijs, vbi glos. ff. de var. & extraor. cogn. vt not. DD. in l. sumptus. ff. de pac. Plot. in l. si quando, num. 534. C. vn. vi, & hoc si fiat ante inchoata litem; vt declarat Cauat. decis. 41. nu. 44. & 45. par. 1. Vbi primo fallit, si quid promittat litiga tor extra re litigiosam, Bar. in l. salariu, ff. mad. vbi gl. vsque ad centu aureos, vt in §. in honorarijs. Se cundo & etiam fallit si non est litigatum, sed opera aduocati sine lite res restitueretur, na frustratorius est actus, qui non assequitur finem suum, l. verbis, de vulg. & frustra conteditur de eo, quod nullo casu verificari potest, l. successores, vbi Salyc. C. ad l. Falci. & ratio legis prohibentis hoc pactum fuit, ne aduocati, & procuratores in litigando nimis af fectuosu, per fas, & nefas causas obtinerent, Affli super constitu. Reg. in verb. aduocatos: At cessante legis ratione, seu causa, cessat lex, l. adigere, §. qua uis, ff. de iur. patr. Tiraq. tract. caus. cessan. nu. 130. nam cessante causa cessat effectus, & non punitur

- affectus de generali consuetudine, nisi secuto effectu, quod etiam in atrocissimis procedere dicit Farinac. de delict. Fallit tertio, si esset aliquid promissum pro palmario, & honorario, d. l. 1. §. in honorarijs, ff. de var. & extrat. cogn. & Adde ad Guid. Pap. decis. 190. Porc. super iustit. in tit. de mandato. nu. 6. in fi. vbi si quis promittat 25. pro victoria, nec dicatur de effectu litis, sed simpliciter, tunc honeste petitur. Et de hac materia vide Peregr. de iur. filic. lib. 4. tit. 7. nu. 16. vbi poena, &c.
- 240 ¶ Quare etiam nunquid delinquens punitus ab vno iudice possit adhuc ab alio puniri? sed hæc res inter plures iudices sub eodẽ Principe difficultatem non habet, vt infra dicam nu. 273. at quid si a iudice laico fuerit punitus in casibus mixtis, seu communis fori, de quibus per Clar. q. 37. & Dec. de delict. lib. 4. c. 26. to. 1. Marant. p. 4. dist. 11. Sigismun. Scaccia. de iud. ciuil. crim. & har. c. 12. nu. 8.
- 241 fol. 22. ¶ vt sunt adulterium, concubinitus, sodomia, sacrilegium, sortilegium, crimen lamiarum, & falsitatis perurium, blasphemia, crimen vsurarium incidenter, crimina iudeorum, nam hæc omnia ¶ sunt et minima communia, seu mixti fori, & qualiter, ac quo modo in eis procedatur, vide ad futuritatem eundem Dec. d. lib. 4. tit. Mixti fori quæ sint, d. c. 26. to. 1. Modo ad rem, an punitus a iudice laico, possit puniri a iudice ecclesiastico, vel eodẽ? & resolutiue (omissa distinctione de qua Abba. in c. tug. de procu. & altera dist. lo. And. in c. 1. & ibi gl. fi. de off. ord.) dico comunem, & veriorẽ opinionem esse, quod processus vnus iudicis, nõ impedit processum alterius, vnde concessa præuentione, de qua late per Boss. in tit. de for. comp. nu. 96. cum mult. seq. & Lancellot. de attent. in 2. p. c. 4. limit. 2. num. 45. 55. 59. & 72. finito processu coram primo iudice præueniente, poterit causa iterum cognosci coram alio, igitur si erit absolutus, vel condemnatus a primo iudice, illa sententia nõ parit exceptionem rei iudicæ quoad alium iudicem, vt tenent DD. quos Clar. adducit q. 57. ver. sed hic occurrit, & Dec. d. c. 26. num. 16. ita vt si ab vno fuerit absolutus, ab altero forte poterit condemnari (re melius intellecta.) vel si ab vno pecuniari ter fuit condemnatus, poterit ab altero condemnari corporaliter, si ita iuris esse videbitur: & explicat Bal. in l. 2. C. de sportul. Afflict. super constitu.
- 243 in ver. blasphemia, in fi. l. 3. & ratio est, quia ¶ iudex ecclesiasticus non tenetur stare processui iudicis laici, si non vult, nec e contra. Idem procedit inter duos iudices sub diuersis Principibus, & dominijs, Clar. q. 57. ver. scias etiam, licet Farinac. q. 19. contrarium de iure affirmet, sed de consuetudine aliter seruat, Dec. in c. at si Clerici, de iud. idem Cla. q. 36. ver. vlt. inf. nu. 249.
- 244 ¶ Et inter Iudices sub eodem Principe locum habet præuentione, Boss. de fo. comp. nu. 96. Farinac. q. 7. nu. 26. Cla. q. 57. ver. dictum est, & q. 38. ver. frequenter, siue sint ambo iudices competentes ratione delicti, & alter domicilij, aut originis; nam sententiat ab vno, non potest sententiar ab altero,
- 245 Clar. q. 38. & 39. vbi add. ¶ Sed in paritate iudex loci delicti præferendus est, l. si cui, §. pen. & fin. ff. de accusat. tex. in l. 3. ff. de offic. præfec. & in c. 1. de rapt. & in c. 2. de constit. est de hoc particulare decretum in not. ord. Mediol. edi. die 14. Aprilis, 1553. & reus est remittendus ad eum (si petatur) ijs duabus de causis, prima, vt ibi puniatur vbi deliquit, vt in eo, in quo quis peccat, puniatur, l. vbi, ff. de iudi. & per d. iura, ad terrorem; secunda, quia est præferendus, vt not. in auth. qua in prouincia, vbi glo. & DD. C. vbi de crim. agi oportet. Clar. q. 37. ver. est autem tanta potestate locus delicti, & ibi Add. pulchre Decia. de delict. tom. 1. lib. 4. c. 19. fol. 155. & sequen. vi. Iacob. de Beluis. in sua pract. titu. de for. compet. super Reperitionem. §. Contrahentes, vbi latissime, & distincte loquitur de remissione, tum in causa criminali, tum in ciuili in 2. not. vsque ad fi. quibus in locis tractat, an reus possit allegare suspectum illum iudicem ad quem petitur remitti, & in ciuili quod sic, & quid si vnus iudex procedat contra mandantem, alter vero contra mandatarium, & adiuicem petatur remissio, per Iac. de Beluis. loc. mox cit. qui in rub. de crimin. ostendit, sub num. 9. dicit quod reus remissus potest interrogari an velit stare processui facto contra eum a iudice remittente, qui respondens, quod sic, ille processus tenet tam pro quam contra, tamen tam ipse quã sifcus, & seu querelator, respectiue audiiri possunt. quod not. Nec iudex a quo debet ex abrupto statim remittere, quando aliquo modo potest ipse procedere, vt per Iacob. de Beluis. in d. pract. tit. de fug. reorum, nu. 68. cum mult. seq. & ¶ remissio ista debet fieri expensis delinquentis, vel petentis, si reus non habet modum soluendi, Aufrer. ad Capell. Tolos. decis. 110. Boer. decis. 303. Dec. d. lib. 4. c. 19. to. 1. & iudex renuens remittere reum posset de inobedientia puniri, Iacob. de Beluis. in cap. Romana, §. contrahentes, nu. 113. de for. comp. in 6. Put. de syndic. in ver. obedientia, c. 1. Alij vero dicunt quod iudex tenetur ex urbanitate remittere delinquentem ad iudicem loci delicti, ante quã ab eo petatur, sed post requisitionem tenetur de necessitate, DD. in l. si cui, §. si. de accus. quod verum existimo in ter iudices sub eodem Principe, secus si sub diuersis dominijs, & ita puto esse intelligenda iura per Gome. adducta in tit. de delict. c. 1. nu. 87. vbi in fine dicit, quod talis remissio debet fieri de facto, absque eo, quod constet delictum esse commissum in iurisdictione petentis, & etiã nulla præcedente causæ cognitione; & allegat Bartolum in §. si quis vero comprehensorum, in auth. vt nulli iudic. quod posset esse verum quando iudex se itra iurisdictionem, quod delictum fuerit commissum sub iurisdictione alterius iudicis, vt quia notorium sit, vel aliter. ¶ Sed de consuetudine iudices non remittunt, nisi habita fide, quod vere delictum commissum fuerit in iurisdictione iudicis petentis. At limita si iudex originis, vel domicilij effectualiter non præuenit, sed si capturari fecit, & constituit delinquentem, vel contra eum inquisitionem formauit, & transmittit; tunc præuentione hæc est penitus iudex competens, nisi Princeps aliter mandet, Clar. q. 38. ver. frequenter, quia non tenetur remittere nisi iussu superioris. Anchar. in cap. postulasti, de for. compet. & in hac materia præuentionis, vide omnino Decia. de delict. tom. 1. lib. 4. ca. 20. 21. 22. & sequen. Farinac. de inquisit. quaest. 7. num. 56. in fine. Caball. milleloq. 596. pa. 2. 10. requiri ait.
- 248 ¶ Sed laudantur Principes, vt per Add. ad Cla. d. q. 38. ver. hoc tamen, nu. 72. si vnanimiter alter ad alterum remittit delinquentes, ad effectum puniendi, non autem liberandi, ob publicam utilitatem & quietẽ, de qua remissione dixi sup. in 2. pa. nu. 98. & remissio fieri debet ad minus ante saluconductum, præcipue si subditi remittuntur ad suum dominũ, sed possent obstare alia delicta patrata, quibus iudex domicilij procedere posset, quo casu remissio fieri solet per modum præstiti, seu commodati ea cõditione, vt finito processu restituatur delinquens